

Áldás, békeség!

A Pomáz-Csobánkai Református Társegyházközség lapja

VI. évfolyam 5. szám

2017. szeptember – október

DR. SZÜCS FERENC

„A trónon ülőé és a Bárányé az áldás és a tisztesség, a dicsőség és a hatalom örökkön-örökké! ... Amen!” (Jel 5,13-14)

SOLI DEO GLORIA

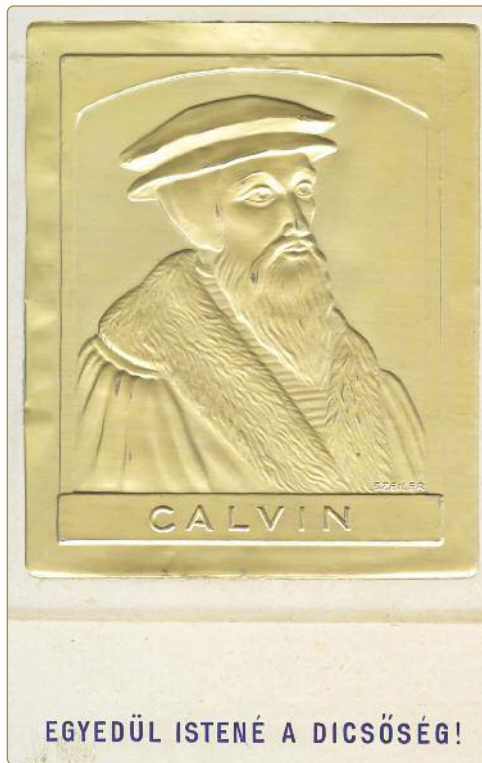
Remélem, nem érzi majd a kedves olvasó komolytalan tréfálkozásnak, ha egy régi emlékem felidézésével kezdem. A nyolcvanas években egy teológus konferencián voltunk a Tahi Lelkész-üdülőben, ahol az egyik résztvevőnek távirata érkezett. A Debreceni Kántus – akkor eléggé rendhagyó módon – valahol első helyezést ért el. A boldog táviratozó ezt így próbálta tudtul adni: „A Kántus első lett, Soli Deo, Gloria”. Mivel akkortájt a falusi postákra telefonon olvasták be a táviratokat, a vonalban valaki a latin szavakat elírásnak gondolva, „Jó zsi, Dezső, Glória”-ra változtatta a szöveget. A derűtség közepette megállapítottuk, hogy biztosan nem református volt az író, mert közöttünk fontos szempont, hogy sikereinket ne a magunk dicsőségének könyveljük el, mert tudjuk: „egyedül Istené a dicsőség!”

A reformáció „egyedül” szavával kezdődő ismert alapelvek közül kettő van, amit református sajátosságnak is szoktak nevezni: ez a Kálvinnak tulajdonított fentebbi jelmondat és a Heidelbergi Káté első kérdésében szereplő „egyetlen vigasztalás” (*sola consolatio*).

Kálvin gondolkodásmódjának egészét nézve ez nemcsak az öndicsőítés elutasítását jelenti, hanem az életnek és a világnak azt a mennyei „felülnézetét”, amelyről az angyalok énekelnek: „Szent, szent szent a Seregeknek Ura. Teljes mind e széles föld az Ő dicsőségével” (Ézs 6,3). Ha csak földi perspektívából nézzük a dolgokat, bizony egészen mást látunk a földkerekségen. Bűnnel, szennyyel, vérral van tele ez a széles föld. De ez csak alulnézet. A szeráfok Isten perspektívájából azt látják, hogy a mindenséget körülragyogja Isten dicsősége és ez vissza is sugárzik a teremtményekről. Nem mindegy, hogyan látjuk ezt a teremtett világot. Kálvin ezt írja: Isten „dicsősége biztos jegyeit... belevészte minden egyes alkotásába, méghozzá annyira világosan és egyértelműen, hogy még az őt nem ismerő képzetlen és tudatlan emberek sem menthetik magukat tudatlanságra hivatkozva... Isten már akkor

látható ragyogásban jelent meg, amikor feltárta dicsőségét a világ teremtésével. Valahányszor körülnézünk, ebben a díszben mutatkozik.” (Int.1.5.1.)

Ez a dicsőség azonban nemcsak a teremtésben, hanem az Ő Fiának testet öltésében is látható: „Az Ige testté lett és közöttünk lakott, és mi láttuk az Ő dicsőségét...” (Jn 1,14). Aki

EGYEDÜL ISTENÉ A DICSŐSÉG!

csak a szerény jászolbölcsőt látja karácsonykor, az nehezen jut el a dicsőség Krisztusáig. De aki Isten dicsőségének fényében szemléli Krisztust, az csodálattal és imádatlall borul le a testté létel, a kereszt és a feltámadás titka előtt, és az maga is „dicsőségről dicsőségre” változik át (2Kor 3,18).

Aki Isten dicsőségének fénykörébe kerül, az dicsőíteni kezdi Istent. Az ószövetségi istentisztelet jelképes csúcspontja nem véletlenül volt a kapunyitás a „dicsőség királyának” bevonulása előtt (Zsolt 24,7-10).

Isten mindig nagyobb és dicsőségesebb, mint a mi szűk keresztmetszetű ajtóink. Ezért hangzik a felszólítás: „emelkedetek fel örökkévaló ajtók, hadd menjen be a dicsőség királya!” (Zsolt 24,9) A zsolttárosnak ez a mondata, hogy „dicsérjétek az Urat!”, ezért több, mint egy egyszerű felszólítás az énekre. Ez képzeletünk, gondolkodásunk kiszélesítését jelenti az előtt, akit nemcsak értelmünk, de az egek egei sem képesek befogadni. Sajnos, az utóbbi időben a dicsőítés fogalma egyetlen modern ének stílusra szűkült le, pedig a Szentírás ezt átfogóan a zsolttárosokra és dicséretekre, tehát az egész istentiszteletre kiterjeszti (Ef 5,19). Sőt a leghétköznapibb dolgainkat is Isten dicsőségére kell tennünk. A munkát, az evést és ivást, tehát mindent úgy ragyoghat be Isten dicsősége, mint ahogy a reggeli napfényben ragyoghatnak a legszürkébb tárgyak is (1Kor 10,31).

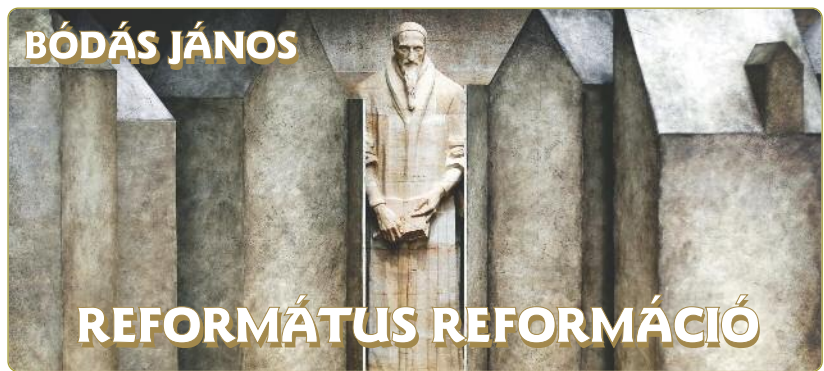
Azt már látjuk, hogy az emberközpontú szemlélet mennyi bajhoz, tragédiához vezet. Ezért fontos visszatérni a reformátorok által felfedezett egyedüli középponthoz: Istenhez. Nincs sokféle út hozzá, csak az az egy, aki „az út, igazság és élet” (Jn 14,6). Megismerésének sincs sok forrása, csak az Ő kijelentése, a Szentírás. Csak innen ismerhetjük meg, hogy egyedül kegyelemből van üdvösségünk és mindennünk, és ezt egyedül hit által fogadhatjuk el. Ezek valójában olyanok, mint a szívárvány színei, amelyek Isten dicsőségének sugárzó fényéből származnak. Kálvin jelmondatát hasonlíthatjuk tehát egy nagyítóüveg fókuszához, gyújtópontjához, amely a Nap sugarait úgy gyűjti egybe, hogy akár egy papírlapot is meggyújthatunk vele. Isten dicsősége – akárcsak a napfény – sok éltető, melengető sugárban érkezik hozzánk és vesz körül bennünket. Erről az örök forrásról az ógyházi doxológia szavai így vallanak: „Dicsőség az Atyának, a Fiúnak és Szentléleknek. Amiképpen kezdetben volt, azonképpen most és mindörökké!” Röviden összefoglalva pedig: Soli Deo Gloria!

„Új parancsolatot adok nektek, hogy szeressétek egymást: ahogyan én szerettelek titeket, ti is úgy szeressétek egymást! Arról fogja megtudni mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretitek egymást.” (Jn 13,34-35) „Az az én parancsolatom, hogy úgy szeressétek egymást, ahogyan én szerettelek titeket. Nincs senkiben nagyobb szeretet annál, mintha valaki életét adja barátaiért.” (Jn 15,12-13) „Abból ismerjük a szeretetet, hogy ő az életét adta értünk; ezért mi is tartozunk azzal, hogy életünket adjuk testvéreinkért.” (1Jn 3,16)

Tartalom

- 1 **Dr. Szűcs Ferenc: Soli Deo Gloria**
- 2 Bódás János: Református reformáció
- 3 **Pap Lászlóné: „...akarom...”**
- 4 **Dr. Révész Imre: Református protestant.**
- 7 **Dr. Szabó István: Negotium cum Deo**
Kálvin egyház-reformációja
- 11 **REFORMÁCIÓ 500**
Egyházmegyei családi nap Pócsmegyeren
- 12 **SZÓLAZ IGE**
Mindenkien üdvözüljön
Nyilas Zoltán esp. igehirdetése
- 14 **S. Jäger Orsolya: Isten gyümölcsök kertjében**
- 15 **Közös pontok a reformációban 1. rész**
- 18 **Haranginé Csuta Anna: A Mária-kultusz**
- 19 VI. Papkerti koncert
NÁLUNK KERESZTELTEK
- 20 **Puskás A.: A néma tüntetés**
Dr. Szarka Miklós lpt. emlékezik
- 23 **Református Gála**
- 24 **Halász Árpádné: Liza néni**
- 25 **Puskás A.: A hegyen épült város**
- 26 **Papp Tibor: „Halál! Hol a te fullánkod?”**
A halottakról református szemmel
- 29 **Halottaink**
- 30 **A szent - Pódiumbeszélgetés**
- 32 **KÖZÖTTÜNK SZOLGÁLNAK**
Hardi P.: Hagyd az Úrra minden gondodat
Látogatóban a Csékö családnál
- 34 **Puskás A.: A hit nem játék**
A Praetorius kamarakórus hangversenye
- 35 **Nem búcsúztunk, csak elkészítettünk**
Új beosztott lelkészünk és felesége
- 36 **RÉGI HISTÓRIÁK**
Könczöl Dánielné: Történelmi jegyzőkönyv
Száthó Ödön feljegyzései 1.
- 37 **Házassági jubileum – Gyermekszolgálat**
– Szupplikáció
- 38 **GYERMEKEKNEK**
Sebestényné Jäger Orsolya: Élő hit
- 39 **NAPLÓ**
Dénes Ferenc: Ami megmarad – vers
- 40 **KÖNYVAJÁNLÓ**
Hamar Jné: Egyetlen vigasztalásunk
M. Craig Barnes: Háládatosság (részlet)
- 41 **Dr. Joó Sándor: Isten akarata: Szenté léte**
- 43 **NAPLÓ**
- 44 **Presbiterválasztás 2017**

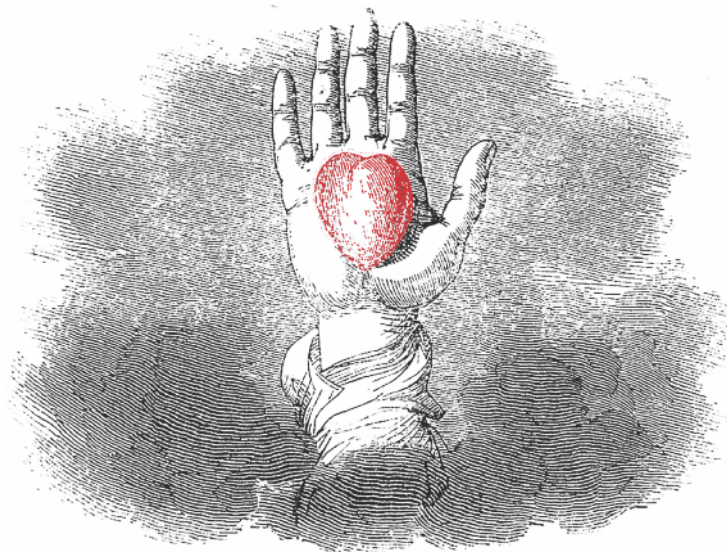

Megőriztük a Hitvallást s az Igét századokon át, tisztán és híven.
De csak könyvekbe zárva! – mert szívünkön nyelve, szelleme már-már idegen.
Nem éljük, amit vallunk, (mint az ősök) utunkban a Lélek már nem vezet.
Bár mindnyájunk közös célja a Béke, de utána a Pénz s az Élvezet.
Üresedik a templom, nincs imádság asztalnál, ágyban, üzemben, mezőn.

Isten népére nem ismerhet immár bennünk a világ. Rosszul áll a pör: vádjait szaporítja ellenünk sok millió „Minőségi Ellenőr”.
Úszunk az árral, számunkra is sorra ezrével nőnek az uborkafák, s kapaszkodunk, mert nagy erővel vonz a

fösvény, úrhatnám kispolgáriság.
A múlthoz képest hol van a minőség?
Hiába van papíron igazunk, hiába mondjuk tisztán az Igét, ha a cáfolata sokszor mi vagyunk!

Bizony, bizony, a „Semper reformari” ideje jött el s elsősorban ránk!
Nem szekta, „izmus”, Róma most a kérdés: bennünk lobbanjon újra fel a Láng, a szent Láng, ami őseinkben égett, mitől sok fásult szív tüzet fogott s áldozva szolgálták a hazát s népet, szerények, tiszták voltak, s boldogok.
Itt az idő, hogy a Lélek vezessen s azt tegyük, amit az Úr ma ránk kiró: nekünk kell újjászületnünk, úgy lesz csak majd református reformáció!

Köszönet a címlapképért!

A címlapon látható Kálvint ábrázoló dombornyomású képeslapot a Papír és Fémlemez Domborító Gyár készítette az 1920-as évek elején Seizer József ötvös szabadalma alapján. A gyűjtők között ez az egyetlen példánya ismert, melyet *vitéz Csengő-Tschörner András* pócsmegyeri presbiter testvérünk bocsátott a rendelkezésünkre, melyért ezúton is hálás köszönetünket fejezzük ki.

Közhellyel kezdem: „Minden ember a maga szerencsájének kovácsa.” Előszeregettel hangoztatjuk sokszor, mintegy védve magunkat: nehogy az a vád érjen, hogy csak élünk és várjuk a sült galambot – mi igenis felelős, aktív emberek vagyunk. Olyanok, akik tudják, mit akarnak, s azért tesznek is. S aztán ha elrontottunk valamit, azonnal új elméletet gyártunk, igazolandó hibás tetteinket.

Abban a hibás tudatban él az emberiség, hogy szuverén, maga határoz minden hatástól mentesen. Tőle függ a történelem, a világ sorsa. Nem más, hanem „őfelsége” dönt és viszi véghez – természetesen – a jót! S most 2017-ben ott tart Európa, a Világ, ahol van.

„...akarom...” Azért emelem ki ezt a szót, hogy már kezdésként leszögezzem: nem az ember, hanem Isten és az Ő szent Fia, Jézus Krisztus az, aki szuverén Úr, akitől függ Európa és a Világ, benne az ember sorsa. Neki van egy jó terve, és azt minden gáncsoló emberi akarat ellenére véghezviszi. Az embert a maga képére formálta, azért, hogy neve dicsőségére éljen, és kormányozza ezt a világot. Megfelelő értelmet adott – hozzá kezeket és lábakat a cselekvésre.

Az édenkerti bukás megmutatta, hogy hova visz az ember maga-tervezte útja. Isten már akkor tudatta az emberrel, hogy nyitott egy utat, mely nyitva van minden ember számára, aki megbánva a bűnös lépést, kész rá hallgatni és imádni Őt, hozzá térti! Akarta, akarja, hogy ne a pusztulás, a kárhózat halála legyen az ember jövője, hanem ÉLET, mely ingyen való ajándék tőle.

Ebben az évben a protestáns egyházak hálaival emlékeznek 1517-re, a félévezreddel ezelőtti eseményekre, Lutherre, Kálvinra és a többiekre. A reformáció visszaalakítás, visszatérés a forráshoz – szól a magyarázat –, visszatérés az Isten Igéjéhez. S még elhangzik az is, hogy a reformátok előtt voltak előreformátorok, akik évtizedekkel előbb látták a kárhózat dolgokat és szóltak: változtatni kell! De nem ők voltak az elsők, mert a reformáció már ott az Édenben kezdődött Isten ígéretével. Akarta, hogy a mindenkori ember hallgasson rá az írások, a próféták szavaiban, hogy megtérjen és éljen! Lelke által nyitogatta értelmüket, miközben számtalanszor megbizonyította, hogy aki tanácsát követi, megmenekül a veszedelemtől. S megad mindent, ami az élethez szükséges.

„...a mi Istenünk az égben van, és amit akar, azt mind megcselekszi.” (Zsolt. 115:3.) – ellenünkre is, de az érdekünkben. Milyenek is vagyunk! Olyan kézenfekvő lenne, ha a megváltás munkáját mi magunk vihethetnénk végbe! Nem sajnálnánk időt, erőt, pénzt. Áldozatot hoznánk, hogy szabadabbá legyünk – ez lenne a mi utunk. De nem ez az Út, mely a szabadulás útja, bármennyire is ezt szeretnék sokan. „Én

„...AKAROM...”

János 17:20-26.

vagyok az ÚT” – mondja Jézus. (Pedig éppen Őt akarnák kikertülni!) Isten csak Őt, az egyetlen utat adta, mely által utunk van az Atyához, az Ő országába. A sok lelkes követő még életében magára hagyta, s aki maradt, az is olyan volt, mint a megrepedt nád, mindenre használhatatlan. Kinek-kinek a feltámadott Krisztussal kellett találkoznia, hogy személyesen rendezze: élet vagy halál!

Hogy az ember nem szuverén, hogy Isten nélkül nem hoz jó döntéseket, arról az egyháztörténelem eseményekkel sűrűn teleírt oldalai beszélnek. Isten személye és szava helyére ember személye és emberi törvények, szabályok léptek. Az ÉN-felség úgy megnőtt, hogy Isten megálljt parancsolt. „Az Úr pedig leszállott, hogy lássa a várost és a tornyot, melyet építenek az embernek fiai.” (1.Mózes 11:5.)

Bábel tornya történetét ismerjük.

„...akarom...” – mondja Jézus. Ő az Egyház feje, hiszen „...Ő a fő, mi neki tagja, Ő a fény, mi színei...” Ő úgy döntött, leveszi az emberek szeméről a homályt, és a sötétségből világosságra hoz ki sokakat, akik majd hirdetik: Egyedül a Szentírás – Egyedül hit által – Egyedül kegyelemből – Egyedül Krisztus – Egyedül Istené a dicsőség! (Ef. 2:8.)

A mi Urunk akarta és Ő vitte végbe a reformációt – valljuk mi reformátusok. Vajon valóban azok vagyunk? Kétszék vagyunk a Világosság Urának világosságában járva, naponként a forráshoz járulni? Olvassuk az Igét, élünk a benne lévő intések, ígéretek szerint?

Készek vagyunk nap mint nap megújulni hitünkben, hiszen látjuk tökéletlen voltunkat? Imadjuk-e CSAK az Atyát, a Fiút, a Szentlelket – s nem az emberi eszt, vívmányait vagy eszméit? **Naponta kell tehát reformátusnak lenni, nem csak október 31-én!**

De miért akarja Jézus, hogy mindenek megtörténjenek az emberek életében? A válasz itt van a mai igében: „Atyám, akiket nékem adtál, akarom, hogy ahol én vagyok, azok is énvelem legyenek; hogy megláthassák az én dicsőségemet, amelyet nékem adtál: mert szerettel engem e világ alapjának felvettetése előtt.” (Jn. 17:24.) Ő tudja, hogy ott minden világos lesz: nem hiába hittünk, Ő valóban az, akinek mondta magát, akinek el kellett hagynia a mennyi dicsőséget, szenvednie kellett, meghalnia, feltámadnia és felmennie, hogy ott helyt készítsen az övéinek. Akarta, hogy örök örömben legyen részünk, ahol már nem lesz „...halál... sem gyász, sem kiáltás, sem fájdalom...” (Jel. 21:4.) De lesz „teljes öröm”! (Zsolt. 16:11.)

„...akarom...” Kész velünk végigmenni e földi úton, s Ő fog várni a megérkezéskor, hogy helyünkre vezessen bennünket! Áldott levege az Ő neve!

Pap Lászlóné lelkipásztor

KÁLVIN JÁNOS AZ ISTENÉI VAGYUNK

Nem vagyunk a magunkéi: tehát ne a mi eszünk és akaratunk uralkodjék szándékainkban és cselekedeteinkben. Nem vagyunk a magunkéi: tehát ne azt tűzzük magunk elé célul, hogy keressük azt, ami nekünk a test szerint jólesik. Nem vagyunk a magunkéi: tehát amennyire lehet, feledkezzünk meg önmagunkról és mindarról, ami a miénk. Viszont az Istenéi vagyunk, tehát neki éljünk és haljunk meg. Az Istenéi vagyunk: tehát minden cselekedetünket az Ő bölcsessége és akarata igazgassa. Az Istenéi vagyunk: tehát Őrá, mint az egyedüli helyes célra kell irányulni életünk minden részének.

Ő, mily nagy előrehaladást tett az, aki megtanulván azt, hogy ő nem az önmagáé, a maga felett való uralmat és igazgatást a saját esztétől elvette, hogy azt Istennek tulajdonítsa! Amint ugyanis az emberek elvesztésére az a leghathatósabb dögvész, ha azok a saját maguk esztét követik, úgy az üdvösségnek egyetlen kikötője az, ha önmagunktól nem okoskodunk és nem akarunk semmit sem, hanem csak követjük az Urat, aki előttünk jár.

(Institutio III.7.1.)

ZWINGLI ÉS A NÉMET-SVÁJCI REFORMÁCIÓ

1. Zwingli élete és működése

A németbirodalmi mozgalmak megindulásával majdnem egyidejűleg keletkezett a reformációnak egy másik gyújtópontja is Svájcban, legelőször Zürichben. A szabad Svájcban köztársasági városállamokban élő művelt polgársága már a humanista reformeszméket is élénk helyesléssel fogadta. Erasmusnak Svájc-szerte számos híve volt. Ezek közé tartozott *Zwingli Ulrik* is (1484–1531). Jómódú parasztszülők gyermeke volt. Bécsi és bázeli egyetemi tanulmányai folyamán alapos humanista képzést nyert. Vidéki plébánoskodás után 1519 lelegejétől a zürichi nagytemplom papja lett. A Bibliát buzgón tanulmányozta.

Zwingli

Kezdetben, igazi humanista módra ő is azt hitte, hogy a tudományos bibliatanulmányozás és a vallásos irodalom művelése elég lesz az egyház lassú megújítására. De tapasztalatai megtanították mélyebbre látni. A híres búcsújáróhelyen, Maria-Einsiedelnben való lelkipásztorokodása alatt közvetlenül megfigyelhette a babona és a búcsúúzerkedés lélekromboló hatását. Egy nagy pestisjárvány idején pedig, amely őt magát is csaknem elragadta, különösen megtanulta megismerni Isten kegyelmes kezét. E tapasztalatok hatása alatt belátta, hogy az egyéni és az egyházi megújodás igazi forrása csak a mindenható Kegyelem s a róla szóló Evangélium lehet. Ez a hívő meggyőződése, valamint Luther irainak és tetteinek hatása a tettek mezejére terelte Zwinglit. Midőn 1522-ben a böjt kérdésében ellentét támadt az egyházi reform zürichi hívei s a régi egyház képviselői között, Zwingli teljes határozottsággal az előbbiektől állt. Szellemének és szavának hatalmával meggyőzte a polgárságot a reformáció szükséges voltáról. Merész tetterejével a Rómával való gyökeres szakítás útjára terelte az ingadozó állami hatóságot. Az istentiszteletnek és az egyházalkotmánynak minden, a Szentírásban egyenesen nem rendelt alkotórészét – azokat is, amiket Luther még megtartott – kiküszöbölték; az egyház kormányzását az állami hatóság vette a kezébe.

Ez a radikális reformátori irány, Zürich példájára, Svájc más nagyobb városállamaiban is, főként Bázelen, rohamosan elterjedt, sőt egyidőre néhány Svájccal határos dél-

német város, különösen Strassburg rokon-szenvét is megnyerte. De az őskantonok (Schwyz, Uri, Unterwalden) még néhány mással együtt, továbbra is a régi egyházhoz ragaszkodtak. Ezt a vallási ellentétet *politikai féltékenység* is szította. Zwingli ugyanis hazájának akkor legnagyobb politikusa is volt. Népének erkölcsi és anyagi felemelkedését egyaránt szíven viselte. Ifjabb éveiben a svájci zsoldoshadakkal többször lent járt, mint tábori pap, Itáliában. Ezalatt igen szomorú tapasztalatokat szerzett. Azt akarta tehát, hogy a svájci nép ne függjön idegen országok pénztől és megrontó erkölcsaitől. Ezért hazafi lelke teljes odaadásával küzdött *Svájc fiainak külföldi zsoldos hadseregekbe való beállása, ez eddig általános kereseti forrásuk ellen*. Népének ebben az igazi függetlenségében látta jövődó nagyságának zálogát. *Fülöp hesseni tartománygróffal*, a reformáció egyik fő pártfogójával együtt szőtt terve az volt, hogy a

ban a sebesülteket vigasztalni. E közben maga is több sebet kapott, s midőn vérebe fagyva ott feküdt a csatatéren, a győztes ellenfél egy tisztje agyonszúrta. Tehát mint jó pásztor, életét adta nyájáért: vérevel pecsételte meg hitét és hazafiságát.

2. Zwingli reformációjának jelleme

A humanista és politikus Zwingli az ész és a gyakorlat embere volt. Ez egész reformációi művét meglátszik. Az evangéliumi hit lényegére nézve teljesen egyetértett Lutherrel. Ő is alaptételül vallotta az egyedül hit által való megigazulást. De ő a reformáció diadalát *gondolati következetességgel és gyakorlati alkotásokkal* (erkölcsi és társadalmi reformmal) is biztosítani akarta, amíg Luther mindezt kevésbé tartotta fontosnak. A két nagy lélek sohasem is tudta egymást megérteni.

Végzetesen eltértek egymástól az *úrvacsora-tanban*. Zwingli ugyanis, humanista bibliaértelmezéssel, *tisztán jelképes értelmet* tulajdonított az úrvacsora szereztetési ígéinek (I. Korinthus 11:23-26). Túlságosan is leegyszerűsítette az úrvacsorát, amidőn abban *puszta emberi emlékünnepelet* látott. Luther ezért Zwinglit és a nyomán járó többi svájciakat szentségtörőknek ítélte. A német reformátor jól látta, hogy az úrvacsorát *nem emberi, hanem isteni oldaláról kell értékelni. Nem az ember ünnepelet ott, hanem Isten ad ajándékot a hívő léleknek, és az ajándék maga Krisztus.*

De viszont Luther ezt a kétségtelen igazságot annyira nem szerencsés formában fejezte ki, hogy abban Zwingliék a római katolicizmusba való visszaesést láttak. Különösen nem bírták elfogadni Luthernek azt a bibliai határon túlmenő gondolatát, hogy a Krisztus testét a *hitetlenek* is „eszik”, mégpedig szájukkal.

Zwingli és Luther a marburgi kollokviumon 1529-ben

német protestáns rendek, a francia királyság és más szövetségesek bevonásával egy hatalmas Habsburg-ellenes világszövetséget létesítenek. Zwingli a szövetség központjává Svájcot szerette volna tenni Zürich fősége alatt. Ő ezzel a tervvel is az Evangélium és szeretett hazája érdekeit akarta szolgálni. De kint és bent csalogódás érte. A német protestánsokat nem lehetett megnyerni a szövetségnek. Svájcban pedig egyenesen háborúra került a sor Zürich és az ő emelkedését féltékeny szemmel néző, egyébként is Habsburg-szövetségben álló római hitű kantonok között. Zwingli a zürichi sereget, mint lelkipásztort, elkísérte a *kappeli útközetbe* (1531). A harcban nem vett részt, de híven ottmaradt a vereséget szenvedett és bomlásnak indult zürichi had-

Zwingli halála

A Zwingli nagy terveit pártoló német politikusok és teológusok szerették volna ezt az ellentétet elsimítani. Hesseni Fülöp 1529-ben összehozta a két nagy protestáns irány vezérférfiainak személyes találkozását, a *marburgi colloquiumot*. De ez sem vezetett sikerre; Luther és Zwingli még idegenebbül váltak el, mint ahogy összejöttek.

Egyéb tekintetben is *következetesség* és *gyakorlatosság* jellemzi Zwingli reformációját. Az istentiszteletben az újtestamentumi egyszerűséget állította vissza. Az életben a szigorú erkölcsi fegyelmet, a felebaráti segítséget és a közhasznú munkát követelte. Szerinte a keresztyén ember hitének és életének egyetlen sziklaalapja a mindenható, szabadon kiválasztó és eleve elrendelő *kegyelem*, egyetlen zsinórmértéke pedig a *Szentírás*. E gondolatokat Lutherrel egyetértésben hirdette, de sokkal élesebben kiemelte, mint amaz, mert kemény, következetes lelke így kívánta meg. Tanításaival és életével így lett Zwingli az első nagy példaképe a tetterős, harcias, érchitű és fegyelmezett *református keresztyénségnek*.

KÁLVIN ÉLETE ÉS GENF REFORMÁCIÓJA

Zwingli korai halála után a svájci reformáció s nemcsak a németbirodalmi protestantizmus ügye is súlyos válságba jutott. *Ekkor azonban Kálvin föllépése új erőforrást fakasztott a református mozgalom számára és országghatároktól függetlenül lendítette azt tovább. Erre az eddigi református irányok nem voltak képesek.*

1. Kálvin ifjúsága

Kálvin! János 1509. július 10-én született az északfranciaországi Noyonban, tekintélyes hivatalnok-családból. Már gyermekkorában kitűnt lángszévellé és vasszorgalmával. Előbb papnak, majd jogásznak készült, de valódi lelkesedésének tárgyai a *humanista nyelvi és irodalmi tanulmányok voltak*. A Szentírás igazságai iránt is ezek nyitották fel először a szemét. Eszében és szívében, emberi szemek elől elrejtve, sokáig folyt a viaskodás Róma és az Evan-

Farel és Kálvin

gélium között. Buzgó római katolikusként nevelték: az érzékeny lelkiismeretű fiatalembernek nem volt könnyű a szakítás. De végre – mint maga mondja – „*Isten egy hirtelen megtérés által, lelkét tanulmányosságba igazta.*” Nem tudjuk, mikor történt ez, de kétségtelenül ennek volt a következménye, hogy múltjával s fényesnek ígérkező jövőjével már 24-25 éves korában végleg szakított. Eldobta magától gyermekkorra óta húzott egyházi jövedelmeit, s élni és halni kész volt evangéliumi meggyőződéséért. Párizsban a hasonló érületűek kis köre bámuló tisztelettel vette körül az ifjú tudóst. Református eszméi nem maradhattak sokáig rejtve. Az üldözés elől csak meneküléssel tudta megmenteni életét. Egy darabig Franciaországban bujdosott, majd Bazelben megírta „*Institutio religionis christianae*”² (megjel. 1536) című főművét. Ez a mű, melyet egész életén át bővített és csiszolt, már ebben az első alakjában is fényesen megírt klasszikus előadásává lett a reformáció gondolatainak. Végleges alakjában (1559) pedig az *evangéliumi igazság páratlanul világos, teljes, hatalmas és rendszeres feldolgozása lett.*³ A református keresztyénségnek máig felül nem múlt nagy, tiszta vallástétele az Institutio.

E művel írójának az volt az eredeti célja, hogy üldözött francia hittestvéreinek szabatos tanítást nyújtson a tiszta Evangéliumról, s egyúttal védelmezze és igazolja hitüket üldözőik és rágalmozók előtt. Ezek között maga *I. Ferenc*, a könnyűvérű francia király volt a legelső. Kálvin ezért hozzá intézte a műnek a fenség magaslatára emelkedő előszavát. Ez a könyv már ebben az első kiadásban európai hírre emelte szerzője nevét. Erre ő, a sikertől felbátorítva, arra határozta el magát, hogy továbbra is tollával fogja szolgálni a reformáció ügyét. Úgy vélte, ez a foglalkozás felel meg legjobban visszahúzódó természetének, olthatatlan tudomány-szomjának és írói képességeinek. A reformáció érdekében tett ltáliei utazás után végleg Strassburgban vagy Bazelben akart letelepedni. De odamenet Genfben keresztül vitte útja, és ez sorsdöntő eseményé lett életében.

2. Kálvin Genfben; száműzetése

Genf városa már ekkor a reformációhoz csatlakozott, de csak azért, hogy még teljesebbé tegye a savoyai hercegi házzal és a genfi püspökséggel szemben kivívott politikai függetlenségét. A város reformátora a tüzelklű, de vezetésre és szervezésre nem alkalmas francia prédikátor, *Farel Vilmos* volt. A legjobb igyekezettel sem bírta a könnyelmű lakosságot a komoly, alapos reformáció útjára ráterelni. Tehetetlenségét ő maga is belátta s erősebb kéz után nézett. Ilyet látott a városban keresztültutazó ifjú Kálvinban. Ez megdöbbenve vonakodott az emberföltötnékné látszó feladattól, amikor Farel rá akarta beszélni, hogy maradjon és legyen munkatársa. De Farel nem tágított, s a vonakodót végre Isten átkával fenyegette, ha a szobatudós önzésével felelőtlenül kivonja magát az égetően szükséges munkából. Kálvin a rettenetes szavakból Isten parancsát hal-

lotta ki: engedelmessé lett és maradt.

Új munkakörében tisztán állott előtte a feladat: *Istennek tetsző szent gyülekezté tenni Genf ledér népét, tiszta erkölcsi és társadalmi élet teremtésével megbizonyítani az Evangélium hatalmát.* Ezért célul tűzte ki egy olyan szigorú egyházi fegyelem életbeléptetését, amilyenre addig a reformáció egyházaiban sehol nem volt példa. Azon volt, hogy a csak külsőleg reformáltakat bensőleg is azzá tegye. Érthető, hogy a víg, fényűző élethez szokott genfi polgárság egyre nagyobb ellenszenvvel fogadta a fiatal jövevény törekvéseit. A lakosság makacs ellenkezését Kálvin csak a politikai hatóság támogatásával tudta volna megtörni. De alkudni nem tudó szigorúságával ez a támogatást is csakhamar elveszítette. E miatt már 1538-ban száműzetésbe kellett mennie.

Megkönnyebbülve hagyta ott Genfet. Azt remélte, hogy soha többet nem kell visszatérnie emésztő és gyümölcstelen küzdelmeinek színhelyére. *Strassburgba*, a német birodalmi protestantizmus egyik legerősebb várába vonult el. Itt teológiát tanított, és az odamenekült francia reformátusok, honfitársai kis gyülekezetének lelkipásztorá lett. Három évet töltött el itt súlyos nélkülözések között, és mégis boldogan, mert szakadatlanul és eredményesen dolgozhatott. Tevékeny részt vett a német protestantizmus mozgalmában is. Melancthonnal sűrű tartó barátságot kötött. Strassburgban családost is alapított: feleségül vett egy istenfélő özvegyasszonyt, *De Bure Idelette*-t. Néhány évig boldogan éltek együtt, de beteges hitvese csakhamar követte a sírba egyetlen kis fiukat.

3. Kálvin visszatérése Genfbe; küzdelmei, eredményei; halála

Igazi életfeladata elől mégsem térhetett ki. A genfi közállapotok, a rendező és fegyelmező vaskéz híján, csakhamar bomlásnak indultak. A polgárság józanabb elemei belátták, hogy az erkölcsi süllyedésnek a nehezen kivívott egyházi és politikai függetlenség elvesztése lesz a vége, a süllyedéstől pedig egyedül csak a számkivetett Kálvin képes megmenteni a várost. A legmegtisztelőbb módon visszahívták tehát. Kálvin ismételt unszólásra is alig tudta magát erre a lépésre elszánni. Előre látta a reávaró további rettenetes küzdelmeket. Iszonyodott attól, hogy újra azokkal cserélje fel strassburgi csendes, munkás életét. De lelkiismeretében s barátai sürgetésében újra hallotta Isten parancsszavát. Mint maga mondta ekkor: „*A szívét véres áldozattal felajánlotta az Úrnak*”, és visszatért Genfbe (1541).

Itt még csaknem másfél évtizedig kellett szívórcot folytatnia néppel és hatósággal. Nem egyszer forgott kockán a rázúduló gyűlöletben állása és élete. De törhetetlen állhatatossága végre is győzött. Hatalmas szellemi fölénye, érett államférfiúi bölcsessége, sziklahite, tiszta élete és jelleme előtt még azok is meghódoltak, akik nehezen viselték fegyel-

mező kezének ércigáját. Az 1555. évtől kezdve, jobbára az ő elvei érvényesültek a genfi egyházi, állami, társadalmi, gazdasági életben. Az egyházi és a polgári hatóság karöltve üldözte a bűnt. De minden erkölcsi vonatkozású kérdésben az egyház fegyverező testületének, a consistoriumnak volt döntő szava. Ennek a lelke Kálvin volt és így olyan félelmes erkölcsi tekintélyre tett szert, hogy a polgári hatóság is kénytelen volt előtte meghajolni, sokszor éppen nem szívesen.

A nagy harcban természetesen kiéleződtek az ellentétek. Az új rend ellen rugódozó párt léha élvezetekben kereste a szabadságot. Kálvinék viszont a harc hevében érthetően túlzásba mentek. Csaknem ószövetségi szigorral üldözték még az ártatlanabb örömeiket is. Nemcsak az erkölcsi kisiklást büntették, hanem még az evangéliumi tantól való eltérést is kíméletlenül megtorolták. A szellemi és erkölcsi eszközök mellett ott szerepelt az új rend megteremtésében a számkivetés, sőt a pallos és a máglya is. Ezt a nem keresztényi eljárásmodot a reformáció a régi egyháztól örökölte. Még az Evangéliumtól megvilágosított elmék is sokáig rabjai voltak annak a gyászos tévedésnek, hogy hitegységet lehet teremteni erőszakkal, a Szentlélek uralmát biztosítani lehet a test fegyvereivel. De az elkövetett erőszakosságokban volt valami része Kálvin indulatosságának is, amelyet minden önuralmával sem tudott teljesen lebíri egész életén át. E miatt sok folt esett a genfi reformátor művében. De ez a mű egészben véve mégis csodás alkotás volt. A régi Genf máról-holnapra élő népéből Kálvin hite és erélye megformálta az új Genfet a Krisztus királysága alatt: *egy öntudatos, erős, független keresztény társadalmat, melynek nemcsak erkölcsi, de politikai és gazdasági súlya is volt, úgy hogy tisztelettel nézett rá egész Európa.*

Eközben nőttön-nőtt Kálvin hatása a város határain túl is. Hihetetlen munkabírársra valló irodalmi tevékenységével, bámulatos kiterjedésű levelezésével vezérhatalmává lett az európai reformációnak. Figyelmét az Evangélium ügyének egyetlen mozzanata sem kerülte ki: Edinburghtól Varsóig hallatta irányító szavát. Híres genfi egyetemén hitvallókat és vértanúkat nevelt. Évtizedeken át egyszerre tudott lenni igehirdető és tanár, lelkipásztor és politikus, tudós és diplomata. S mindezt a tevékenységet törekeny, utóbb a betegségekől teljesen el-

gyötört testtel végezte. Valóságos csoda volt, hogy három-négyféle kínos, részben halálhozó betegséggel testében, még éveken át a legnagyobb erőlködésre volt képes ez az Istennek engedelmessé hívó lélek.

Végre 1564 tavaszán érezte, hogy itt a vég. Elvitette magát a templomba és a gyülekezettel együtt részesült az Úr vacsorájában; el-elakadó lélekzettel zsolnárokat is énekelt. Majd halálos ágyán búcsút vett a genfi tanácstól: bocsánatot kért erőszakos indulatosságáért s más hibáiért, és a tanácsuraknak lelkükre kötötte az Isten iránt való engedelmességet. Ugyanígy elbúcsúzott lelkészársaitól is: „mindaz, amit tettem, értéktelen – mondta nekik –, én pedig egy nyomorult teremtmény vagyok. Azt azonban elmondhatom, hogy jót akartam, a hibáimban sohasem gyönyörködtem és az Isten félelmének gyökere megvolt a szívemben. Kérlek, bocsássátok meg, amit vétettem; ha azonban volt bennem valami jó is, tartsátok magatokat ahhoz és kövessétek”. Hosszú haldoklását türelemmel viselte, pedig mindvégig tiszta öntudatánál volt a legnagyobb kínok közt is. Május 27-én halt meg: végső akaratához képest nem hangzott fölötte beszéd, és egy mindmáig ismeretlen sírba temették.

¹ Családjának eredeti neve *Cauvin* (olv. Koven) volt; ezt latinostította ő, a kor általános szokása szerint, *Calvinusra* s ebből lett, franciás kurtitással a *Calvin* (olv. kalven) név. A magyaros „Kálvin” írást és kiejtést régi, kegyeletes szokásból használjuk.

² Magyarul: Tanítás a keresztényen vallásra.

³ Világszerte ismerik és emlegetik egy XVI. századbeli magyar református prédikátornak, *Thúri Pálnak* e műről írott epigrammáját:

*Praeter apostolicas post Christi tempora chartas,
/ Huic peperere libro secula nulla parem. /*

Magyarul, Szenczi Molnár Albert fordításában: Az szent könyvek után, kiket a nagy apostolok írtak. / Ennél jobb könyvet még soha senki nem írt.

(Részlet Dr. Révész Imre: *Egyháztörténelem* című könyvéből)

BÓDÁS JÁNOS KÁLVIN

Négy száz éve állt meg a szíved, melynek lüktetésére a világ figyelt, s a nyomorult test kínzókamrájából megszabadulva lelked égbe kelt. Nem tilthatod már, ha az egyház népe hódolva fordul emléked felé, bár te hirdetted: csak eszköz az ember, a dicsőség egyedül Istené. . .

Hadd emlékezzünk hálával ma rólad, Mint satnya utód derék őseit, mint ingó nád a törhetetlen sziklát, úgy csodáljuk személyed, s tetteid. Szikla voltál te, megmozdíthatatlan, magányos, - de viharral megbíró, s rajta tenyészett ki nagy igazságok erdejéent az Intitúció. Rólad hordta a levelet a Lélek szele a nagyvilágba szerteszté, s oszlott a kor homálya, hol beszívták az igazság élő lehelletét.

Több voltál, mint korod. Hívőbb, erősebb, és összetört rajtad, ki támadott. Mégis, mint gyenge porszem, te mutattál Isten előtt való alázatot. Látszani se akartál, mint a csillag elhalványul a nap előtt, - de kard, fényes kard lettél Isten kezében, ha Hazugság támadta a tiszta tant!

...Isten kezében voltál! Itt a titka Mért volt hited, biztonságod, erőd. Krisztusra hallgattál s tetted parancsát, nem hajlongtál más hatalom előtt. Néki szolgáltál, mert az Ő kegyelmét meghálálni száz élet is kevés, s mert dicsőségét hirdetni a földön az egyetlen, legszebb rendeltetés.

Isten szolgálja: így látunk ma téged, mi, kik szolgálkánk vágyunk tenni Őt, kik göggel nézünk sokszor rá, de hitvány térdrel hajlongunk bálványok előtt, kik százsor hallgatunk a test szavára, míg egyszer meghalljuk az Ő szavát. . . - Ő bár minket is, mint téged, az Ige igazsága, szentsége hatna át,

s lehetnék most is, e vajudó korban földnek sava, mi, kálvinista nép!... Ragadjon életed fenséges sodra, Krisztus nyomában minket is elébb, világíts, taníts, példád ösztökéljen igaz, szent rendeltetésünk felé. Érted pedig legyen a dicséret s a dicsőség egyedül Istené!

A kálvini munkásságnak a reformáció derekán mindmáig tartó haszna és érvényessége van, én most az érvényességéről szeretnék néhány szót szólni.

Kálvin a genfi egyház-reformálás kezdetén, nem sokkal azután, hogy visszahívták Genfbe, kibocsátott egy polemikus, de inkább apologetikus iratot, melynek címe: „Az egyház megreformálásának szükségességéről”. Akik ezt az írást végigolvassák, azt mondhatják, hogy Kálvin János a reformáció első nemzedékének legjobb tanítványa volt, hiszen amit ebben leír, az gyakorlatilag nem nagyon tér el attól, amit Luther és Melancthon az Ágostai Hitvallás (1530) kibocsátásakor megfogalmaztak, de leginkább Melancthon, aki egy hosszú magyarázatot is írt az Ágostai Hitvalláshoz, hogy miért kellett az egyházat megreformálni. A tézis nagyon röviden és egyszerűen így hangzik: azért, mert a régi, az igazi, a Krisztus hatalmával, a Szentlélek áldásával elindult egyházi élet az évszázadok során olyannyira megromlott, annyi teher, tisztátalanság rakódott rá, hogy nem lehetett mást tenni, mint elővenni az Evangéliumot, elkérni Isten Lelkének áldását, és megújítani az Anyaszentegyházat.

A reformáció első nemzedékének elsősorban az volt a nagy célkitűzése, hogy a vallási életet tisztítsák meg. Azért tartom ezt fontosnak hangsúlyozni, mert a második és a harmadik nemzedék munkássága nemcsak a szorosán vett vallási életre gyakorolt olyan hatást, hogy annak mindmáig hasznélvezői vagyunk, hanem a társadalomra, a politikára, a

tolikusok – minden rossz eredőjének a reformációt tartják, mert összedől a középkor csodálatos teokratikus építménye, elkezdődött az Isten-tagadás, a szekularizmus, a demokráciának nevezett borzasztó valami, és ezért mind a reformátorok a felelősek. Ilyenkor mi hozzuk az érveinket, és soroljuk, hogy mennyi minden jó volt a reformációban.

Felhívom azonban a figyelmet arra, hogy a reformáció őseredeti célkitűzése a vallási élet megújítása volt. Ebben Kálvin nem tér el az előtte járó nemzedéktől. Ahogyan ebben az iratában is olvassuk, leírja, hogy mennyire megromlott az istentiszteleti élet, hogy azok, akik részt vesznek az istentiszteleteken, nem is tudják, mi történik ott. Gondoljunk a latin nyelvű misézésre, vagy gondoljunk a magyar hókuszpókusz szóra, ami a *hoc est corpus meum* latin kifejezésből származik.

Amikor fölmutatja a katolikus pap az úrvacsora ostyáját, és latinul azt mondja, hogy *hoc est corpus meum*, magyarul ez az *én testem*, a magyar embernek ez hókuszpókusz lett, mert sem a latint nem értette, sem azt, hogy mi is történik ott. Elmondják a reformátorok és Kálvin is, hogy mennyi babona áramlott be az egyház életébe, hogy az egyház rossz, hamis kompromisszumot kötött a babonával, hogy mennyi tisztátalanság jelent meg az egyházszervezetben, mind a papság, mind a szerzetesség életében, és ezeket mind joggal mondhatták, hiszen a reformációt megelőzően is voltak az egyházban kísérletek arra, hogy ezeket kiigazítsák. Nem véletlen, hogy amikor a római katolikus egyház összehívja Tridentbe nagy reformáló zsinatát, ami tizenhét évig tartott, a reformátorok nagyon sok követelését teljesítik. Visszavonják a búcsút, eltörlik a fülbegyónást, megszüntetik a babonásokat, megreformálják a szerzetesrendeket, átalakítják a papi életet – csak akkor már késő volt, ahogy az a történelemben elő szokott fordulni.

Amikor Kálvin felsorolja tételeit, hogy miben szükséges megújítani a vallási életet, akkor ő is használja azt a kifejezést, amit nem is a reformátorok, hanem 1410-ben a firenzei zsinaton használtak először a reformer indítatású egyházvezetők: *reformatio ecclesiae in*

capite et in membris – az egyházat meg kell újítani főben és tagjaiban. Ez a teljes, átfogó reformot, megújítást jelenti. Hadd mondjak egy politikai analógiát: a 17. századi Angliában, amikor forradalom és reform, ellenforradalom és restauráció követe egymást, a 17. század végére, amikor Angliában megszületik az alkotmányos monarchia, az egy olyan reform volt, ami a főben, a királyban és a parlamentben, az alsóházban, az angol közigazgatásban és az angol politikai-gazdasági-szellemi életben mindent átalakított. Főben és tagjaiban – ez volt a reformáció nagy eszménye.

Minden tekintetben megújításra van szükség. Nem lehet toldozgatni, foltozgatni, hogy egy kicsit javítunk a pápai udvar működésén, és akkor nagy reformot hajtottunk végre. Megbuzdítjuk a híveket, hogy ne hallgassanak annyit az igricekre, sámánokra, táltosokra, boszorkányokra, babonásokra, és akkor megújí-

tottuk a hívők életét. Na, jól van, elküldjük a ferences prédikátorokat (mert ők már anyanyelven prédikáltak), és akkor megújítottuk a vallásos életet. Lefordítjuk a Bibliát, de hét lakat alatt őrizzük (tudvalevő, hogy voltak anyanyelvű fordítások korábban is), és nem adjuk oda az emberek kezébe, mert az veszélyes dolog. A reformátorok azt mondták, hogy tetőtől talpig, az egyház minden élettevékenységében megújítást kell végrehajtani.

A reformátorok – és így Kálvin is – szembe kerültek azzal a kérdéssel, hogy mit értünk egyházon. Hiszen ahhoz, hogy diagnózist tudjunk adni, tudnunk kell, kire vonatkozik a diagnózis, kit kell meggyógyítani. Mi az az egyház, amelynek életét vissza kell igazítani az eredeti krisztusi renndhez? Egészen megdöbbentő, hogy a reformátorok milyen – hogy úgy mondjam – szűkmarkúan határozzák meg, hogy mi az egyház. A reformátori meghatározás a Heidelbergi Kátében, és még inkább a II. Helvét Hitvallásban is ilyen egyszerűen szólt: az a Krisztus egyháza, ahol az Evangéliumot hirdetik, ahol a sákramentumokat (márpedig abból csak kettő van) helyesen kiszolgáltatták, és ahol jó egyházi rendet tartanak. Voltak olyan reformátorok, akik ezt a három tételt leszűkítették kettőre. Erre azt lehetne mondani, hogy ez egy veszedelmes redukció. Több nincs? Hát ezer más dolgot is csinál az egyház, ezer más eresztéke, élettevékenysége, televénye van az egyház életének! Ha azonban mélyebben belenézünk,

gazdaságra, a kultúrára is, és elég gyakran megesisik velünk, hogy amikor a reformációról szólunk, akkor erről az utóbbiról kezdünk el beszélni. Hogy mennyi jót tett a reformáció például az európai civilizációknak, hogy a reformáció nyomán hogy fölvirágozott a tudomány, a kutatás szabadsága, hogy fölzsabadult az emberi szellem, hogy a gazdasági életben micsoda változások következtek be, hogy a politikai élet – ha nem is azonnal, de évszázadok során – milyen mértékben rendeződött át, hogy tulajdonképpen ami jó a 21. századi nyugati civilizációban, mind a reformációnak köszönhető. Ebben van apológia is. A katolikusokkal szemben szoktunk időnként így érvelni, akik – különösen a „hegymögiek”, ahogy ezt a 19. században mondták, vagyis az ultramontánok, a nagyon konzervatív régi ka-

akkor azt látjuk, hogy ez nem redukció, hanem *koncentráció*. Ez egészen más. Ez az első olyan jellegzetesség, amit Kálvinnál sokkal robosztusabban látunk megjelenni, mint például Luthernél. Félreértés ne essék, nem vitatom el Luther érdemeit. Nagyon szeretem az írásait, a prédikálását, a gondolatait, de úgy látom, hogy Kálvinnál ez a koncentrációs készség sokkal erőteljesebben jelenik meg.

Kálvinnál ez kiegészül egy nagyon világos és határozott állásponttal, amit így fogalmaz meg, hogy ami nem tartozik egybe, azt nem szabad összekeverni, azt meg kell különböztetni. De ha kö-zük van egymáshoz, akkor pedig nem szabad őket egymástól elszakítani. Nagyon fontos ez a logika, ez a szemléletmód. Kálvin a dolgokat nem engedte sem összekeverni, sem szétszakítani. Integráltn kívánta látni a világot, és ezekre az alapelemekre koncentrált. Odáig lehet ezt mélyíteni, amit a 19. században megjelenő kifejezéssel jellemezhetünk leginkább: *protestáns princípium*. A protestantizmus princípiumokban, koncentrált alapelvekben gondolkodik.

Hol van egyház? Nem ott, ahol templomtorony van, nem ott, ahol papi talár suhog, nem ott, ahol zúg az orgona, nem ott, ahol ki van téve a táblára, hogy egyház, hanem ott, ahol Isten Igéjét hirdetik, a sákramentumokat kiszolgáltatják és a jó egyházi fegyelmet gyakorolják. Még egyszerűbben: ott van az egyház, ahol Krisztus. Ahogy az óegyházban mondták, ahol a Krisztus, ott van az egyház. Ez koncentráció és principiális gondolkodás. Ezzel szembe lehetne állítani a katolikus egyházat, mert a katolikus egyház gondolkodása szubsztanciális. Félreértés ne essék, az se rossz. A katolicizmus mindig azt vizsgálja, hogy a keresztyéni lényeghez mi és mi módon tartozik, hogyan lehet ezzel a lényeggel áthatni, átítani, penetrálni a világot. A katolikus egyház ebben a nagy vállalkozásában a középkorban kicsit túlságba vitte a tevékenységét, ezért Kálvin ebben a vitairatában ahhoz hasonlítja a katolikus egyházat, mintha egy szobába beszúfolnánk mindent. Minden emléket, minden drága kelléket, mindent, amit értékesnek gondolunk, és abban már egy lépést sem lehet tenni, annyira tele van zsúfolva, és olyan színes, olyan ékes, hogy a lényegtől elvonja a figyelmünket. Amikor ezt először olvastam, azt gondoltam, milyen érdekes hasonlat, aztán egyszer Firenzében jártunk, és bementünk egy késő reneszánsz kori kis kápolnába, ami éppen így volt telezsúfolva. Káprázatos volt. Gyönyörű szép drapériák, vastag szőnyegek a falon, fantasztikus faragványok, lélegzetelállító oltárkép, a középkor legdicsőbb festőit tették oda, impozáns szobrok, szóval szinte a világ minden kincse oda volt hordva, de egyszerre csak 4-5 ember tudott bemenni, annyian fértek csak el benne. Akkor képszerűen is eszembe jutott, amit Kálvin mondott: annyira össze volt zsúfolva

minden egy helyre, annyira be akartak vonni mindent ebbe a szubsztanciális valóságba, átítani mindent az isteni hatalommal, szentséggel, hogy már csak éppen az embernek nem jutott hely.

Kálvinnál ez a principiális szemléletmód egy nagyon egyszerű tézis megfogalmazásához vezetett. Ebben látom Kálvin reformátori munkájának a gyökerét, ebben mutatkozik meg némi eltérés attól, ahogyan az előtte járó nemzedék végezte ezt a munkát, és ebből érthetjük meg Kálvinnak azt a nagyon szilárd, megingathatatlan elkötelezettségét, ami által Genfben végigvitte a reformot. Intitúciójában és

bibliái kommentárjaiban is elég sűrűn előfordul ez a kifejezés, hogy *negotium cum Deo*, amit elég nehéz magyarra fordítani. Az Institutio III. könyvében azt mondja Kálvin, amikor a keresztyén életéről beszél, hogy keresztyén embernek tudnia kell, hogy *egész életének Istennel van dolga*. Itt is a *negotium cum Deo* szerepel. Dolgom van valakivel, ügyem van valakivel, odatarozom valakihez, bele vagyok bonyolódva valakivel valamibe – ezek a *negotium* szó jelentései.

Ennek a megállapításnak két oldala van. Látszólag ugyanazt jelentik, mégsem ugyanaz

az értelme. Az egyik – mondhatjuk így – transzcendens, metafizikai érvényű, a másik inkább ontológiai vonatkozású. Az első így hangzik: az egész életnek Istennel van dolga. Ezt az élettörténetünk egy-egy minősített szakaszában megrendítő erővel szoktuk fölismermi. Egy emelkedett pillanatban, vagy amikor lezáródik életünknek egy rettenetesen nehéz szakasza, és Isten kegyelméből – hogy pestiesen mondjam – jól jövőnk ki belőle, és visszafelé tekintve megértjük, hogy Isten vezetett bennünket. De hát hiszen az egész életünknek Istennel van dolga! Vagy amikor az ember átéli a megtérésnek azt a mindent

meghatározó valóságát, hogy eddig éltem így-úgy-amúgy, de rájövök, hogy az egész életemnek Istennel volna dolga; ez a nagy életfeladat, élethivatás, életküldetés, és hogy ez kikülvitelhetetlen. Ahogy Augustinus írja Vallomásáiban, mikor visszatekint a megtérésére, hogy úgy voltam Istennel, vagy inkább Isten volt úgy velem, mint amikor vadásznak a nyúlra, az meg menekül, de előbb-utóbb a vadász hálójába esik. Én is így menekültem Isten elől, aki üldözött engem, és idehajtott, odakényszerített, sarokba szorított, és a végén, amikor megadtam magamat Isten szeretetének, akkor jöttem rá, hogy a legjobb elől menekültem.

Kálvin tehát ilyen egyszerűen fogalmaz: az egész életnek Istennel van dolga. De van ennek egy megfordítása is, amit így lehetne visszaadni, hogy *az egész élet nem más, mint Istennel való dolog*. Az egész élet nem más, mint az Istennel való élet. Ebben a tevékeny keresztyén élet jelenik meg. Az előző azt jelenti, hogy nem tudok kifutni Isten világából, ez pedig azt, hogy akkor boldog és kiteljesedett az életem, ha úgy is élem meg minden percét, minden pillanatát, hogy az az Istennel való dolog. *Ernst Troeltsch* fogalmazza meg, hogy kétféle típusa van a vallásos életnek. Az egyik fajta vallásos ember Isten véredényének tekinti magát, akiben lakozást vesz az isteni erő, kitölti, betölti, de nincsen kiterjedése. A másik típus Isten eszközeként tekinti magát, akit Isten a kezébe vesz és használ. Azt mondja Troeltsch, hogy Kálvinnál azt látjuk, hogy ő egyszerre mind a kettő. Az egész életnek Istennel van dolga: azt veszem észre, hogy Isten kitölti az életemet; nem tudok előle elmenekülni, mindenütt körülfog engem (ahogy a zsolttár mondja); illetve az egész élet semmi egyéb, mint Istennel való *negotium*: foglalatosság, Istenzel való igyekezet, Istenzel való megegyezés, Istenzel való küzdelem, Istenzel való dráma – ez a valódi élettevékenység.

Hogyan kapcsolódik egybe és hogyan különböztetendő meg Kálvin genfi egyház-reformáló tevékenysége, amellyel – Lutheréket követve – a vallási életet kívánta megújítani, kiterjesztve azt egyéb életterületekre is? Luther biblikusán, illetve a középkori teológia *két kard* elméletével élve fogalmaz. Amikor Péter a Gecsemáné kertbe való kivonulás előtt megmutatja Jézusnak, hogy a köpenye alatt van két kard, Jézus azt mondja: „Elég!”. Én ezt úgy szoktam értelmezni, hogy „Elegem van belőled, Péter! Nem kardozni megünnk!”. De a középkorban ezt úgy értelmezték, hogy „Ez elég”. Kié az egyik, és kié a másik kard? Az egyik kard a polgári hatalomé – ahogy Pál apostol is mondja: Nem hiába adott Isten kardot a felsőbbeknek. Azért adta, hogy a rosszat megbüntesse, a jót pedig bátorítsa és megdicsérje. De kié a másik kard? Az Péternél maradt. Még illetéktelenül vagdalkozott is vele, levágta vele a templomszorga fülét. Két hatalom van tehát: a polgári hatalom és a vallási hatalom. A politika és a vallás. A középkor állandóan azon vitakozott, hogy melyik az elsőbbség. Emlékszünk a nagy invezitúra küzdelmekre: kell-e előzetes pápai jóváhagyás ahhoz, hogy valaki király lehessen? Vagy fordítva: kell-e királyi előzetes jóváhagyás ahhoz, hogy valakit kinevezhessenek püspöknek?

Luther úgy foglalt állást, hogy ezt a két dolgot élesen meg kell különböztetni, mert nincsen semmi közük egymáshoz. A király kardja az isteni gondviselésbe esik, az egyház kardja pedig az Ige kardja, ami az üdvösségbe esik. Kálvin szerint azonban ez nem ilyen egyszerű: nem szabad szétválasztani és elkülöníteni azt, ami összetartozik. Tudniillik mindkét hatalom a kardt Istentől kapta, ha pedig Istentől kapta, akkor kell lenni összefüggésnek a kettő között.

Kálvin folyamatosan végzi Genfben a hitélet megújítását. Teljesen új liturgiát határoz meg az istentiszteleti életben, mely sok elemében hasonlít a mi mai református liturgiánkhoz. Egy nagyon egyszerű, világos, biblikus liturgiát vezetett be, amelyben az igehirdetés és az istentiszteleten résztvevők imádsága és éneke egyensúlyban van. Ez volt Kálvin másik nagy ténykedése: megantította a zenéket imádkozni és énekelni. Azzal a Clément Marotval íratta meg a 150 genfi zsoltárt, aki néhány évvel korábban kiadta Villon zsvány-verseit. Kálvin mégis fölfogadta, mert kiváló költő volt, és megbízta azzal, hogy írjon verseket a zsoltárokról, amelyek alapján a genfi gyülekezet megtanulhat énekelni és imádkozni. Kálvin nem volt szívbjajos, hallgatta a „Sláger Rádiót”, és a kor legjobb slágereinek a dallamaira íratta meg az énekeket.

Ugyanakkor a fiatalok vallásos nevelését nem bízta rá akárkire, ezért kátét is írt, amiben a hit és a keresztyén élet alapvető kérdéseit tárgyalta: mi Isten törvénye (Tízparancsolat), mi az imádság (Miatyánk), mit hiszünk (Apostoli Hitvallás magyarázata) – ezt meg kell tanulni. Aki a gyülekezet felnőtt tagja akar lenni, ezekkel tisztában kell lennie. Ma sem tanítjuk másból a konfirmációt.

Bevezette az igehirdetést, mégpedig nem a tematikus, hanem az írásmagyarázatos igehirdetést. Természetesen meghamisítanánk az egyház történetét, ha azt mondanánk, hogy a reformáció előtt nem volt prédikálás. Ez nem volna igaz. Kitűnő prédikátorok voltak a középkorban, és jellem, hogy Magyarországon a ferences prédikátorok csinálták a reformációt. Dévai Bíró Mátyás ferences prédikátor volt (egyébként a mohácsi csata túlélője). Az viszont megállapítható, hogy nem Isten Igéje alapján, hanem témák alapján prédikáltak, úgyhogy hasonlatosak voltak ahhoz, amit egy amerikai karikatúrán láttam, amely azt ábrázolta, hogy ül a lelkes az íróaszt-

alánál, vakarja a fejét, a fia pedig a másik szobában telefonál, és mondja: „Édesapám most nem ér rá”. „Az igehirdetésre készül?” „Nem, az már megvan. Most keresi hozzá a textust.” Kálvin néhány könyv kivételével végigpredikálta a Bibliát. Anyanyelven prédikált, anyanyelven végezte a katekézist, anyanyelven folyt a liturgia, mert az egész életnek Istennel van dolga. A Genfben élő francia anyanyelvű városi polgárok az anyanyelvén van köze Istenhez. Miért kellene ahhoz latinul megtanulni, meg görögül tudni, hogy az embernek különös bemenetele legyen Istenhez? A reformációnak ez volt az egyik dinamitja, hogy „minden népnek az ő nyelvén” – ahogy Sylvester János verseli, mindenkinek a maga nyelvén, mert a létünk mélyében ott van, hogy számolni és imádkozni biztos, hogy mindig anyanyelvünkön fogunk.

Hol találkozik a vallási élet reformja (igazán hinni, helyesen imádkozni, Istent dicsőíteni tudni, az életünket Isten Igéje szerint berendezni, minden gondolatunkat az isteni szándékhoz igazítani és a krisztusi Evangéliumra alapozni), hogyan lép túl önmaga határain, és hogyan találkozik a Genfi Köztársasággal? A Genfi Köztársaság Kálvin odaérkezése idején egy süllyedő, gazdasági életében, erkölcsében, politikai pozíciójában megrendült városállam, amely a Savoyai Hercegségnek ugyan nem része, de annak fennhatósága alá tartozik. Genfben a reformáció – még Kálvin érkezése előtt – azzal kezdtek, hogy 1535-ben elkergették a savoyai püspököt. Igen ám, de Genf kezdett elszegényedni, a körülötte lévő svájci és francia városok pedig föl-emelkedni. Óriási méreteket öltött a korrupció, és ez a kettő, a gazdasági zulás meg a korrupció olyan, mint a Laokoön-szoborcsoport tengeri szörnye: nem tudni, melyik a feje és melyik a farka. Rendkívül elesett állapotban volt a város, ezért a reformációhoz azt a reményt is fűzték a genfiak, hogy megújul a gazdasági élet, megújul a város morális élete, és megerősödnék Genf politikai pozíciói. Úgy gondolták, hogy jön majd egy lángszavú reformátor, csettint egyet, és előáll Genf a maga pompájában. Mindennek akarták a változását, csak ők nem akartak változni. Kálvin ezzel szemben azzal kezdte működését, hogy megkeresi a genfi politikában, a városi életben azokat a pontokat és intézményeket, amelyek hozzásegítik a genfiakat ahhoz, hogy ők is megváltozzanak. Megéreztek a genfiak, hogy em-

berükre akadtak, hogy Kálvin nemcsak egy híperokos szobatudós, hanem egy elkötelezett ember, ezért először el is kergették a városból. Kálvin valóban egy nagyon kemény, kellemetlen ellenfél volt. Annnyira lucidus a logikája, hogy nem lehet előle kitérni: vagy van ellenérvem, vagy haragszom rá.

Hol talált Kálvin a genfi Péter székesegyház, vagy az Auditorium falain kívül vonatkozásokat és lehetőségeket a teljes élet megreformálásához? Két mintát vett elő, és ezeket kombinálta hatékony módon. Egyfelől azt mondta, hogy minden önkényt el kell kerülni, mert hogy az ember bűnös természeténél fogva hajlamos arra, hogy embertársai fölé emelje magát, és eltapossa embertársait. Művelt ember lévén az egyik mintát az antik görögöknél találta meg: a testületi kormányzást. Az Institutio végén Kálvin különböző kormányzati formákat mutat be: királyságot, demokráciát, oligarchiát; mindegyiknek elmondja az előnyeit és hátrányait, majd leszögezi, hogy csak egy ne legyen: anarchia. Azt mondja, hogy jó dolog a királyság, ha szent a király; de rossz, ha züllött a király. Jó dolog a demokrácia, ha bölcsök kormányozzák az országot; de rossz, ha ebből demagógia, és a csöcselék uralma (oklokrácia) lesz. Jó dolog az oligarchia, ha az arra érdemesek kicsiny gyülekezete vezeti az orszá-

got; de rossz, ha visszaélések és korrupció lesz belőle, és csak önmaguknak tudnak kedvezni. Mindegyikben lehet élni, sőt jól élni; egy valamilyen nem lehet élni: anarchiában. Kálvin világossá tette, hogy az ő városkormányzói eszménye a testületi kormányzás. Mindent meg kell beszélni, az érveket ütköztetni kell, a szempontokat egymás mellé kell tenni és konszenzusra kell jutni. Kálvin konszenzusos politikát kívánt gyakorolni.

Hogy mennyire így volt ez, arra nézve hadd mondjak el egy érdekes esetet Kálvin életéből. Miután a városi tanács (a magisztrátus) és az egyházkormányzó tanács nagyfokú átfedésben volt (ez a középkori jellegzetességéből következik), az egyházfegyelmélet sem lehetett a városi tanács tudta nélkül gyakoroltni. Minden nehéz és fogós fegyelmi ügyet a városi tanács elé kellett vinni. Kálvinnak egyszer konfliktusa támadt egy kártyagyárossal. Kálvin nem szerette az ördög bibliáját, és nemcsak azt szorgalmazta, hogy Genfben ne kártyázzanak, hanem hogy ez a genfi polgár ne is gyártson kártyát, ne ebből vegye a hasznát. Van neki szólója a szőlődombon, menjen föl, kapálja meg, csináljon jó bort, és éljen abból. De hát az üzlet az üzlet, az atyafi ellenállt, vita alakult ki, és jól megszigta Kálvint a genfi piacon.

SYLVESTER JÁNOS

AZ MAGYAR NIPNEK KI EZT OLVASSA

Proféták által szolt rigen néked az isten

Az kit igirt ime vigre meg atta fiát.

Buzgó lilekvel szol most es néked ez által,

Kit hagyja hogy halgass, kit hagyja hogy te kövess.

Néked azirt ez lün profétád, doctorod, ez lün

Mestered, ez most es, mellyet az isten ada.

Az proféta szavát halgasd, mert tigez az isten

Elveszt, és nyomós itt nem lehet az te neved.

Itt ez írásban szol mostan es néked ez által,

Hütre hiv mind, hogy senki ne mencse magát.

Az ki Sidoul, és Görögül és vigre Diakul

Szól vala rigen, szol néked az itt Magyarul.

Minden nipnek az ő nyelvén, hogy minden az isten

Törvényin iljen, minden imággya nevit.

Itt vagyon az rejtek kincs itt vagyon az ki folyó viz,

Itt vagyon az tudomány mely örök iletet ad.

Lelki kenyir vagyon itt, melyben mikor iszel örökké

Isz, mely az mennyből szálla, halálra mene.

Az ki terem tigez, megvált, örök iletet es ad

Ez Szent által, nincs több bizodalmad azirt.

Ennek azirt szolgálj mindenkor tiszta szüedvel,

Ennek mindenkor tigy igaz áldozatot.

Tiget ez hozzá viszen, s nem hagy mikor így mond

Bodogok eljovetek, vesszetek el gonoszok.

(Az első disztichonban írt magyar vers; Sylvester János ajánlása az Újszövetségfordításához – 1541)

Kálvin haragra lobbant, és eltökélte, hogy megfegyvelje ezt az embert. Panaszt tett a városi tanácsnál, hogy ez az illető megrágalmazta őt, és kérjen tőle bocsánatot, és amíg ezt nem teszi meg, tiltsák el az úrvacsorától. Akkor is volt már szabad véleménynyil-

gyan képviseljük diplomatáik a genfi érdekeket Franciaországban és a svájci városállamok szövetségében (akkor még ebben nem volt benne Genf), ezekhez száz tanácsos konszenzusa kellett. Ez Kálvin leleménye, mellyel mind a mai napig számtalan helyen élnek, és ahol élnek vele, jól járnak.

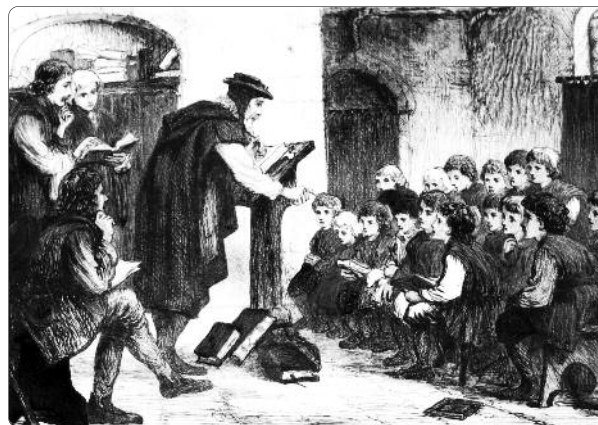
Kálvin másik eszménye bibliai. Ez nem annyira demokratikus, képviseleti jellegű, hanem teokratikus. Ez volt a presbitérium, a vének tanácsa. Kálvin gyülekezetében nem volt demokrácia. A Genfi Köztársaságban mondhatjuk, hogy demokrácia volt, melyet egy 100-as, meg egy 20-as tanács kormányzott. A genfi anyaszentegyházban nem volt demokrácia, mert a presbitérium nem népképviseleti elven működik, még ha a gyülekezet tagjai választják is a presbitereket. A presbiter ugyanis nem a népet, hanem Isten jó rendjét képviseli a gyülekezetben. Kálvin azt mondta, hogy a genfi nagytanácsban, politikai testületében demokrácia legyen, csak ne legyen belőle oklokrácia, ne az arra méltatlanok kapják meg a mandátumot. A gyülekezetben? Hát tarthatunk arról népszavazást, hogy igaz-e az Evangélium? Vagy, hogy van-e Isten, vagy nincs? Nem lehet, mert Istennek van

vánítási jog, ezért a városi tanács azt a döntést hozta, hogy ez még nem ok arra, hogy ne úrvacsorázhasson. Kálvin viszont erősködött, hogy márpedig nem fogja kiszolgálni részére az úrvacsorát, amíg meg nem bánja a vétkét. Odáig fajult a dolog, hogy a következő úrvacsorás vasárnapon Kálvin két prédikációval készült: egy búcsúprédikációval, meg egy rendessel, és eltökélte magában, hogy ha ez az atyafi megjelenik, akkor a búcsúprédikációt fogja elmondani, aztán veszi a batyuját, kimegy Genfből, és soha be nem teszi többé a lábát, de nem ad neki úrvacsorát. Ugyanis ha ő vezet végig az istentiszteletet, akkor adnia kellett volna, mert Kálvin is alávetette magát a genfi regulának. Az illető szerencsére nem jelent meg, úgyhogy Kálvin a rendes prédikációt mondta el a gyülekezetnek, aztán valahogy elrendeződött az ügy.

Genfben egy nagyobb grémium, a nagytanács és egy kisebb grémium, a kistanács intézte az ügyeket, hasonlóan az egyházmegyei közgyűléshez, meg az egyházmegyei tanácsüléshez. A kisebb grémium vitte a folyó ügyeket, a nagyobb grémium hozta a törvényeket, szabályokat. Az olyan kérdések eldöntéséhez, hogy mennyi lehet a tojás ára a piacon, elegendő volt egy húsztagú kisebb testület. De hogy milyen törvényei legyenek Genfnek, mi legyen a konstitúciója, milyen szabályok igazasságát a polgárok életét, ho-

gy öröktől fogva fennálló törvénye és rendje, és a presbiterek tiszte az, hogy ezt képviseljük, érvényre juttassák, ezért küzdjenek és az életük példájával ezt megélik a gyülekezet elé. Kálvin hivatkozik Mátyásnak, a tizenkettedik apostolnak a megválasztására,

amely során azért alkalmazták a sorsvetést, mert a tizenegy tudta azt, hogy akit apostoltársul megválasztanak, nem az ő tetszésük és szavazatuk fogja az apostolságra fölemelni, mert neki is az Evangéliumot és Isten szent életrendjét kell képviselni. Nem meg egyezés, nem alku, nem egyházpolitikai csatározás kérdése, hogy ki kapja meg ezt a

posztot, hanem mindig az vizsgálendő, hogy az illető élete az Isten jó rendjének odaadott élet-e.

Kálvin a városi tanácsot és az egyházkormányzó tanácsot a közös ügyekben folyamatosan egybehívatta. Ennek most csak a végeredményéről szeretnék szólni: Kálvin halála után Genf volt a középkor végi Európa egyik legvirágzóbb városa, szilárd gazdaságpolitikával. A genfi frank – a későbbi svájci frank – volt az a pénzem, amihez Európában viszonyították a váltást, annyira szilárd volt. A svájci pénzem szilárdsága, tartóssága Kálvin gazdaságpolitikájában gyökerezik. Kálvin városa, Genf volt hosszú évtizedekig a menekültek városa. A későbbi Európa szellemi elitjének jelentős része Genfben tanulhatott: John Knox, skócia reformátora, Ian Lasco vagy Jan Łaski, Lengyelország nagy reformátora például. Genfben készül el a francia bibliafordítás megannyi kiadása. Genfnek virágzó nyomdaipara van. Genfnek egész Európára kiterjedő diplomáciai kapcsolata, levelezése van, nem véletlenül lett Genf a 20. század derekán az ENSZ egyik állandó irodájának székhelye. Mind egyszerű eredmények, de azt lehetne mondani, hogy talán ezt a történelmi jó szerencse is hozhatta. Kálvin odaérkezésekor Genfnek egy kis elemi iskolája volt. (Genf körülbelül akkora volt abban az időben, mint Debrecen, úgy 12.000 lakosú város). Kálvin halála után Genfnek Akadémiája, és évszázadokig virágzó egyeteme van. Kálvin halálakor teljesen nyilvánvaló, hogy a reformáció törekvései megszilárdultak és teret nyertek Európában. A lutheri reformot, a nagy lendületet egy másfél nemzedék után ki lehetett volna oltani. Az azonban Kálvin munkája, hogy mindez megszilárdult. S mindennek a gyökerében ott van egy világos, mindenre elkötelező felismerés, amit kettévontva így mondtam: az egész életnek Istennel van dolga, és az egész élet nem más, mint Istennel való élet. Ha ez azt kívánja, hogy reformáljunk, akkor reformálni kell. Ha ez azt

kívánja, hogy transzformáljunk, akkor transzformálni kell. Ha ez azt kívánja, hogy a vallás és a kultúra, a vallás és a politika, a vallás és a gazdaság valósága egymásra tekintve próbálja meg átalakítani a világot, akkor ezt úgy kell tenni.

Azt hiszem, hogy Kálvin ezen nézetei ma is érvényesek. Hogy nem az 1500-as évek Genfjében vagyunk, az is biztos, de mivel érvényesek az alapelvek, a princípiumok, ezeket érdemes újra meg újra elővenni, magunkévá tenni és e szerint élni.

(A Dunamelléki Egyházkerület püspökének előadása elhangzott a Budahegyvidéki Református Gyülekezetben, a Magyar Református Presbitéri Szövetség Budapest-Déli Területi Szervezetének 2010. május 15-i presbitéri továbbképzésén)

A Reformáció 500. jubileumi esztendejében sorra érnek egymást a különböző programok, melyek hitünk szerint segítenek bennünket az igazság megismerésére eljutni, igazi értékeinket felfedezni és református identitásunkban megerősödni. Az Északpesti Református Egyházmege szeptember 2-án rendezte meg családi napját, és talán egyáltalán nem véletlen, hogy az a Pócsmegyer vállalta a házigazda örömét, terhé, melynek irányítószáma 2017, ezzel is emlékeztetve arra, hogy a fél évezredes reformátusság a jelenben is élő és élni akaró közösség. Ezt az élni vágyást tükrözi, hogy több mint hatszázan regisztráltak magukat a helyszínen és kaptak zöld karszalagot.

történeti monilókat. Ugyanitt a pócsmegyeri gyülekezet történetét bemutató kiállítást, illetve egy másik épületben egy gazdálkodás-történeti kiállítást is megnézhetünk. Különleges szín-

foltja volt a látóvalóknak a Szarka Miklósné Darvas Gyopár szíromképeiből bemutatott válogatás – „Virágszírmok utóélete” címmel – a rendezvény-központ aulájában és kistermében.

Ebéd után Kassai Gyula esperes a felvidéki reformátusok sorskérdéseiről tartott szívbemutató előadást, hogy hogyan próbálják felvidéki testvéreink nemcsak református, hanem egyáltalán magyar identitásukat meg-

őrizni egy őket minden erővel asszimilálni törekvő környezetben. Nekünk itt, az anyaországban természetes a magyarságunk és a református hitünk. Felvidéken azonban a történelem terhei, sorsfordulói miatt meggyötört magyar közösségek – hallhattuk az előadásban –

tartotta meg a magyarságot, így a felvidéki magyarságot is csak az anyanyelven gyakorolt református hit tarthatja meg.

Az előadás alatt és után a RE-FISZ szervezésében ifi-programokat tartottak a Pázsit-tónál, és szabadtéri gyermekprogramok várták a kisebbeket. Máthé Zoltán beosztott lelképásztorunk a pomázi ifivel karöltve Imaösvényt rendezett be a könyvtárszobában, ahová bizony nem volt könnyű bejutni, mert igen sokan szerettek volna imádkozva végigmenni ezen a hét állomásból álló ösvényen. És bár sokat kellett várakozni a bejutásra, de megérte! Jó volt átgondolni, megimádkozni, hogy tényleg mi az, ami fontos, és mi az, ami értékét veszti, amint belépünk Jézus Krisztus vonzásába. Mert

Közös úrvacsorás istentisztelettel kezdődött a nap programja. A zsúfolásig megtelt pócsmegyeri templomban Nyilas Zoltán esperes az 1Timótesus 2,4 verse alapján hirdette Isten igéjét. (A teljes igehirdetés elolvasható újságunkban.) Az úrvacsorai liturgiát Kassai Gyula, a felvidéki Barsi Egyházmege esperese vezette, a szentjegyek kiosztásában pedig a szígei kiskör lelképásztorai segítettek. Az orgonánál ifj. Szotyori Nagy Gábor szolgált, tárogatón Kiss Gy. László játszott.

Az istentisztelet ideje alatt a rendezvény-központban gyermekalkalmakat tartottak Matyó Lajos lelkesíró főjegyző irányítása mellett. A korcsoportos gyermek-istentiszteletek után közös éneklésre került sor, melyen az Ungvári Református Egyetemi Gyülekezet dicsőítő csoportja közreműködött.

A templomi istentisztelet után az érdeklődők átvonultak a gyülekezeti házba, ahol megtekintették a pócsmegyeriek Reformáció Vándorkiállítását, mely hallatlanul gazdag tárgyanyaggal kiegészítve vonultatta fel a korábban már nálunk is bemutatott reformáció-

sokszor elfordulnak a saját identitásuktól, már-már elveszítik azt, pedig a magyarság megőrzése nincs ellentétben a hitünkkel, keresztyén-ségünkkel. Krisztus nem akar kiragadni nemzetünk-ből, családunkból, környezetünk-ből, hanem az Ő követésében járva meg akar erősíteni minket ebben a feladatban, küldetésben is. Ott na-

ponta meg kell harcolni a magyarságunkért testvéreinknek, hogy megmaradjanak reformátusnak, ezért pedig áldozatot kell hozniuk. Az áldozathozatalra való készség szempontjából döntő annak a tudatosítása a magyar emberekben, hogy a kisebbség nem kevesebb. Nem szegyelevelő, nem értéktelen, csak a megfelelési kényszer miatt érzik magukat kevesebbnek. A reformáció eddig is az anyanyelven keresztül

aki szívből követni akarja Jézust, hagynia kell, hogy Ő uralomra jusson benne. Szét kell tépnie a saját bakancslistáját, melyre céljait feljegyezte, és késznek kell lennie rábízni magát Jézus tervére, amit számára készített. Ha egyszer meghalottam Őt, irányt vált az életem, és csak egyetlen érték lesz előttem: Krisztus. Minél jobban figyelek Őrá, annál kevésbé élek magamnak.

A nap legnagyobb érdeklődéssel várt eseménye a „Közös pontok a reformációban” című délutáni fórumbeszélgetés volt, Dr. Jelenits István piarista szerzetes, ny. egyetemi tanár, Dr. Szűcs Ferenc református lelképásztor, teológiai professzor és Dr. Fabiny Tibor evangélikus lelképásztor, teológiai professzor részvételével, Dr. Tatai Ferenc református lelképásztor moderálása mellett. A beszélgetést két részben közöljük, az első részt ebben a számban olvashatják a kedves testvérek.

A fórumbeszélgetést követően Vizi István lelképásztor vezetésével közös gyülekezeti éneklés, majd Dr. Harmathy András lelképásztor záró áhítata következett, végül a családi napot az Ungvári Református Egyetemi Gyülekezet dicsőítő csoportjának koncertje zárta.

P.A.

Református egyházunk nagy jubileumi éve az idei. 500 évvel ezelőtt, az Isten kegyelméből, hit által való megigazulás hitvallása hatalmas megújító, megelevenítő erővel söpört végig az egyetemes egyházon és a világon, nem kerülve el hazánkat sem. Református őseink egyedül Isten kegyelmében bizakodó és Urunkat, Jézus Krisztust követő élete és szolgálata nyomán a Reformáció a magyarság számára is olyan kincseket adott, mint például az anyanyelvünkre fordított Biblia, amely az önálló állami lét elvesztése idejétől kezdve a magyar nyelv és a magyar nemzet megmaradását nemcsak elősegítette, hanem lehetővé tette.

Kedves testvérek, a nyár derekán együtt olvastuk Pál apostol Korinthusiakhoz írott levelét. E sokszor könnyek között megfogant Igében láttuk az apostol igehirdetői szolgálatának alapvetését: értékelni szolgálatát, teológiai alapot vet, majd ennek következményeit magára nézve kötelezőnek, másoknak pedig a mindenekfelett álló utat tanácsolja. Ezt követve közeledjünk magunk is a felolvasott szakaszunkhoz.

Az első fejezet tanulsága szerint Pál macedóniai útjának kéréseként hangzott el, hogy Timóteus maradjon Efézusban. Abban a városban, ahol Tirannosz iskolájában tanított, gyógyított. Ahol zavargás támadt, majd elbűcsűzött a presbiterektől (vénektől). S persze arról a közösségről is szó lehet, melynek tagjai olvashatják az efézusi levelet: „*kegyelemből van üdvösségetek hit által, és ez nem töletek van: Isten ajándéka; nem cselekedetekért, hogy senki se dicsekedjék. Mert az ő alkotása vagyunk, akiket Krisztus Jézusban jó cselekedetekre teremtett, amelyeket előre elkészített Isten, hogy azok szerint éljünk.*” (Ef 2,8-10)

Am igénkben az ifjú szolgatárs felügyeletére bízott közösség életéről is szólni kell: az apostoli hit/hűség mellett, az istentiszteleti magatartásról, „házi rendről” is szólnia kell. Ugyanis az egyház mindenek előtti felelőssége, hogy mindenképp imádkozzon; az üdvözítő Isten pedig azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön, s ezért Krisztus adta önmagát mindenképp váltságul, s ezért küldetése is minden emberhez szól. Mivel Isten akarata és Krisztus

halála mindenkire vonatkozik, így imádsága is mindenkit érint.

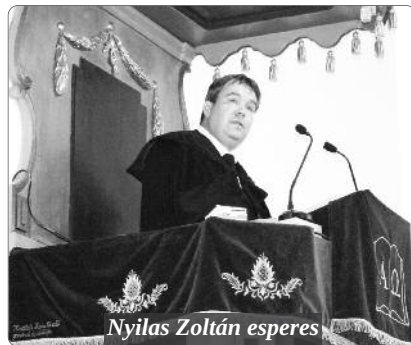
Régi korok embereit – így tudjuk a történeti híradásokból – foglalkoztatta az emberi akarat, és annak szabadságáról szóló kérdések sokasága. Ma az embereket lefoglalják a megélhetés kérdései, meg azok a dolgok, amiket a hírekben hallunk és látunk. Rotterdami Erasmus, a nagy humanista gondolkodó 1524-ben

SZÓL AZ IGE

Isten „azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön, és eljusson az igazság megismerésére.” (1 Timóteus 2,4)

kora tudományos nyelvén, latinul könyvet írt a szabad akaratról (De libero arbitrio). Luther Márton, a nagy reformátor alig egy évre rá, 1525-ben válaszul megírta a maga ugyancsak latin nyelvű könyvét a szolgává lett akaratról (De servo arbitrio).

Wass Albert oly pontosan ír az ember akaratáról: „mert nem lehet kétség afelől, hogy melyik áldozat az igazi, a Neki tetsző. A szorgalmas munkáé, a gondoskodó fáradozásé, vagy pedig az, amit a léha semmittevés, a játékos tekerés terem. Mert hiszen a dolgok olyan egyszerűek. Az öregek ülnek tényleg naphosszat a barlang előtt és sopánkodnak azon, hogy Éden elveszett. Hogy ott nem volt tél és nem volt éhezés. Folyton-folyvást teremtek a fák, csak ki kellett nyújtani kezüket a gyümölcs után. Lehet, hogy igaz, amit mesélnek s volt valamikor egy Éden. De lehet az is, hogy nem igaz. És ma már igazán mindegy, hogy igaz, vagy nem igaz. Mert itt van a tél és nem teremnek folyton-folyvást a fák. Van hideg és van éhezés. És van munka, amivel megváltható mind a kettő. Tehát nem sopánkodni kell, mint ahogy azt az öregek teszik és nem tényleg csavarogni tavasszal és nyáron, mint ahogy azt a kőlyök csinálja, hanem dolgozni kell, fáradni kell, gyűjteni kell és így győzni le nyáron már a telet, ami jön.”

Tudunk persze akaratgyengékről is... Az akaratos gyermek viselkedése pedig a minden napok története. Am fülemben cseng az a magnófelvétel, melyet szüleim kicsiny gyer-

mekként rögzítettek rólam. Kicsiny óvodás lehettem, amikor egy mondókát, verseckét rögzített rólam apám. Bevallom, hogy a nem tudom már a memoritert, de a bevezetése máig eleven. „Én egyedül! Én egyedül!” – ezt szajkóztam. (Ezt hallva utólag, arra gondolok, hogy megpróbálom szüleim kezéből kivenni a mikrofont.)

Az akaratos fiatal, szeretné megszerezni a másikat, bizalmát, szerelmét, testét. A karrieren vezető úton megesik, hogy a másik vállán növekszünk, hogy akaratunkat véghez vigyük. S persze ott van az akarnok férj, feleség, szülő vagy nagyszülő is.

A kérdés azonban nemcsak gyakorlati, hanem elvi is sokszor. Jól kérdezi a református tanítás határán járó pásztor, hogy akaratomat nem befolyásolja-e a társadalom, a kor mindennapos szüksége, avagy az evés vagy ivás ténye? Akaratomnak része-e az ősök hagyatéka? József Attila így ír A Dunánál című versében: „emlékszem, hogy több vagyok a soknál, mert az összejég vagyok minden ő... a világ vagyok – minden ami volt van: a sok nemzedék, mely egymásra tör.”

S milyen az, ha az én akaratom ütközik az Istenével? Akkor egy nagy „nemet” mondunk a Teremtőre. Az a bizonyos, állandóan citált „de” hagyja el ajkunkat! Ez a mi nagy válaszuk az Ő megmentésére.

A Példabeszédek könyvében ezt olvassuk: „Az emberi értelem tervezet”, „Minden útját helyesnek tartja az ember”, „Az embernek értelme terveli ki útját”. Már az ókori keleti ember is megfigyelte az emberi viselkedésnek ezt a két sajátosságát. Egyrészt az ember a saját tapasztalatai alapján megpróbálja megtervezni a jövőjét. Másrészt ezt az eltervezett és végrehajtott jövőt helyesnek is értékeli.

Mi is az emberi tapasztalat? Természetesen az az évezredekken keresztül felhalmozott megfigyelés, tudás és bölcsesség, ami különbbé tesz a többi teremtménynél. A természet törvényszerűségeinek felismerése, a természet erőinek felhasználása, az emberi kapcsolatok és viszonyok rendszerének feltérképezése. Tapasztalatra alapozva jöttek létre a felfedezések, a technikai újítások, ezekre épült fel a mai civilizáció. A tapasztalatok alapján készülnek el az új tervek, születnek meg a jövő előirányzott lépései.

A tapasztalat, a tervezetés lényegi része, hogy mindazt jónak és helyesnek tartja az ember, amit megtervez. Pedig a tapasztalat számtalan kudarccal is párosult, számos újítás, kutatás vezetett zsákutcába. A civilizáció vívmányai hasznuk és jelentőségük ellenére megannyi kárt okoznak az emberiségnek, a természetnek.

Másrészt a tervekben gyakran helyet kap az emberi nagyravágyás, többet akarás, a magamutogatás, az önzés, a kivagyiság, amik legalább annyi kárt tudnak okozni, mint az elhibázott számítások, figyelembe nem vett mellékhatások.

A három felsorolt mondatra a példabeszédek bölcs írója három „de”-vel felel: „Az emberi értelem tervezet, de az ÚR adja meg, hogy mit mondjon a nyelv.” „Minden utját helyesnek tartja az ember, de az ÚR megvizsgálja a lelkeket.” „Az embernek az értelem tervezi ki útját, de az ÚR irányítja járását.” (Péld 16) Ebben a három „de”-ben az Isten-ember viszony, a teremtő-teremtmény viszony definiálódik. Két irányból is láthatjuk ezt a viszonyt itt. Egyrészt az emberi tervezés megvalósításának oldaláról. Az előbb emlegetett jövővel kapcsolatos emberi bizonytalanságot megerősíti. Nem az emberen múlik a jövő. De nem is lehetséges praktikák és elhárítási eljárások, jóslások szabják meg a menétét, hanem maga Isten. A zsoltáros erről így tesz tanúságot: „Hogyha az Úr nem építi a házat, hiába fáradoznak az építők. Ha az Úr nem őrzi a várost, hiába vigyáznak rá az őrök.” (Zsolt 127,1) Vagyis az emberi cselekvés, törekvés hiábavaló, nem történik meg önmagában és önmagától. Isten nélkül lehetetlen sikereket elérni, nélküle nem lehetséges előbbre jutni, nélküle nem teljesülnek a tervek. És ez akkor is így van, ha erre odafigyelünk, ha észrevesszük, felismerjük, de akkor is, ha nem. Akkor is, ha valaki hisz Istenben, elfogadja a létét, és akkor is, ha nem.

A megállapítás minden emberre, Isten teremtményeire vonatkozik egyetemlegesen. A zsoltáros az emberi tervezéssel kapcsolatban még azt is megfogalmazza, hogy nem csak az függ Istentől, amit szeretnénk megtenni, de az is, amit nem. Az őrök az ellenségtől szeretnék megvédeni a várost, ami nem megy Isten nélkül. Vagyis a jövőben elkerülendő vagy megelőzendő dolgokat tervezhetjük, hogy másként tegyük meg, vagy nehogymégtörténjen, de ez sem tőlünk függ, hanem egyedül Istentől.

Isten szuverenitása, világ és emberiség feletti hatalma fogalmazódik meg így az Ige üzenetében. Kálvin mondja: „mindent rendeltetésének megfelelően készítet az Úr.” A

teremtő Isten nem csupán létrehozta ezt a világot, de a benne élőknek célt és feladatokat is adott. Az egyes ember életének, sorsának irányítása is tőle függ.

Az Isten akaratának megismerése azonban nem azt jelenti, hogy most van egy konkrét problémám és most nem tudok helyesen dönteni. Ám szeretnék úgy dönteni, hogy az nekem előnyös legyen, ezért jöjjön Isten, és adja az Ő vezetését. Vajon ilyenkor mit akarnak Ő? Vagy az egyik hívő ezt tanácsolja, a másik azt, és teljesen összezavarodnak.

Ez nem így működik, hogy odacitálom Istent és megrendelem nála a tanácsot, amikor nekem szükségem van rá, egyébként pedig semmi közöm hozzá, tudom, hogy mit kell tennem, csak most éppen nem tudom. Jöjjön és segítsen! Nem ez az Isten akaratának a megismerése. Hanem először az Isten átfogó akaratát kell egészen a magunkévá tenni. Jézus mondta: „az az Istennek akarat, hogy higgyetek abban, akit Ő elküldött” (Jn 6,29). Pál pedig azt írja a thesszalonikaiaknak: „az az Isten akarat, hogy szentek legyetek és magatokat a paráznaság minden formájától megtartóztassátok.” (1Thessz 4,3) Aki ilyen értelemben egyre inkább megismeri Istent, az fogja majd megérteni a hétköznapi konkrét útelágazásainál is, hogy melyik az útja. Vele élek nap mint nap. Olvasom Igéjét. No akkor az útelágazásoknál meg is érthetem akaratát.

Az Isten szuverenitását hangsúlyozó, tőlünk, emberektől megtérést követelő evangéliumi ígéhirdetés azonban soha nem volt olyan időszerű, mint ma, mégpedig immár világ-méreteketben is. Ma ugyanis nem csak pénzügyi vagy gazdasági válság van a világban, hanem erkölcsi és környezeti is, vagyis jelen életmódunkat folytatva visszafordíthatatlan folyamatokat indíthatunk el a természet világában, ami a levegő, a termőföld és az ivóvíz elfogyásához, az életet lehetetlenné tevő katasztrófához vezethet. Ma már nem csak egy önmagával szigorú genfi prédikátor mondja azt bibliai alapokon, hogy meg kellene térnie az embernek, hanem a világ tudósai beszélnek ezakt méréseik alapján egy lehetséges „no return point”-ről, vagyis olyan pontról, amit elérve az emberiségnek egyszerűen már nem lesz többé módja a visszafordulásra.

Istenhez térni, megfordulni is addig kell, amíg az nem késő, mert könnyen eljöhethet az idő, amikor erre már nem nyílik többé mód. Kálvin időszerűségét ezért az általa képviselt erkölcsi komolyság adja, amely ötszáz év távolából is arra tanít, hogy kényelmünk és jólétünk fölött észre kell vegyük Isten világát, annak örök szeretetét és igazságát, amellyel ő nem megkisebbiteni akar bennünket, hanem törvénye és evangéliuma révén e földön a javunkat, az örökkévalóságban pedig az üdvünket akarja.

Isten akaratának elfogadása az imádságban történik. Keresztýén jellege az imádságnak, hogy a császárért (Néróért), királyért, felsőbbségért imádkozik. Ebben az a bizalom jut kifejezésre, hogy Isten a világtörténelem viharai között is megvédi egyházát.

Az apostol nem derűs szélcsendes időt kér, hanem alkalmas időt a plántálásra, magvetésre, növekedésre. De nemcsak a királyokért kell imádkozni, hanem azért, hogy minden ember üdvözüljön és az igazság ismeretére eljusson. Isten egyetemes és korlátlan üdvakarata alapján, melynek nincs más meghatározója, csak az Ő tanács-végzése. Ám ezt egyedül Ő ismeri. Imádkozni azért, hogy Isten korlátlan üdvakarata az emberek megtérésében megvalósuljon. Ebben pedig nincs kizárás, elitizmus, de nincs üdvuniverzalizmus sem!

Amikor a római császár kultuszának hátterében az első század elején ezt megértették, ezek a szavak más jelentéssel bírtak. Julius Caesar uralkodásától kezdve, a köztársaságot a császári rendszer váltotta fel; másodsor, Róma fokozatosan bevezette a császári apoteózist (isteni rangra emelést). A könyörgésre buzdítás azonban azt jelenti, hogy az uralkodók, mint mindenki más, Isten útmutatásától és irgalmától függenek. Ráadásul így közvetve azt is jelenti, hogy ők nem istenek, hanem halandó emberek. (5Móz 6,4)

A pogány bálványokat imád, vagy az ellenségére átkot mond. Az ószövetségi ember jó egészségért könyörög. A keresztýén ember azért imádkozik, hogy mindenki megismerje Krisztust, s elnyerje az üdvösséget.

Ez az igazság Jézus Krisztus által tapasztalható meg. Az igazság nem valami elmélet, mert akkor csak önző emberi igazságainkkal vagdosnánk egymást. Az igazság Jézus Krisztus megváltó kegyelmében mutatkozott meg. Az igazság így a leg-hatékonyabb cselekvés az emberért: közbenjárás, szeretet, váltság. Ezt cselekedte Isten egyszülött Fiában, mert azt akarja, hogy minden ember eljusson az üdvözítő igazságra.

A megváltás és az engesztelés fogalmával zárul igénk. Isten a mi Megváltónk, aki „*azt akarja, hogy mindenki üdvözüljön és eljusson az igazság meg-*

ismerésére.” A keresztyének számára ez a tudás Jézus Krisztus evangéliumokban olvasható életére utal. János ezért Jézust „*igazságnak*” nevezi (Jn 14,6). Ám Jézus története nemcsak életének eseményeit, hanem keresztre feszítését is magában foglalja: A felavatott szent lecke: Jézus „*váltságul adta önmagát mindenkiért.*” Márk evangéliumában pedig arról hallunk, hogy „*az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon, és életét adja váltságul sokakért.*” (Mk 10,45).

Így az üdvösséget a Jézus Krisztus által való megváltásban jelöli meg, amelyet az en-

gesztelés alkategóriájának tekinthetünk. Azt feltételezi, hogy az embereknek olyan adósságban kell élniük, amit teljes egészében ki kell fizetniük. Hogyan történik a megváltás? Valaki kifizeti helyettük. (Ez a fogoly szabadon bocsátásának ára.) Szükséges valaki másnak megfizetnie. Ezek tipikusan a rab-szolgák vagy a foglyok felszabadításáért fizetett pénzre vonatkozik. (Tekintve, hogy az ókori görög-rómaiak lakosságának nagy része rabszolga volt, ez a szótériológiai fogalom sokak számára érthető volt.)

Jézus kereszten való halála az egzisztenciális csere esetét jelenti, amely új életet teremt az emberiség számára. Ezt a jóhírt el kell mondani a világnak. Az új és régi pogányoknak. Ne légy irigy. Mondd el mindenkinek: te is kegyelemből élsz. A többieket is szereti az az Isten, azt akarja, hogy „*mindenki üdvözüljön és eljusson az igazság megismerésére.*” Én örülök ennek!

Ámen!

Nyilas Zoltán esperes

(Az igehirdetés elhangzott 2017. szeptember 2-án az egyházmegyei családi napon a pócsmegyeri református templomban.) ■

ISTEN GYÜMÖLCSÖSKERTJÉBEN

Amikor Luther Mártont megkérdezték, mit tenne, ha tudná, hogy holnap jön el a világvége, csöndesen csak ennyit felelt: „Akkor ma még elültetnék egy almafát.”

A nyári pihenés, feltöltődés után töltősen el bennünket ismét erővel az a bizonyosság, hogy soha nem vész kárba, amit Isten ügyéért teszünk. Soha nem lehet felesleges egyetlen kimondott imádság, soha nem lesz hiábavaló, amit másokért szeretetből teszünk. Nekünk csak annyi a dolgunk, hogy a nap kezdetén hittel feltegyük a kérdést: „*Mit akarsz Uram, hogy cselekedjem?*” (ApCsel 9,31), s azután rá merjük bízni magunkat Szent Lelkének vezetésére.

Mert így kezdődtek a nagy dolgok, a ma már ünneppnappá szelídült események, a múlt mélységesen mély kútjában, ötszáz esztendővel ezelőtt, amikor nagy reformátoraink megértették: „*Az igaz ember hitből él!*” (Hab 2,4b), s így kezdődhetnek hétköznapijaink apró lépései is, melyet talán nem ír fel nagybetűkkel a történelem, de általuk körülöttünk mégis szebb, krisztusibb lehet a világ.

Nézzünk hát körül, minden új nap kezdetén: hova is ültessük ma el, amit Isten rám bízott? Hol van ma rám igazán szükség? Mikor tudok legtöbbet adni abból a kincsből, amit én is felülről kaptam?

Annyi ember szeretné érezni körülöttünk: fontos valaki számára. Unokáinkért nem mond senki sem imát? Gyermekeink csak a számítógépet nézik? Idős nagymamánk régóta várja, hogy felkeressük?

Munkatársaink belefásultak a hétköznapiokba?

A szeretet almafája csak akkor nőhet az égig, ha mi lehajolunk és betesszük a földbe azt az egyetlen szem, kicsiny magot, amit akkor és ott nem tehet meg helyettünk senki más.

Istenünk áldjon és segítsen bennünket abban, hogy el merjünk indulni Óvele mások felé, és minden áldott nap, amíg tart az életünk, hűségesen el tudjunk ültetni, hacsak egyetlen egy almafát.

Sebestényné Jáger Orsolya lelkipásztor ■

VIZI ISTVÁN

TÉGY MINDENT ISTEN KEZÉBE!

Tégy mindent Isten kezébe!
Ne kérdezd Tőle, mit ad cserébe,
Hisz Tőle kaptad földi életed,
És megváltásod elvégeztetted.
Csak szent kezébe tedd le mindened:
A fájó múltat, súlyos terheket,
Lelkedet gyötrő átkos bűnöket
Jelen idődet, minden percedet,
Kezébe tedd le, amíg teheted.
S mit hoz a jövő? Nem is sejtethed,
Nem kell, hogy tudjad: tudja Istened.
Most arra kérlek a Jézus nevében:
Tégy mindent Isten kezébe!
Hagyj mindent Isten kezében!
Mit Neki adtál, bízd rá egészen,
„Az Úra hagyjad minden údatat”
Ő add át Neki teljes önmagad!
Ő számon tartja minden dolgodat,
Ne vedd kezébe ismét sorsodat!
Hadd tartson kézben mindent hú Urad.
Attól ne félj, hogy néked nem marad!
Aki így véli, szegény és balgata...
Ne félj, csak higgy a Jézus nevében,
Hagyj mindent Isten kezében!
Végy mindent Isten kezéből!
Jót akar néked egész szívéből.
Fogadd el Tőle a jót, a szépet,
Belső nyugalmat és békességet,
Áldást, kegyelmet, szent reménységet.
De vedd át azt is, ami fáj és éget,
Nyomorúságot vagy betegséget,
Mert ebből fakad a kipróbált élet.
Gyűljön ajkadon hála, dicséret,
Számalyjon szerte ujjongó ének!
Tégy bátran vallást a Jézus nevéből,
Végy mindent Isten kezéből!

Az egyházmegyei családi napon a reformációról szóló ökumenikus beszélgetést hallgathattunk meg a pócsmegyeri rendezvény-központban, a különböző felekezetek illusztris képviselőinek részvételével. A beszélgetés meghívott vendégei: **DR. JELENITS ISTVÁN** piarista szerzetes, ny. egyetemi tanár, **DR. SZÚCS FERENC** református lelképásztor, ny. teológiai professzor (KRE – HTK) és **DR. FABINY TIBOR** evangélikus lelképásztor, professzor (KRE – BTK) voltak. A beszélgetést **DR. TATAI ISTVÁN** református lelképásztor vezette.

Az alábbiakban a beszélgetés első részét olvashatják el a kedves testvérek.

Dr. Tatai István:

► Nagy szeretettel köszöntünk mindenkit, aki eljött erre a délutánra. Nem fogadtuk meg egymásnak, hogy kémeljük egymást, de nem is akarunk a másiknakrontani; beszélgetni szeretnénk a reformációról. A beszélgetés során először a közös pontokra tesszük a hangsúlyt, utána az identitás, az önkritika, a bűnbánat és a jelen tennivalóin át a jövő perspektíváiról szeretnénk szólni.

Az első kérdés a közös pontokat érinti: Melyek azok a pontok, amelyek által teológiailag és történetileg nekünk közünk van egymáshoz, és hogyan találkoztunk testvéreink felekezetével személyes életünkben?

Dr. Jelenits István:

► Én római katolikusnak születtem, de édesanyám református családból való, így az őseim a protestáns múltat is örökségül hagyták rám, amit eszmélésem kezdetétől fogva nagy érdeklődéssel igyekeztem vállalni. Az élet úgy hozta, hogy a háborús események következtében nekünk menekülnünk kellett Észak-Erdélyből, így kerültünk édesanyám szülőfalujába, Kunszentmiklósr. Itt egy évig protestáns gimnáziumba jártam. A gimnázium épületében egy orosz katonai kórház volt, ezért az egész gimnázium a református templomba költözött. Az osztályok a templom különböző részein helyezkedtek el, úgyhogy ha egy tanár nagyot rikkantott, akkor az egész iskola odafigyelt rá. Kevesen voltunk, de azért elkezdődött a tanítás.

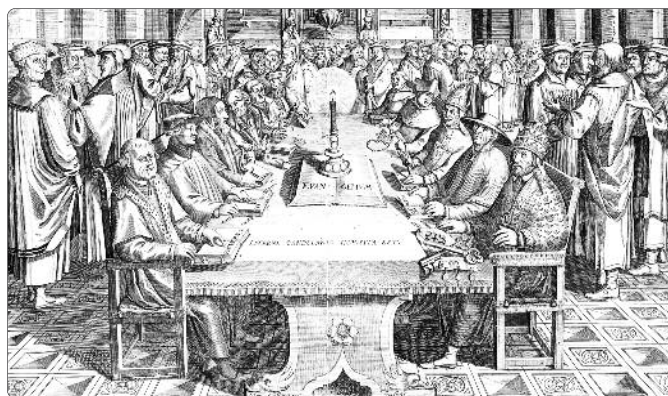
Az életem aztán úgy alakult, hogy a piarista rend a munkámat oda irányította, hogy fiatalon rám bízta a rend teológiai főiskoláján a biblikus tárgyak tanítását. Az elődöm egy *Martin Noth* könyvet adott ajándékba, hogy egy modern biblikus könyvet adjon, ami a saját tanulmányaimat kitágítja. Ennek nyomán nagyon sok protestáns szerzót megszerkeztem. Megdöbbenve tapasztaltam, hogy a kereszténységünk közössége sokkal mélyebb, mint azok a vonatkozások, amelyek elidegenítenek egymástól. Azóta pedig örvendezve

látom, hogy a biblikus tudományban már nem úgy különböznek egymástól, hogy vannak protestáns és katolikus, vagy egyéb felekezethez tartozó biblikusok, hanem inkább a biblikus műveltségnek szakmai szempontjai szerint különböznek. Csodálatos dolog, hogy a Biblia körül ennyire elementáris erejű ez az ökumené, amit a személyes életemben is átéltem és megtapasztaltam.

Dr. Szűcs Ferenc:

► Jelenits tanár úr a gyerekkori, illetve ifjúkori élményekkel kezdte, én is hadd kezdjem ezzel. Én ugyan református családba születtem, a felmenőim mind azok voltak, de a

szomszédainkban és az ismeretségi körünkben nagyon sok hívő római katolikus élt. Gyerekkoromban megismertem a katolikus egyház életét is, mert kisgyerekként elvittek engem a máriabesnyői búcsúba, ami nagyon megragadott, sőt voltak lourdesi esték is a faluban, oda is jártunk. A karácsonyi éneklés, amikor elmentünk kántálni vegyes vallású csapatban, rendszerint az éjféle misén fejeződött be, amit mindig nagy érdeklődéssel hallgattam, mert akkor még latin nyelvű volt a mise, és nagyon megragadott a latin nyelv szépsége. Talán ez is motivált abban, hogy amikor gimnáziumba kerültem, és választani lehetett az olasz és a latin között, én a latint választottam. Vácon jártam gimnáziumba – sajnos akkor már nem piarista gimnázium volt –, de még tanított néhány volt piarista tanár, közülük az egyik – aki nagyon szigorú volt – a latint.

Ezek a közös élmények arra döbentettek rá, hogy a keresztyénség sokszínű. Amikor

aztán teológus lettem, sőt a teológiával szakszerűen is kellett foglalkozni (jelenleg is dogmatörténetet tanítok), nagy felfedezésem volt, hogy sokkal több közös pontunk van a teológiában is, mint ami elválaszt bennünket, és az egész ókeresztyén teológia, az egyetemes hitvallásaink, amit mi reformátusok nem nagyon szoktunk hangsúlyozni, azok mind a mieink is. A Niceai-konstantinápolyi Hitvallást mi is mondhatnánk, csak mi a rövidebb formáját, az Apostoli Hitvallást mondjuk, egy szó kivételével ugyanazt, mint amit a katolikusok. De nyugodtan mondhatnánk úgy is, ahogy a katolikusok, mert például az angolszász országokban úgy mondják, hogy „hiszek a katolikus egyházban”, hiszen mi protestánsok is az egyetemes egyházban hiszünk.

Nem szoktunk erre sokszor hivatkozni, de úgy látom, hogy a reformáció évében külön ki kellene hangsúlyozni, hogy reformáció csak a nyugati egyházon belül jöhetett létre, mert a megigazulás-tan problémája jellegzetesen a nyugati egyház kérdése volt. A keleti ortodox testvéreink nem is nagyon értik ezt a problémát, és talán ez is magyarázza, hogy ott lett a reformáció keleti határa, ahol a nyugati egyház véget ért.

Dr. Fabiny Tibor:

► Én is családi emlékekkel szeretném kezdeni. Édesapám révén a nagykőrösi Beretvás család őseim református ága, de édesanyám révén tősgyökeres magyar kemenesaljai evangélikus családból származom. A család férfiágon általában evangélikusok, a női ágon viszont katolikusok voltak a 19. század óta. A fiúk mindig az édesapjuk vallását, a leányok pedig az édesanyjuk vallását követték. Így nagyanyám, nagynéném, unokatestvéreim mind római katolikusok voltak. Amikor gyerekkoromban együtt nyaraltunk a Balatonon, mindig komoly hitvitákat folytattunk majdnem egydíós unokatestvéremmel. Ez nyitottságra tanított engem.

Angol irodalmat tanítok, és hermeneutikával, Biblia-értelmezéssel foglalkozom. Evangélikusként egy református egyetemen, a Károli Gáspár Református Egyetemen tanítok, és hosszú időn keresztül tanítottam a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen is, az angol tanszéken. Ökumenikus kezdeményezésre 1993-ban létrehoztunk egy Hermeneutikai Kutatóközpontot római katolikus, református, evangélikus, baptista résztvevőkkel, alapítókkal. Ez a kutatóközpont jelenleg is működik a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karán. Biblia-értelmezési kérdésekkel foglalkozunk, de többek között az ökumené kérdésével is. Magamat úgy szeretem leginkább definiálni, hogy én wittenbergi katolikus vagyok, ami azt

jelenti, hogy az egyetemes egyháznak a tagja, és hitem szerint Szűcs Ferenc professzor úr genfi katolikus, ugyanannak az egy egyháznak a tagja. A reformáció ugyanis nem új egyházat akart létrehozni. Az a kifejezés számomra mindig zavaró, hogy „hitújítók”. Luther és Kálvin is az egyetemes egyházat akarták megreformálni. Reformmozgalom volt az egy egyetemes egyházon belül, és ezért mi lutheránusok szintén valljuk és mondjuk is a niceai hitvallást az istentiszteleteinken.

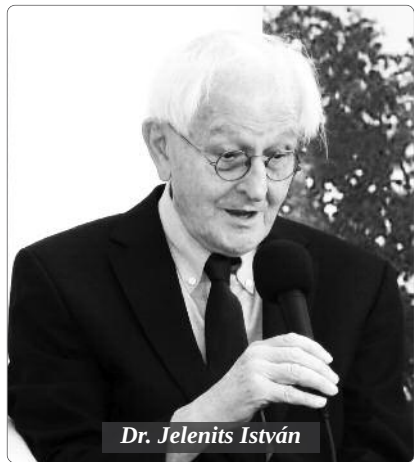
Dr. Tatai István:

► Örömmel állapítom meg, hogy mindenki katolikus, csak van római, genfi, meg wittenbergi. Ez az, ami összeköt. Egyébként ha megnéztük itt a helytörténeti kiállításokat, a korai századokban egy ideig mi reformátusok is így definiáltuk magunkat, hogy „református katolikus”. Később ez megszűnt.

Három különböző felekezet vagyunk, három identitással. Ez a második kérdéskör: Mi az a speciális identitás, önazonosság a három felekezeten belül, ami kapcsolódik a reformációhoz?

Dr. Jelenits István:

► A Biblia körül kell tapogatózunk elsősorban, ha erre a kérdésre gondolunk. Protestáns testvéreink okkal kérik számon rajtunk, amit a Bibliával csináltunk, hogy nem nagyon igyekeztünk azt a világiak ke-

Dr. Jelenits István

zébe adni, és csak a papok forgatták és táplálkoztak belőle. A reformációt megelőző évszázadokban ennek az volt az oka, hogy az emberek írni-olvasni sem nagyon tudtak. A közös katolikus egyház évszázadokig úgy élt, hogy tulajdonképpen nem papi privilégium volt a Bibliával való foglalkozás, hiszen egyedül vagy főként ők tudtak egyáltalán írni-olvasni. Az írni-olvasni nem tudó ember a prédikációból kapta meg a Biblia mondatait, illetve az énekekből, vagy az imádságból, amiket könyv nélkül tudott, mint a Miatyánkot. Ezekből élt és ezek fejlődtek benne sokszor hallatlan magaslataira.

Főiskolai tanár voltam, amikor írt valaki egy dolgozatot arról, hogy Nagy Szent Te-

récia hogyan tanított a Hegyi Beszédéről. Ő katolikus szerzetesnő volt a reformáció kezdetekor, később nagy egyházdoktorrá avatta az egyház. Kiderült – én akkor ezt nem tudtam –, hogy Nagy Szent Teréz sem olvasta a Bibliát, mert spanyolra még nem volt lefordítva a Biblia, és nő léte nem tudott la-

tinul. Ugyanakkor a Hegyi Beszéd mondatai mégis benne voltak, s a spanyol nyelvű leveleiben fennmaradt magyarázatai hallatlan teológiai értékkel bírnak. Manapság teológiai doktori disszertációt lehet írni ezekből.

Ez a bizonyos közös katolikus egyház 1500 évig úgy élt, hogy a tagjainak nagy része írni-olvasni sem tudott. Valahogy ekörül támadt baj, amikor a könyvnyomtatásnak köszönhetően az emberek kezdtek egyre jobban igyekezni betűvetést tanulni. Sokféle visszaélés is történt ekkor, mert ügyetlen fordítások terjedtek el a nép között. A katolikus egyház ezért igyekezett rendet teremteni, ezek körül adódtak később rossz örökségek is. Amikor a protestantizmus azt mondta, hogy a Biblia kerüljön mindenkinek a kezébe, ezen mi egy kicsit megrökönyödtünk, és azt mondtuk, hogy csinján ezzel. Ezért a régi, élőszóra épülő hitmagyarázat világa a katolikus egyházban tovább élt. Bár megtanultak az emberek írni-olvasni, mégsem került a kezükbe a Biblia; nem azért, mert tiltottuk, hanem mert valahogy nem éreztük át ennek a szükségét. Óriási dolog, hogy nem is olyan régen túlléptünk ezen, és ma már ajánlani tudjuk a Biblia kézbe vételét annak is, akinek nem szakmája, de akit a hite arra készítet, hogy az Istenhez, vagy az egyház hitéhez közelebb kerüljön. Ezt köszönhetjük a reformációnak: a viták során visszakaptuk azt, amit enélkül elveszítettünk volna.

Dr. Szűcs Ferenc:

► Az egyik legnagyobb ajándéknak én is azt tartom, hogy a református egyház gyerekkoromtól kezdve erre a fajta bibliai gondolkodásra, a Biblia megismerésére nevelt. Nyolc évig jártam hit-tanórára, és a konfirmációt is komoly fölkészítés előzte meg. Lelkipásztorom a rendkívül élénk érdeklődésem azzal próbálta kielégíteni, hogy hetedikés korban kezembe nyomta Kálvin Intitutióját, ami nem éppen egy ilyen korú kislányoknak íródott, de azért megküzdöttem vele. Ma is őrzöm azokat a megsárgult füzeteket, ame-

lyekbe jegyzeteltem. Múltkor a kezembe került egy ilyen, az ötvenes évek elején vezetett füzet. A borítólapján az olvasható, hogy „A tudás hatalom az imperializmus ellen vívott harcban”, és benne Kálvin Intitutiójának az olvasása. Azért – hogy így mondjam – az Úristennek is van humora.

Hálás vagyok azért, hogy Kálvin gondolkodását is megismerhettem, aki egyébként ehhez a témához kapcsolódva azt hangsúlyozta, hogy tanítsuk meg írni-olvasni a gyerekeket. Akkor a templomi képek voltak az írni-olvasni nem tudó emberek Bibliája, a „Biblia pauperum”, a szegények bibliája. Kálvin biztatta a lelkipásztorokat, hogy hozzanak létre iskolákat, sőt Melancthonnal együtt szorgalmazta, hogy a lányokat is tanítani kell. A reformáció ilyen

értelemben a nemzeti nyelvű irodalmakkal és az iskolarendszerrel egy óriási lépést tett az európai kultúrában. És ne felejtsük el azt sem, hogy amikor Pázmány Péter vitatkozott a református felekkel, a hitvitáik is magyarul folytak.

Dr. Fabiny Tibor:

► Én Lutherről szeretnék néhány szót mondani, nemcsak azért, mert lutheránus vagyok, hanem mert Luthert nagyon jelentős gondolkodónak tartom. Amikor egy nemzetközi Luther-kongresszuson voltam Amerikában, egy jezsuita szerzetes, kiváló Luther-szakértő, azt mondta, hogy a Vatikánban van egy Luther-Ecke, egy Luther-sarok, ahol Luther tanait vitatják és az ő írásait olvassák. A mai Luther-kutatás nagyon sokat köszönhet a római katolikus Luther-kutatásnak is.

Miért jelentős Luther? Luther egyrészt szerzetes volt, de ennél fontosabb, hogy professzor volt egy olyan egyetemen, amely akkoriban modern egyetemnek számított. A wittenbergi egyetemen a Szentírás tudományának a professzora volt, így a bibliai könyveket magyarázta, és itt szembesült azzal, hogy kicsoda az Isten. Nagyon igyekezett megfelelni az akkori követelményeknek, és megpróbálta a tökéletes szerzetes-életet élni, de a Római levél alapján fölfedezte, hogy „az igaz ember hitből él”. Ez a nagy lutheri felismerés a hit általi megigazulás. Mindig hozzáteszem, hogy nem akármilyen hit, hanem Krisztus-hit.

Dr. Tatai István

Tehát Luther a Krisztus-hitnek volt a szerelmese. Azt is mondta, hogy amit hiszünk, azt meg is énekeljük. Luther rengeteg éneket komponált. Lefordította németre a Bibliát György barátként Wartburg várában, és utána később az Ószövetséget is. 1522-ben jelent meg az Újszövetség fordítása.

Dr. Szűcs Ferenc

Luther is nagy hangsúlyt helyezett a tanításra, nemcsak egyetemen szinten, hanem a nép tanítására. Akkoriban még nem voltak a mai modern értelemben vett bibliakörök, ezért Luther a kátékat helyezte előtérbe a nép tanítása során. Megírta a kiskátét, majd a nagykátét. Az volt a célja, hogy minden keresztény ember, még az írni-olvasni nem tudó is, válaszolni tudjon a keresztény hit alapvető kérdéseire.

Ha a lutheri teológia sajátosságait akarjuk nézni, két dolgot szeretnék kiemelni, ami elmentésnek tűnik, de mégis összetartozik. Az egyik az ún. kereszt teológiája. Luther azt mondja, hogy a középkorban sokat spekuláltak arról, hogy miért kellett Krisztusnak meghalnia. Anselmus híres kérdésére utalt: *Cur Deus homo?* Miért lett az Isten emberré? Ő azt mondta, hogy sokan úgy tekintenek a keresztre, hogy spekulálnak, hogy mi van a kereszt mögött. Luther válasza erre az, hogy szemléljük a keresztet (tehát ő nem vette le a keresztet), szemléljük Krisztus szent szenvedését, de ez nem olyasmi, amin nekünk át kell látni. A kereszt tükör. Olyan tükör, amely először rádöbben minket arra, hogy kik vagyunk, hogy mi gyilkosok vagyunk. Mi öltük meg! Nem a zsidók, nem a rómaiak, hanem mi! Én és ti, mi együtt öltük meg Krisztust. Ez a törvény. De ott van rögtön mellette a felszabadító evangélium, hogy mégsem nekem kell a bűnömért a büntetést elszenvetni, mert Krisztus a keresztnél elszenvetve ezt a büntetést érettem. Ez a kereszt teológiája.

Luther szerint Isten elrejtőzik, sokszor önmaga ellentétének látszatába rejtőzik el, maszkot hord. Odáig megy el Luther, hogy sokszor az Isten még a Sátán maszkját is magára veszi. Azt hiszem, hogy engem a Sátán kísért, de valójában az Isten az, aki engem próbára tesz. Gondoljunk Jóbra, Józsefere, bibliai példák kapcsán. Luther nagyon sokat beszélt az elrejtőzködő Istenről.

A szigorú képből, a kereszt teológiájából következik a másik, az ún. lutheri vidámság, a hilaritás. Ezt nevezik a lutheránusok egyik

tulajdonságának, hogy szeretnek énekelni és vidámság. Az egyik éneke – ami a Református Énekeskönyvben még részletesebben benne van, mint az Evangélikus Énekeskönyvben – egy gyönyörű hitvallás: „Jer, örvendjünk, keresztények”. Ha ezt az éneket végigolvassuk, benne van az egész üdvörtörténet.

Tehát ez a lutheri kereszt-teológia, ami megmutatja azt, hogy mit tett Krisztus értünk, ugyanakkor ez felszabadító győzelmi tudat, hogy megváltottak vagyunk, amiért nekünk hálát kell adnunk. Ez a lutheri vidámság, hilaritás a lutheránus identitás egyik specifikuma. ■

Dr. Fabiny Tibor

LUTHER MÁRTON JER, KRISZTUS NÉPE, NAGY VÍGAN

Jer, Krisztus népe, nagy vígan
Mind egy örömmel keljünk,
És egybeforrva, boldogan
Csak arról énekeljünk,
Hogy könyörülő Istenünk
Mily áldott csodat tett velünk,
Mit drágán szerzett nekünk.

A Sátán tett rám rabigát
És már halálba veszttem,
A bűn gyötört éj- s napon át,
Mert benne gyökereztem.
Mind jobban elsüllyedtem én,
Nem volt számomra már remény,
Megült a bűnnek átka.

Nem használt, sőt káromra lett,
Ha bármi jót is tettem,
Mert az égi ítéletet
Önkényből megvettem.
Mégis kínozott a félelem,
Hogy csak a halál van velem
És a poklokra hullok.

Ám az örök szent irgalom
Nagy ínségem megszánta,
És könyörülvén ily bajon,

Megenyhítni kívánta.
Mint jó Atya, szívébe vett,
Nem játék volt, amit megtett
Legfőbb kincsével értem.

Így szólott Egyszülöttihez:
Jött irgalomnak éve,
Én diadalmam, menj, siess,
Légy népem üdvössége.
Bűn átkából segítsd ki hát,
Fojtsd meg a ráeső halált:
Az embert térítsd hozzád.

S ím, az Atyának engedett
A Fiú, hozzám jöve,
Egy tiszta szűztől született
Testvéremül a földre.
Járt, mint nagytitkos hatalom,
Felölté önnön alakom,
Hogy a Sátánt lebirja.

Szolt hozzám: tarts ki már velem,
Most célod el kell érned,
Immár enyém a küzdelem,
Kiálllok készen érted.
Te az enyém, én tied,
S hol én vagyok, ott lesz helyed:

Szét nem választ az ellen.

És bár kioltja életem,
És bár kiontja vérem:
Mindezt javadra szenvedem,
Hű légy e hitben velem.
A halált éltem megveszti
És szentségem jóváteszi
A bűnt, hogy üdvözülhess.

Én az Atyához felmegyek,
Ha végeztem a földön,
Hogy aztán Mestered legyek,
A Lelket rád kitöltöm,
Ki félelmedben batorít,
S hogy engem ismerj, megtaníts
És igazságban járhat.

Mit tettem és hirdettem én,
Azt kövesd szóban, tettben,
Az Úr országát építvén
És dicsőségét egyben.
Ne hagyj, hogy hívság s emberek
Megrontsák lelki kincsedet:
Ez légyen örök részed!

(Református Énekeskönyv 298. ének)

A MÁRIA-KULTUSZ MEGJELENÉSE A KERESZTYÉNSÉGBEN, HATÁSAI, KÖVETKEZMÉNYEI

A keresztyénség elterjedése egybeesett a római birodalom kiépülésével. A pogány vallásokban számtalan istenséget, köztük istennőt imádtak. A birodalom nem eltörölte, hanem begyűjtötte a sokféle kultuszt („jobb a békesség a népekkel és az isteneikkel is”). Ezeknek épült Rómában a panteon. Egyazon istent különböző területen más-más néven tiszteltek, így idővel összeolvadt a görög és a római istenek világa. A pogány felfogás szerint nem az volt a fontos, hogy egy istenséget milyen névvel illeljenek, hanem hogy a kultuszát folyamatosan gyakorolják.

A keresztyén egyház hamarosan világi hatalmi szereplő lett, hatalma kiépítéséhez is világi eszközöket használt. Tanítások és egyházi dogmák sora született, melyek a pogány női istenségek újabb és újabb vonásaival ruházták fel a bibliai Máriát. A történészek a IV. századra teszik a Mária-kultusz megjelenését. A 431-es Efézusi Zsinaton először használják az „isten anyja” kifejezést. A biblia szerint Mária csak Jézus emberi voltának volt az anyja, hiszen Isten Fiát már a teremtés előtt szerette az Atya, sőt a teremtésnek is részese volt. Az Ó-szövetségben is többször találkozunk az Úr angyalával, ami Jézus Krisztus földi születése előtti emberi formát öltését jelenti. (Ez a krisztofánia.) Isten Fia az emberek megváltásáért született a földre emberi testben, a Szentlélek által. Tehát Mária nem az Isten anyja, hanem Jézus földi anyja.

649-ben a Lateráni Zsinat kimondja Mária örök szüzességének a tanát. A bibliában Máté és Márk is felsorolják Jézus négy őcscsét: „Nem ez-é amaz ácsmesternek fia? Nem az ő anyját hívják-é Máriának, és az ő testvéreit Jakabnak, Józsefnak, Simonnak és Júdásnak?” (Máté 13:55.) Ugyanitt megemlítik, hogy húgai is voltak. Mária tehát Józseftől gyerekeket szült, nem maradhatott szűz, ellenben a pogány Diana, más néven Artemisz szűz istennő volt. 650-től már ünnepeket szerveztek Szűz Mária tiszteletére, ami az Atya és Jézus imádatát egyre jobban kibővítette. Imádkoznak hozzá, 1090-ben bevezetik a Rózsafüzér imádságot (a hinduk példájára, Péter a remete javaslatára). 1184-ben a Veronai Zsinaton bevezetik az eretnekek inkvizícióját. 1229-ben a laikusok

eltiltatnak a Biblia olvasásától. 1439-ben kihirdetik a tisztítóűzről szóló dogmát.

1545-ben a Bibliával egyenlő tekintélyűnek hirdetik ki a tradíciókat. (Valójában az isteni kijelentés fölé emelik az emberi eretnekségeket.) De a 138. zsoltsár 2. verse ezt mondja: „Szent templomod felé hajolok, s magasztalom nevedet kegyelmedért és igazságodért; mert minden neveden felül felmagasztalád a te beszédedet.”

1546-ban az apokrif könyveket hozzácsatolják a saját Bibliájukhoz, pedig a korai egyházi tekintélyek, ezeket sohasem szentítették.

Mária szeplőtlen fogantatásának a gondolata a XIII. században jelenik meg az egyházi tanításban. (A protestáns felekezetek nem látják ennek semmiféle bizonyítékát.) 1854-ben IX. Pius kijelenti Mária makulátlan szűzi fogantatását. 1870 – a pápa tévedhetetlenégének a kinyilatkoztatása. 1925-től kezdve tévedhetetlen igazság, hogy Mária testben elragadtatik, de ezt csak 1950-től iktatják be dogmaként. (A Biblia csak Énók, Illés és Jézus elragadtatásáról tud, ha Mária esetében is így lett volna, biztos tudósítana róla.)

Ez a legenda is tovább bővül, Mária mennybéli megkoronázásával, annak ellenére, hogy a Biblia egyedül Jézusról mondja: „Azt azonban látjuk, hogy Jézus, aki egy kevés időre kisebbé tétetett az angyaloknál, a halál elszenvedéséért dicsőséggel és tisztességgel koronáztatott meg, hogy az Isten kegyelméből mindenkéért megzilelje a halált.” (Zsid. 2:9.) Így Máriából az Ég Királynője lett. Az Ég Királynőjét már a sumérok és az akkádok is tisztelték, Babilonban Istar volt a neve, Szíriában, Föníciában, Kánaán területén pedig Astartot néven imádták. A Biblia szerint igen nagy

bűn volt, amikor a zsidók közt is elterjedt az Ég Királynőjének a kultusza. Az viszont Isten tetszésére volt, amikor Jósias király fellépett e kultusz ellen.

Istar és Astartot egyben a háború istennője is volt. Így nem meglepő, ha ezek a tulajdonságok később Mária tulajdonságaiként tűnnek fel. Számos oltárképen látható Mária, amint beavatkozik a csatákba, hogy győzelmet adjon. Sok fogadalmi templom van neki szentelve, egy-egy megnyert csata miatt.

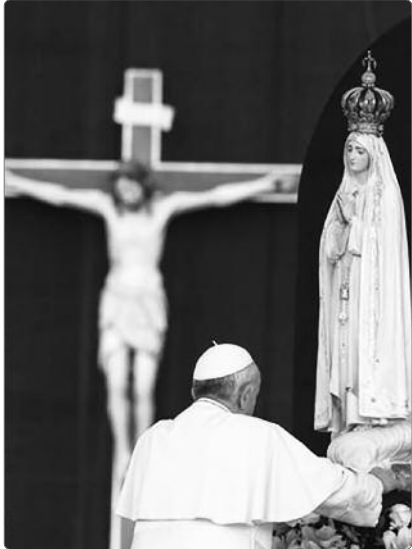
1965-ben VI. Pál Máriát az egyház anyjává is teszi. Krisztus egyházának nincs anyja, hanem csak Atyja van, és a feje a Krisztus, és nem a római pápa. Nem Mária az Isten, és nem Ő az Isten Fia, és nem ő váltotta meg a véren az embereket, nem küldte el a Szent Lelket. Nem Ő jön vissza az Egyházból, hanem Jézus Krisztus. Jézus halálával és feltámadásával szerezte az egyházat. Attól még, hogy Einstein felfedezte a relativitás-elméletet, azért nem nevezik az anyját „a relativitás elmélete anyjának”. Ennyire durván ferdíti el a tévedhetetlen katolikus egyház az igazságot.

A katolikusok Magyarországon is több néven tisztelik Máriát. A Nagyboldogasszony a magyarság ősi pogány istennője volt. A korabeli elképzelés szerint az ég hét egymás fölötti szintre tagolódik, ahol hét úrnő uralkodik. A Nagyboldogasszony a leghatalmasabb, de van Gyertyaszentelő-, Gyümölcsoltó-, Sarlós-, Havas-, Kisboldogasszony is. Néhány ezek közül 1948-ig állami ünnep volt. Más népeknél is megtalálhatók hasonló pogány istennők, és a hivatalos katolikus magyarázat szerint ezek mind Jézus anyjával, Máriával azonosak.

Csak hogy a tulajdonságaik nem egyeznek, sőt ellentétesek a bibliai Máriával. Igazából az állapítható meg, hogy Mária neve alatt ősi pogány istennők kultusza folyik tovább. Magyarországon is ez történt. Szent Gellért püspök javaslatára a térítő a Boldogasszony nevet Máriára vitték át. Szent István királyunk Fehérvárott az „örökké szűz dicsőségére” emeltet bazilikát, melybe ő és utódai temetkeztek. Tudjuk, István a koronáját és az országát is Mária oltalmába ajánlotta.

Más népek keresztyén gyakorlata is eltért a Bibliától. Az örmény és a kopt keresztyén-ségben a Szentháromságban a Szentlélek helyét a gyakorlatban a vele párba állított Szűzanya tölti be. Ez a felfogás az ősi egyiptomi istencsalád mintából eredeztethető, ahol a triászt az atya, anya és fiú alkotja. A mi Szent

Koronánk is az Atya és a Fiú képmásán kívül eredetileg Máriáé is szerepelt. (Ezt később lecserélték Dukász Mihályéra.)

Sok bizonyítéka van a keresztyénség pogány eszmékkel való keveredésének. Gondoljuk meg, hogy az egész ó-szövetségen átvonuló isteni ítéleteknek mi volt az oka. Az ok a pogánysággal való keveredés volt. Átvették a környező népek istenkultuszait, így ők is bálványimádókká váltak, hiába áldoztak az igaz Isten előtt is. Az Úr féltőn szerető Isten, aki azt mondja, hogy „Én vagyok az Úr, ez a nevem, és dicsőségemet másnak nem adom, sem dicséretemet a bálványoknak.” (Ézs. 42:8.)

Nagy bajban vagyunk, ha a magunk képére igazítjuk az Istent. Vagy kevésnek, vagy soknak érezzük az Ő magáról adott kijelentéseit. Hiányzik például az anyaság eszméje az Istenből. Kevés nekünk, hogy Ő adta az anyaságot, gyorsan aranyborjút készítünk, amit látunk, és azt mondjuk, hogy íme, a mi istenünk, aki kihozott Egyiptomból.

„Én, az Úr, vagyok a te Istened, aki kihoztalak téged Egyiptomnak földéről, a szolgálat házából.

Ne legyenek néked idegen isteneid én előttem.

Ne csinálj magadnak faragott képet, és semmi hasonlót azokhoz, amelyek fenn az égben, vagy amelyek alant a földön, vagy amelyek a vizekben a föld alatt vannak.

Ne imádd és ne tiszteld azokat; mert én, az Úr a te Istened, féltőn-szerető Isten vagyok, aki megbüntetem az atyák vétkeit a fiakban, harmad és negyediziglen, akik engem gyűlölnék.

De irgalmasságot cselekszem ezeriziglen azokkal, akik engem szeretnek, és az én parancsolatimat megtartják.”

(II.Móz. 20: első két parancsolat.)

Haranginé Csuta Anna

VI. PAPERKERTI KONCERT 2017. augusztus 27.

Az idei Papkerti Koncerten a **KobzArt Folkműhely** volt a vendégünk, akik „*Bor-zene-történet*” címmel adtak elő olyan magyar folklór, illetve régizenei műveket, melyeknek „főszereplője” egy hangszer volt: a koboz. A koboz egy lantszerű húros, pengetős hangszer, melyen kobzosok, vagy kobzások játszottak/játszanak; ezen a délutánon *Bolya Máttyás*, az együttes vezetője, aki az egyetemi katedra mellett hangszeres szólistaként is foglalkozik zenetörténeti források rekonstrukciójával; mellette *Csenki Zalán*, a koboz fiatal virtuóza. A két kobzost

Annus Réka kísérte varázslatos hangjával.

Az egyes zeneszámok között Bolya Máttyás kitűnő eligazítást nyújtott a művek hátteréről, keletkezésük koráról, históriájáról, így megtudhattuk, hogy miről énekeltek valójában a trubadúrok, hogy miért nem tanultuk az iskolában Janus Pannonius itáliai epigrammáit, hogy mit gondolt a fiatal Balassi Bálint a bortól és a szép nőkről, vagy Berzsenyi a pillanat hatalmáról. A zene segítségével így bepillanthattunk a zenetörténet – és egyúttal a kultúrtörténet – kevésbé ismert fejezeteibe.

NÁLUNK KERESZTELTÉK

Gazsi Csongor Isten szövetségébe lépett

Az 56-os forradalomra és szabadságharcra emlékező ünnepi műsorok között egy számomra rendkívül érdekes és izgalmas dokumentumfilmet sugárzott tavaly október 23-án a Duna televízió. A film címe: „A néma tüntetés” (rendezte: Pajer Róbert). Egy a budapesti I. kerületi **Toldy Ferenc Gimnáziumban** történt eseményről szól, melynek történetét még én magam sem ismertem, pedig én 1980-ban a Toldyban érettségiztem, és az iskola-újság főszerkesztőjeként valamivel több ismerettel rendelkeztem az iskola történetét illetően, mint diákársaim. Jó, persze az még az „átkosban” volt, és az akkori hatalom nyilvánvalóan igyekezett elhallgatni, de valahogy a rendszerváltozás után sem igen kapott nyilvánosságot, én legalábbis nem hallottam róla.

A film arról a csendes tiltakozásról számolt be, amelyet a Toldy Gimnázium diákjai a forradalom egy éves évfordulóján, **1957. október 23-án** hajtottak végre (tehát éppen 60 évvel ezelőtt), egyszerre demonstrálva kiállásukat '56 eszméi, a nemzeti függetlenség és szabadság gondolata mellett, és tiltakozva a kegyetlen megtorlások ellen. A film bemutatta, hogy a forradalmat átélő toldys diákok a maguk korlátozott lehetőségei között milyen nagy bátorsággal és leleménnyel nyilvánították ki véleményüket a néma tüntetés beszédes eszközével egy olyan időszakban, amikor már az egész országot elnémította a diktatúra. Egykori diákok, tanárok visszaemlékezései, valamint történész szakértők segítségével elevenítették fel a történeteket, melynek egyes epizódjait színészek jelenítették meg, képszerűen illusztrálva az elhangzottakat.

A film egyik szereplője **DR. SZARKA MIKLÓS** református lelképásztor volt, aki annak a III/A. osztálynak a tagjaként idézte fel élményeit, amelyik az eseményeket elindította, és amelynek osztályfőnöke, történelemtanára az az **Antall József** volt, akit 1990-ben – Isten történelmi igazságtételeként – a szabad Magyarország első miniszterelnökének választottak. Az egyházmegyei családi napon találkozva a nagytiszteletű úrral, arra kértük, hogy elevenítse fel emlékeit olvasóink számára is.

- *Hogyan került nagytiszteletű úr a Toldyba?*

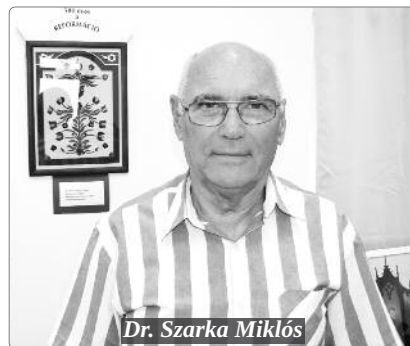
- Az ötvenes években mi a budai Várhegy oldalában, a Hunfalvy utcában laktunk, mindössze 600 méterre a Toldytól. Közel volt tehát hozzánk, és igen jó hírű iskola is volt, a budai keresztyén középiskola fiúgimnáziuma, így kézenfekvő volt, hogy a Toldyba kerüljek középiskolába. Harmadikos gimnazista voltam, amikor sor került az ominózus néma tüntetésre, amit én valóban személyesen átéltem.

- *Még mielőtt erre rátérnénk, ugorjunk vissza egy évet. Hogy élte meg a forradalom napjait?*

- 1956. október 23-a egy keddi nap volt. Gyönyörű szép idő volt. Dél körül megjelent a gimnáziumban néhány műgyetemista, akik elhozták az egyetemisták, főiskolások politikai követeléseit tartalmazó 16 pontot, és meghirdették, hogy a budai Bem téren a Bem

szobornál délután népgyűlést tartanak, menjünk el mi is. Hazamentem, mert nagyon kíváncsi voltam, hogy a rádió hogyan reagál erre, hiszen az ötvenes évek viszonyai között lehetetlennek tűnt, hogy egy ilyen megmozdulás történhet. Kinyitottuk a rádiót, és hallottuk Piros László belügyminiszter közleményét, hogy megtilt mindenféle nyilvános utcai gyülekezést és felvonulást. Akkor a nagymamám azt mondta, hogy „Most akkor nem mész sehova”. Egy fél óra vagy egy óra múlva azonban bementek, hogy a belügyminiszter mégis engedélyezte a tüntetést, tehát mindenki szabadon részt vehet a gyűlésen.

Persze én is elmentem otthonról, és lementem a Bem térre. Rengeteg ember gyűlt össze, szinte egy gombostű sem lehetett volna letenni. Bessenyei Ferenc elszavalta a Szózatot, utána még valaki beszélt, de arra már nem emlékszem, hogy ki. Találkoztam ott egy kedves évfolyamtársammal, Szathmári Lászlóval, akivel együtt jártunk ifjúsági órákra a Szilágyi Dezső térre. Ő is református volt. Majd a tömeg elindult a Margit hídon át a Kossuth térre, és Lacival együtt mi is a tömeggel tartottunk. Olyan sokan voltak, hogy ahogy mentünk át a széles Margit hídon, a hídpálya teljes szélességében hömpölygött a tömeg. A villamosok is leálltak.

Akkor már hat óra körül járt az idő, elkezdett szürkülni. Emlékszem, hogy a Kossuth téren is olyan sokan voltunk, mintha a 7-es buszon utaznánk csúcsforgalomban. A tömeg Nagy Imrét követelte. Több órát vártunk rá, amíg megjelent a Parlament erkélyén, közben teljesen besötétedett. Azzal kezdte a beszédét, hogy „Kedves elvtársak” – mire lehurrogták. Erre kijavította magát, és azt mondta: „Kedves barátaim”. Amit mondott, arra nem emlékszem, arra viszont igen, hogy amíg ott vártunk, valaki bedobta ott a tömegben, hogy „Ide Hor-

thy Miklós kellene!”, de mindenki lehurrogta: „Nem kell Horthy!” Ez egy apró epizód volt, de jól tükrözte a néphangulatot.

Ahogy Nagy Imre elmondta a beszédét, egyszerre csak halk, majd egyre erősödő puffanásokat lehetett hallani, ami számomra azonnal felidézte a II. Világháborút. (Ötéves voltam, amikor '45-ben a front elérte a fővárost, jól ismerem a lövések dörejét.) Pár perc múlva jött is a hír, hogy lőnek a Rádiónál. Ott álltunk a téren Szathmári Lacival, aki azt mondta: „Te, Miksi, gyere, menjünk, nézzük meg, mi történik ott!” És akkor bennem mintha egy hang

szólt volna meg, hogy „Nem megyek én! Aggódnak értem a szüleim, nem tudják, hogy hol vagyok, pedig hallják, hogy valami rendkívüli történik a városban”. Elköszöntem Lacitól, és a Kossuth hídon át hazamentem a Hunfalvy utcába. Hazaértem, otthon már nagy volt az izgalom. Aztán figyeltük és vártuk, mikor oltják le a Parlament csúcsán lévő vörös csillagot. Úgy tíz óra tájban valóban kialudt, és emlékszem, milyen eufórikus öröm volt bennünk, hogy valaminek vége van. Azt hittük, hogy ez ilyen egyszerű.

Eltelt egy hét, mikor kaptam egy megrendítő hírt: Szathmári Laci akkor átment a Bródy Sándor utca és a Múzeum körút sarkán, ott megállt, és meglőtték. Azonnal vérbe borult. Tőle tíz méterre állt egy ugyancsak ugyanabba az ifjúsági közösségbe járó barátunk, egy Horváth Szabolcs nevű fiú, aki ötödéves medikus volt, egy talpraesett gyerek, ő szerzett mentőt. Szathmári Laci akkor hetekig élet-halál között volt. Az agyába fúródott golyót nem lehetett kivenni, így benne maradt, egészen közel az agytörzshöz, ahol a hőközpont van. Az egész életét úgy élte le mind a mai napig, hogy hőemelkedése van, mert a hőközpontot irritálja ez a benne maradt golyó. Ő is teológiára jött később. Egy évvel járt alattam, mert a betegsége miatt csak egy évvel később tudta kezdeni, de aztán disszidált. Baselban végezte az egyetemet, és ott kapott lelkészi oklevelet. Svájcban volt református lelképásztor. Miután nyugdíjba ment, hazaköltözött, most már itthon él Magyarországon.

Ezt a történetet azért említem, mert ebben van egy személyes dráma is. Mert ha a történelmet alulnézetből nézzük, akkor ezek a személyes drámák azok, amelyek elsősorban eszünkbe jutnak. Nyilvánvaló, hogy azok a napok rendkívüliek voltak a fiatal serdülő ember számára, és én már akkor is azt éreztem, hogy most olyan dolgok történnek, mintha a történelmet vérről írnák. Láttunk halottat, álltunk sorba kenyérért, lisztért, cukorért, közben süvítették mellettünk a golyók. Mindezt nem azért mondom, hogy dramatizáljam a múltat, de ezek egészen sajátos napok, hetek voltak. November 3-ig élt bennünk egy eufória, hogy tudniillik a magyar szabadságharc győzött. Elkezdtek tárgyalni a szovjet csapatok kivonásáról, csakhogy előzőleg Moszkvában már megegyeztek a forradalom erőszakos leveréséről, mert sem a Szovjetunió, sem Tito nem ment bele abba, hogy Magyarországon egy új rend jöjjön létre.

November 3-án törbe csalták Maléert és a magyar tárgyalóköldöttséget, és másnap elindult a szovjet invázió.

Volt még egy drámai élményem. Október 25-én délben volt a Véres Csütörtök, a Kossuth téri vérengzés. Mi légvonalban nagyon közel laktunk a Kossuth térhez a budai oldalon, tehát volt áthallás Pest felől. A nagymám leküldött az üzletbe. Emlékszem, hogy amint kiléptem a kapun, rettenetes ágyúdörgést és gépfegyverropogást hallottam, olyan félelmetes volt, hogy ki se mertem menni az utcára. Több száz ember halt meg a tüntetők közül, még többen megsebesültek.

Egyébként én magam egy apró jelből következtetve nem igazán hittem, hogy itt igazi változás lehet. Október 26-27-ére lassan konszolidálódott a helyzet, kezdett a rend helyreállni, és a közlekedési rendőröknek is egyre több lett a feladatuk. De a közlekedési rendőrök sapkájáról nem került le a vörös csillagos jelvény. Olyan volt a rendőrök jelvénye, hogy a vörös csillag teljesen befedte a címerpajzsot, és szinte csak a vörös csillag volt rajta látható. Ha itt igazán változás lenne – gondoltam – akkor ezek levették volna, vagy levetették volna velük a sapkájukon levő vörös csillagos jelvényt, de nem vették le. Sajnos így is lett, és ez az impresszió úgy megmaradt bennem.

- Mikor kezdődött a tanítás a Toldyban a forradalom leverése után?

- A diákok számára „szénuszünet” miatt nem volt tanítás 3-4 hónapig. Ez azt jelentette, hogy '56 őszétől '57 februárjáig nem mentünk iskolába. '57-ben befejeztük a másodikikat, őszszel mentünk harmadikba, és akkor, 1957. október 23-án történt a néma tüntetés.

- Mi volt ez a néma tüntetés? Hogyan történt, és mik voltak az előzményei, lehetett-e valamit előre sejtteni?

- A fantasztikus ebben az volt, hogy előre semmit. Sőt azt kell mondanom, hogy azokkal beszélgetve, akikkel ebben a filmben interjú

készítettek, egybehangzó volt a véleményünk arról, hogy tulajdonképpen senki sem tudta, hogy ez hogy indult. Egy szikra belobbantotta a tüzet, de senki sem tudta, hogy a szikra honnan jött. Valahonnan jött egy szikra, ami csak úgy magától gyújtott lángot, és terjedt tovább. A gyerekek egymásnak mondták tovább, hogy mivel most van a forradalom egy éves évfordulója, a nagyszünetben sorban a fal mellé állunk, és nem olvasunk, nem eszünk, nem beszélgetünk, nem nevetgélünk, hanem némán, egyenesen, fegyelmetten vigyázban állunk. Így tisztelgünk a hősök előtt, és emlékezünk azokra, akik az igaz ügyért haltak hősi halált.

- Mennyi ideig tartott mindez?

- Tulajdonképpen az egész nagyszünetet, a húsz percet kitöltötte, ami azért lett nagyon izgalmas, mert különösen az igazgató-helyettest ez rendkívül irritálta. Ott ordibált és dühöngött, föl-alá futkosott – erre tisztán em-

lékszem –, közben pedig a gyerekek csak álltak a fal mellett némán. Ő meg kiabált: „Mért nem szólaltok meg? Mért nem csináltok valamit? Mit álltok itt?” De senki nem szólt neki vissza egy szót sem, mindenki néma maradt. Nagyon érdekes, hogy erre a verbálisan agresszív fellépésre a gyerekek megke-ményedtek, még egységesebbé téve a társaságot.

Az iskola vezetése megpróbálta a hangosbmondóval megtörni a csendet, de a hangszóró is néma maradt. A diktatúrában a hangosbmondónak – akár üzemben, akár iskolában – mindig volt egy politikai motiváló, agitáló szerepe, mert vagy internacionalista szövegeket kellett hallgatnunk, vagy csasz-tuskákat, meg mozgalmi dalokat, de ez most nem szólt meg. Nem értettem, hogy miért. Később tudtam meg, már az érettségi találkozókon, a filmből pedig manifeszt kiderül, hogy az egyik osztálytársunk, Halász Miska még óra közben kikéredzkedett WC-re, fölment és belopózott a fizikaszertárba, ahol az a szerkezet volt, amin keresztül működtetni lehetett a bemozdót, és elvágta a fővezetékét.

- Milyen következményei voltak a néma tüntetésnek?

- Még aznap megjelentek a nyomozók, akik elkezdtek az ügy felderítését. A film rendkívül hüen adja vissza mindezt. Kéthárom osztálytársunkat hallgatták ki, hogy megtudják, ki vágta el a zsinórt. Nyilvánvaló volt ugyanis, hogy a zsinór elvágása tette lehetővé technikailag, hogy néma tüntetés legyen. A portást küldték, hogy ez meg ez a gyerek menjen be a tanáriba kihallgatásra. Behívták Buzinkay Gézárt (aki egyébként később történész lett), meg Zboray Lórántot, és szorongatták őket, de senki nem mondott semmit. Végül szegény Halász Miska úgy bukott le, hogy amikor aznap hazament, naiv módon elmondta az édesanyjának, mi történt, hogy elvágta a hangosbmondó vezetékét.

RÉSZLETEK „KEREKES JÁNOS” BESÚGÓ ÜGYNÖKI JELENTÉSÉBŐL

[1959. május] 8-án a Toldy Gimnázium IV. a. osztályának utolsó történelemórája volt, melyet Antall József osztályfőnökünk tartott. Antall rendkívül érdekes és az osztály tanulói számára előkészített beszédet tartott. A tanulók a feszült légkört, amit Antall teremtett maga körül, még egy pissenéssel sem zavarták, rendkívüli figyelmet tanúsítottak [...] Antall a szokásos bevezető után rátért a lényegre. Azt mondta, hogy ha innen kikerülünk az iskolából, soha ne felejt-sük el azt, hogy magyarok vagyunk, sőt be-csületen magyarok. Egy hazáját szerető magyar ember soha nem képes becstelen dolgokra, és a haza érdekében minden áldozatra képes. [...] Említette a köpenyfor-gatást [sic!], ami szerinte nem a magyar ember sajátossága, itt célzott az általa anyyira keresztet osztálypiclire. Hangsúlyozta, hogy mindenki tévedhet az életben, a tévedését azonban helyre lehet hozni, mert

annak az illetőnek mindenki meg fog bocsátani, de a lelkiismerete nem. Itt következett azután a beszédjének egy olyan része, amely szinte meghatotta a tanulókat. Újból a magyarság, a becsületesség, a lelkiismeret. Kétségtelen, hogy a tanulók nagy részére óriási hatást gyakorolt ez a megnyilatkozás, egy egész életre szóló útravaló volt, ahogyan Antallmondta. ... Később más hangnembe csapott át. A légkör szinte iz-zóvá vált, amikor Antall azt említette, hogy most kilépünk az életbe, abba az életbe, amelynek számtalan, újból és újból megis-méltődő rúgásait kell elviselni. El kell vi-selni összeszorított foggal, törhetetlen aka-rattal tartogatni az energiát máshova. Nem szabad reagálni az élet csapásaira, nem sza-bad összeomlani, kifelé mutassunk jó arcot az egész környezetünknek, de a belsónket nem ismerheti meg soha senki illetéktelen és arra nem hivatott. ... Az óra alatt az osz-

tály szinte megdermedt, csüngtek Antall szaván, néha összeborzadtak, amikor egyes részekenél a szemek szikrát hánytak, de ennek ellenére, akik nem ismerik őt eléggé, könnyen megtéveszthette volna hallgató-ságát [sic!]. De vannak pillanatok, amikor elfeledkezik magáról, egy pillanatra meg-mutatkozik igazi én-je, és ebből kell kiin-dulni. ... Ezzel a néha nyájas, máskor ho-mályosan célzó stílussal rendkívül nagy hatást tudott elérni. Az óra után az osztály vezető egyéniségei csillogó szemekkel és átszellemült ábrázattal kérdezték egymás-tól, hogy megértted, hogy Antall mit akart nekünk mondani, és az osztály nagy része, aki meg akarta érteni, az megértette...

(Forrás: Rainer M. János: Lemerülés vagy megkapaszkodás? Idősb és ifjabb Antall József az 1956 utáni években című tanulmányából.) ■

Az anyja pedig még oktalanabban elmondta ezt a házasternének, akivel jóban volt, az meg jelentette, ahol jelentenie kellett. Halász Miskát kicsapták az ország összes középiskolájából, az osztály többi tagjának pedig kilátástalanná vált a továbbtanulása. Halász Miska később azért magántanulónként leérett-ségizhetett és neves tévéoperatőr lett, de csak valamikor a hatvanas évek közepén vették fel és végezte el a Színművészeti Főiskola tévéoperatőri szakát.

Különbösen az is csak sokkal később derült ki, hogy az osztályban is volt egy besúgó. Ő már a néma tüntetés után jött az osztályunkba. Úgy tudtuk, hogy ellenforradalmi tevékenység miatt tették hozzánk büntetésből (1957. október 23-án saját állítása szerint fekete gyászruhában jelent meg előző iskolájában – a szerk.), de ma már tudjuk róla, hogy az államhatalom beszervezte, és „Kerekes János” fedőnéven jelentett. Amikor az érettségi tablónkat kiállították, egy ismeretlen kitorölte ennek a fiúnak a nevét a tablóról.

Antall József diákjaival egy kiránduláson (1958)

- Feltétlenül említést érdemel a III/A. osztályfőnöke, Antall József, akit azonban forradalmi szerepvállalása miatt valóban büntetésből helyeztek az Eötvös Gimnáziumból a Toldyba.

- Igen, 1957 tavaszán került át hozzánk az Eötvös Gimnáziumból, és szeptembertől ő lett az új osztályfőnökünk. Már akkor volt bennünk valami sajátos tartás, amiről mi nem gondoltuk, hogy az egyfajta megnyilvánulása egy tartásnak. Amikor Antall József bejött hozzánk az első történelemórájára, előzőleg megbeszéltük egymás között, hogy kipróbáljuk, ki ez az ember. Felálltunk, és elénekeltük a Himnuszt. Ő rezzenéstelen arccal végighallgatta, majd egyszerűen csak azt mondta: „Üljenek le!” Nem fűzött hozzá semmi kommentárt, nem tiltakozott, nem állította le, de nem mondott se dicséretet, se köszönmöt. Huszonöt évesen már nagyon bölcs ember volt.

Az érettségien is volt egy emlékezetes epizód. 1959. június 17-én, a szóbeli érettségi után valami miatt késett az eredményhirdetés, és mit csinálnak a diákok, ha várakozni kell, megpróbálják eltűnni valamivel az időt. Az volt bennünk, hogy úgyis elmegyünk innen, utánunk az özönvíz – leszedtük hát a Lenin meg a Sztálin képeket a falról, meg összetéptük és a kertben elégettük az orosz tankönyveinket. Ebből nagyon nagy balhé lett, az osztály vég-

leg megpecsételte saját sorsát. Az igazgatóhelyettes feljelentése alapján maga a művelődési miniszter rendelte el vizsgálat lefolytatását. Antall ellen fegyelmi eljárást indítottak, fel függesztették állásából, és néhány hónap múlva politikai magatartása miatt kirúgták, sőt a tanári pályától is eltiltották. Így került a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárba könyvtárosnak. Egyébként pedig még be sem fejeződött a vizsgálat, amikor a budapesti pártbizottság meghozta a verdiktjét arról, hogy az egész osztályt kollektíve kizárják az egyetemi, főiskolai továbbtanulás lehetőségéből, így én is csak egy évvel később kezdtem el a teológiát.

- Mi lett az osztálytársakból? Ki milyen pályát futott be?

- Ebből a 45 gyerekből legalább 20-25 lett diplomás, tehát egyetemet végzett ember. Nyolcan lettek az osztályból történészek, ami egyértelműen Antall József nagyon pozitív tanárszemélyiségére vezethető vissza. Kapronczay Károly lett Antall utódja például az Orvostörténeti Intézetnél. Osztálytársunk volt Bolberitz Pali, aki katolikus pap lett, teológus, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem filozófia tanára. Fél évig egy padban is ültünk. Antall József temetésén ő végezte az egyházi szertartást. Jeszenszky Géza is velünk volt, az Antall-kormány külügyminisztere, később nagykövet. Ő Antall József unokaveje lett, mert a nővére lányát vette el feleségül, és így nagyon közel került a családhoz.

- A hatvan évvel ezelőtti bátor ellenállás hogyan hatott ki későbbi életére?

- Mindannyiunkra nagyon hatott ez a néma tüntetés, de nem nagyon beszélünk róla. Én magam sem tulajdonítottam ennek akkora

Jelenet a filmből

jelentőséget. Aminek mégis van jelentősége – ha a történelmet alulnézetből nézzük –, hogy fiatal srácok hogy éreztek és gondolkodtak akkor '56-ról, annak szellemiségéről. Jóllehet, hozzá kell tennem, ezek általában budai gyerekek voltak, inkább tisztviselő, középosztálybeli, vagy esetleg értelmiségi embereknek a gyerekei, akik azért otthon megkapták a megfelelő politikai felvilágosítást a történelemről. Csodálatos kegyelem, hogy Isten engem megtartott a vészterhes időkben, és én bár csak úgy sodródtam az eseményekkel, mert diákként nekem nem volt semmilyen különösebb szerepem, de azért a vérről írott történelemből valami ízelítőt vettem.

Puskás Attila

A Reformáció 500. évfordulója jegyében pomázi-csobánkai református közösségünk zenei gálaműsort rendezett a pomázi zeneiskola hangversenytermében. Reformáció és zene – hogyan kapcsolódnak egymáshoz? 1530-ban Luther így foglalja össze röviden a zenére vonatkozó nézeteit:

„Szeretem a zenét, mert az:

1. nem az emberek, hanem az Isten adománya;
2. mert a lelket megvidámítja;
3. mert elűzi az ördögöt;
4. mert ártatlan örömet (boldogságot) teremt. S e közben eltűnik harag, vágyakozás és önhitség.

A teológia után a zenének adom az első helyet. Ez Dávid és az összes próféták példáján könnyen belátható, akik minden mondanivalójukat versekben és énekekben fejezték ki.”

Nyilas Zoltán esperes úr nyitotta meg az alkalmat áhítattal, ezt követően pedig a gyülekezeteink legkisebbjei énekelték el a „Jézus szeret”, a „Hála, hogy itt a csendes reggel”, a „Kicsiny kis fényemmel” és az „Olyan örömtől...” című énekeket. Majd Fukk Lóránt (verese gyházi református lelképásztor) „Péter” című versét szavalta el az erre az alkalomra hozzánk visszalátogató Máthé Zoltán lelképásztor.

A gála Johann Sebastian Bach műveivel folytatódott. Kedves emlék számunkra, hogy Bach felmenője, Vitus Bach (meghalt 1577) magyarországi pékmester és molnár volt, aki az 1600-as években, a kemény ellenreformáció idején, lutheránus hitéhez ragaszkodva kényszerült elhagyni Magyarországot. A Bach család elkötelezett lutheránus volt, ami Johann Sebastian életét és művészetét is alapvetően meghatározta. Johann Sebastian Bach személyes Bibliájában a következő feljegyzés olvasható: „Az imádkozó, áhítatos, hívó zenében Isten az ő kegyelmével mindenkor jelen van.”

Először a „Két korál” című művet Csiszár Krisztina, Nyilas Anna, Óváry Sarolta és Molnár Petra furulyán, Czák Nóra és Cseri Anna, fuvolán, valamint Csékö András harsonán és Blaskó Mihály furulyán és fagotton, majd a „B-dúr szonáta” I. és II. tételét Herczegh Zsuzsa fuvolán, Blaskó Mihály furulyán

János ösztönzésére 1562-ben megszületett genfi zsoltároskönyv – teljes anyaga, azaz mind a 150 zsoltár átdolgozása szerepel. A gála közönsége a 42. számút, a „Mint a szép híves patakra...” kezdetűt hallgathatta meg Csiszár Krisztina, Timár Eszter, Orbán János és Blaskó Mihály előadásában.

Ezután Dietrich Bonhoeffer: „Áldó hatalmak” című műve következett. Bonhoeffer, aki a XX. század legnagyobb hatású protestáns teológusa volt, 38 évesen halt mártírhalt a hitleri Németországban, a flossenburgi koncentrációs táborban. Kivégzése előtt írt Börtönleveleiből a következőképpen tesz bizonyosságot hitéről:

„Hiszem, hogy Isten mindenből, még a legrosszabból is jót tud és akar kihozni. Ehhez olyan emberekre van szükség, akik mindent a legjobbra fordítanak. Hiszem, hogy Isten minden bajban annyi ellenálló képességet ad, amennyire szükségünk van. De sohasem adja meg előre, hogy bizalmunkat ne önmagunkba vessük, hanem egyedül csak öbelé. Ennek a hitnek a jövőtől való minden rettegésünket le kell győznie.”

Gálaműsorunk befejezéséként gyülekeztünk Psalmus kórusa három egyházi művet adott elő:

Clarke „Jertek áldjuk Istent” és Gárdonyi Zoltán „Szívemnek kösziklája” (Kiss Árpádné Erdélyi Piroska vezényelt), J. S. Bach „Zendülj lelkem énekszóval” (Timár Eszter vezényletével) és egy német dalmra írt, Cseri Kálmán által fordított „Szívem csendben az Úrra figyel...” kezdetű éneket (Csiszár Krisztina vezényletével). Utóbbi kánonban énekeltek először a gyerekek, majd

bekapcsolódva a kórus és a közönség, így zárva le a közös együttétet.

A Református Gála Nyilas Zoltán lelkipásztor záró-áldásával ért véget.

Isten iránti hálával fejezzük ki köszönetünket Blaskó Mihály presbiter testvérünknek, aki a gálát megszervezte és az azon részt vett valamennyi résztvevőnek, kicsinyeknek és nagyoknak egyaránt.

Óváryné Herpai Dóra

és Gilice Teréz zongorán adták elő.

Időnként már a templomi orgonálásban is „besegít” a nagyon tehetséges Pállfy Donát, ezen az alkalmon Chopin „Kontratánc”-át játszotta zongorán.

Orbán László hosszú évtizedeken át szolgált református közösségünkben és gyülekeztünk Psalmus kórusában. Életét és verseit átadhatja az Isten iránt elkötelezett ember hűsége és derűje. Laci bácsi ez év nyarán, 91 éves korában hazatért. „Amikor lehajolsz hozzám” című versét fia, Orbán János előadásában hallhattuk.

David Popper cseh születésű, XIX- XX. századi gordonkaművész, zeneszerző, zenepedagógus, aki 27 éven át a budapesti Zeneakadémia tanára volt. „Szüleim emlékére” című darabját előadták Rátki Gergely csellón és Ásztai Réka zongorán.

Egy ismeretlen szerző szerzeménye az Énekek éneke 2. részéből a „Szólt szerelmem nékem, kelj fel én mátkám szépen...” kezdetű dal, Orbán János énekelte el, gitáron kísérvé magát.

Claude Goudimel 1565-ben megjelent zsoltárfeldolgozásaiban a szerző – Kálvin

Azt mondják, most nincsenek angyalok, pedig én találkoztam velük: vele. Láttam, hallottam és beszéltem vele. Nem glóriával a feje körül, nem hosszú fehér ruhában, szárnyakkal, de egy kék-fehér kötényruhában, fehér blúzban, haja vékony muszlin-kendőbe körbetekerve. Valóban, mint egy fehér korona a fején. A szeme fénylett, nyugalmat, békességet tükrözött.

Igen, küldött volt: angelosz, Isten aláztos szolgálója.

Így láttam meg 1989. január első vasnapján egy csendeshét kezdetén. Áldott emlékü *Pap László* nagytiszteletű úr vitt fel a „hegyre”. Jó ideig csak így emlegette a hívó nép, mert nem volt szabad beszélni róla másképp. A biatorbágyi domb oldalában álló egyszerű kis ház felirata: „Isten háza”. A bejárati ajtó felett egy tábla: „Barátom, miért jöttél?”. Ezen a héten tárult fel előttem Isten Igéje, Jézus Krisztus, mint megváltóm. Új életet adó kegyelme ma is velem van. A hét végére már tudtam a bejárati ajtó fölötti kérdésre a választ; tudtam, hogy miért jöttem.

Ebben a kis házban történt minden: délelőtt 9 órakor Liza néni igehirdetése, majd itt változott át ebédlővé a kis terem, és a délutáni foglalkozások után, alvóhelyült is ez szolgált sokaknak. Testi táplálék is volt bőven, mindenki jóllakhatott. A téhen adta a tejet, túrót, tejfölt, a dolgos kezek által aztán ebből készült a körözöttes kenyér a reggelihez-vacsorához, a túrós palacsinta és a túrós bukta, ami egy héten egyszer biztos, hogy volt. A ketrecekben nyulak vártak sorsukra, hogy húsuk levesben, vagy paprikásként kerüljön az asztalokra. Májukból „varjúháj” készült (ledarálva, zsírban összesütve), finom zsíros kenyérnek való. Ehhez a munkához is jöttek „angyalok”, akik csendben, észrevétlenül tették a dolgukat; tisztán tartották, etették, gondozták az állatokat, és fűtötték a házakat, hogy meleg legyen. Mosdáshoz a vízgyűjtő ciszternából esővizet hoztunk magunknak, és a konyhán melegített forró víz hozzáadásával tudtunk megmosakodni nap mint nap.

Mikor megláttam ezt a háttérmunkát, rögtön jelentkeztem szolgálatra Liza néninél. Ő megkérdezte tőlem, ki küldött, és hogy készen vagyok-e rá. Én azt válaszoltam neki, hogy igen, azonnal és örömmel. Így használt az Úr aztán hosszú éveken keresztül, évente többször is, főleg a konyhán főzni, sokszor 40-50-60 ember számára, másod-harmadmagammal.

Liza néni készítette a heti étlapot a rendelkezésre álló nyersanyagokból. Mindent gazdaságosan kellett felhasználni, mivel adományokból tartotta fenn magát a misszió. Most sem ürül ki a kamra, hogy Liza néni nincs közöttünk, most is adományokból tartja fenn Isten ezt a szolgálatot. Az Úr gondoskodik az embereken keresztül, hogy szóljon az Ige, és minél több ember megtérhessen. Isten, aki azt mondta, hogy „Legyen!” – és lett. Ő indítja a szíveket az adakozásra. Csak az tud igazán adni, aki kapott. Itt minden munkafázisban vannak olyan szakemberek, akik tudásukat és szakértelmüket adják egy vagy több napon a munkálatokhoz. Ez az ő

adományuk. Adja a tudását, mert megértette, hogy azt ő is az Úrtól kapta, és az Úr dicsőségére munkálkodik.

Liza néni a „Hálaadás háza” építések egy Bibliát helyezett el az alapban, mert mindent az Igére akart építeni. Az Ige vezetésével vették meg az első ház körüli telket, mert „éppen eladó volt”. Én magam is ott voltam a

„Hálaadás háza” alapkövetésénél, és Liza néni akkor azt súgta a fülemben, mint egy próféta: „Te is itt fogsz főzni, ebben az új házban.” És valóban, az elkészült házért való hálaadáson segíthettem az asztalok körüli szolgálatban. Egy másik alkalommal, a szokásos délutáni rövid sétájára indult. Erősen gyülekeztek a sötét felhők, és én odaszóltam neki: „Liza néni, meg fogsz ázni!” Mire ő azt felelte: „Aki a szelet nézi, nem vet az; és aki sűrű fellegre néz, nem arat.” (Préd. 11:4.) És valóban így van ez az én életemben is: csak az Igére, Jézus Krisztusra szabad tekintenem. Sajnos ez nem mindig sikerül, de Övé a dicsőség!

Liza néni a maga egyszerűségében is olyan erővel tudta közvetíteni és egyszerű példával illusztrálni Isten Igéjét, hogy csak a még süket fül nem hallotta meg. Liza néninek egészséges, finom humora volt; tapintatosan tudott figyelmeztetni. Egy alkalommal elmondta, hogy a férfi csendeshéten könnyű meglátni az étkezéseknél, hogy eszik-e még valaki, és mikor lehet a befefező imádságot mondani, „mivel aki még eszik, annak mozog a füle”. Az ő jellegzetes mondásai közé tartozott még az is, amit a napi szellőztetés után mondogatott: „Csukjuk be az ablakot, ne fűtsük az Iharost!”, vagy az, hogy „A torbágyi időszámítás szerint kell gyülekezni az alkalakra”, tehát pontosan.

Szolgatársa, Rózus néni, naponta felvette magnószalagra az igehirdetéseket, és pénztekre, a hetet záró úrvacsora után már ott is

voltak az asztalon, kazettákra átmásolva azoknak, akik kérték. Így maradtak meg – mint a szívünkbe és elménkbe elvetett magok – hétköznapiok eledelként a bibliolvasás mellett. Ezek alapján készültek Liza néni halála után prédikációs könyvei, hogy maradandó kincsévé, olvasható formában is tápláljanak bennünket.

Liza néni minden napját imádsággal kezdte, szolgatársaival együtt. Mindent az Úrtól kért és kapott az Igén keresztül, és Isten gondoskodott az Őbenne feltétlenül bízó szolgálólányáról. Az éjszakába nyúló lelki beszélgetésekhez Tőle kapta az erőt, pedig sokszor látszott rajta, hogy már fáradt, de újból megerősödött, mert megerősítette az Úr, és küldött mellé állandó szolgálat *Holtai Margit* doktornő személyében. Soha nem volt olyan csendeshét, hogy orvos ne lett volna ott. Bárkinek bármilyen baja volt, segítséget kapott.

Liza néninek az Ige mutatta meg azt a telket és házat, amely a gyermekek és az ifjúsági részére (faház, kőház) szolgált nyári táborozások helyszínéül, ahol tanárok, óvónők foglalkoztak, kirándultak velük, és csak úgy zengett éneküktől az Iharos.

Liza néninél pontosság és rend uralkodott. Időbeosztása példamutató volt. Azt mondta: „Isten országában rend van, és mi oda készülünk, nekünk is rendben kell élnünk, mert mindennek rendelt ideje van.” Ezt tudatosította bennünk: Nem véletlen az, hogy pont most vagyok itt ezen a héten, az Úr most akar nekem mondanivalót, ezért kell az időt megragadni, mert holnap talán késő lesz. A napok gonoszak.

Az ország minden részéről jöttek ezekre a hetekre, sokan tértek meg, nyertek új életet. Volt ott párttitkártól kezdve lelkeszkenek át gyülekezetek tagjai, akik bár jártak Isten házába, templomba, de csak szokásból. Itt megtért egy országgyűlési képviselő, és lett belőle „Egy politikus, akit rabul ejtett Isten”. Ő is jókor volt jó helyen, a neki rendelt időben. Most polgármester, és munkatársaival a munkakezdés előtt mindig imádkoznak.

Liza néni egy kicsi mécses lángjaként gyújtott hatalmas tüzet, általa Isten sokak életét gyógyította meg. Törekény alakja mennyi terhet hordozott! Átélt a kitelepítést az édesanyjával és beteg bátyjával. Szó szerint a pusztába kellett mennie, és tanyákon élve kucorikapálásból tengette életüket, de ott is az Úrról beszélt. Ahová tejért járt, ott is Jézusról tett bizonyosságot, és az emberek vágytak Isten Igéjére. Persze voltak, akiknek ez nem tetszett, feljelentették, elhurcolták és börtönbe csukták, de Ő ott is az Urat képviselte, az Ő képét viselte. Meglátták rajta a börtönőrök is. Még akkor is az Ő képét viselte, amikor a zárkájában egy utcáról behozott részeg nő piszkát takarította fel. Majd a börtönorvos maga mellé vette asszisztensnek. Már itt is Liza néninek hívták.

Ott voltam azon a csendeshéten is, amikor a szíve már olyan gyenge volt, hogy csak ülve tudta elmondani az igehirdetést, és az utolsó nap pénteken már csak pizsamában, köntösben jött be az úrvacsorára.

Azután láttam őt elmenni az idősothtonba. Tél volt. Kicsi, összetöpörödött alakja a nagykabátban és nagykendőben szinte alig látszott, de a szeme akkor is csillogott. A nagy Isten kis gyermeke még az otthonban is gondolta a lelkeket. Áldott legyen az emléke!

Nem akarta, hogy a halálhíret közreadják, én is már csak a temetést követően tudtam meg, hogy hazament, ahová úgy vágyott.

Halász Árpádné Éva

Liza néni indul az otthonba

TÜRMEZEI ERSZÉBET A GECSEMÁNEI KERTBŐL

A gecsemáni kertből
A Golgotára fel,
Kis ösvény tart, s a lelkem
Ma arról énekel:
E keskeny út a mennybe visz,
De sok rajta a zord tövis.

Mert zánt és szeretett minket,
A Mester arra ment,
S hogy bűnben el ne vesszünk,
Ott vérzett Ő, a szent.
E keskeny út a mennybe visz,
De sok rajta a zord tövis.

Ó, égi szeretet mélye!
Úgy látta, elveszünk,
S kihulló drága vére
Lett tudvünk, életünk.
E keskeny út a mennybe visz,
De sok rajta a zord tövis.

Ó, menj a szent keresztfához,
Te bűnös, elveszett!
Ott békét adnak neked,
A vérző, mély sebek.
E keskeny út a mennybe visz,
De sok rajta a zord tövis.

És ajkad énekre nyílik,
Új ének áldva kél,
Fenn zengik égi népek
A Bárány székínél:
Ki mindent im elvégezett,
Ment az úton és vérezett.

(A Hallelujah! énekeskönyv 4. számú éneke)

A HÉGYEN ÉPÜLT VÁROS

Ma beszélt velem Jézus. Könyörögtem: Tiszta szívet teremts bennem, Istenem, és az erős lelket újítsd meg bennem. Uramhoz fordultam: Drága Jézusom, változtass meg. Add szeretetedet a szívembe és formálj a saját képedre engem, mert tudom, hogy csak az tud megváltoztatni, akiben nincs változás, sem fénynek és árnyéknak váltakozása, aki tegnap, ma és mindörökké ugyanaz.

És Jézus válaszolt:

- Én, az Úr, vagyok szabadítód és megváltód. Véremmel megváltottalak, neveden hívtalak, enyém vagy. Eljött világosságod, rád ragyogott dicsősége, és így neveznek: AZ ÚR VÁROSA.

De ez a város HÉGYEN ÉPÜLT VÁROS, amit nem lehet elrejtetni. Magasan van, ahol ég és föld összeér. Békesség háza, igazság otthona, mely megáll énelöttem. Oltalom és menedék, melynek kapui nincsenek zárva se éjjel, se nappal. Liftet, lépcsőt ne keress, még ösvény sem vezet fel oda! Meredek kősziklákon kell felkapaszkodnod, de megmutatom neked a legkiválóbb utat:

Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa. – Én gazdag lévén szegénnyé lettem érted, hogy te szegénységem által meggazdagodjál. Jöjj, és kövess engem! Szegényítsd meg magad: add el mindenedet, oszd szét a szegények között – és megváltozol. Gazdagíts meg másokat – és megváltozol.

Boldogok, akik sírnak, mert ők megvigasztaltatnak. – A töredelmes lélek az előttem kedves áldozat; a bűnbánó szívet nem vetem meg. Kérj bocsánatot – és megváltozol. Adj bocsánatot – és megváltozol. Tűrd a szenvedést és bántást – és megváltozol. Vigasztald a szenvedőket és megbántottakat – és megváltozol.

Boldogok a szelídek, mert ők öröklék a földet. – Ha meg akarsz változni, légy a szív elrejtett embere a szelíd és csendes lélek el nem múltó díszevel, mert ez értékes előttem. Az az indulat legyen benned, ami bennem van – és megváltozol. Vedd fel magadra az én igámat, és tanuld meg tőlem, hogy én szelíd vagyok és alázatos szívű – és megváltozol.

Boldogok, akik éheznek és szomjaznak az igazságra, mert ők megelégtettek. –

Keressd először az én országomat és az én igazságomat – és megváltozol. Tagadd meg magad, vedd fel naponként a te keresztedet – és megváltozol. Add nekem az életed, hogy önmagammal betöltessem, hogy legyen meg az én akaratom – és megváltozol.

Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek. – A szeretet megváltoztat, a közöny megkeményíti. Légy áldássá – és megváltozol. Éld meg a hitedet: látogasd az időseket, az árvákat és özvegyeket – és megváltozol. Légy segítségére a nyomorúságban szenvedőknek – és megváltozol. A lélekmentés szolgálatában pedig ne fáradj el – és megváltozol.

Boldogok a tiszta szívűek, mert ők meglátják Istent. – Ha szeretted a szív tisztaságát, a barátod vagyok.

Én megvizsgálom a szívedet, és az őszinteségből lelem gyönyörűségemet, ezért minden féltve őrzött dolognál jobban óvd szívedet – és megváltozol.

Ne igazodj e világhoz, őrizd meg magad tisztán a világtól – és megváltozol.

Boldogok, akik békét teremtenek, mert ők Isten fiainak nevezetnek. – Emlékszel? Nem erővel, sem hatalommal, hanem az én Lelkessel! Ne légy felfuvalkodott, mert abból irigység és viszálykodás származik, a szelíd alázat pedig lecsendesít. Légy békességre igyekvő – és megváltozol.

Boldogok, akiket az igazságért üldöznek, mert övék a mennyek országa. – Ne üldözz engem a te igazságodért, mert én vagyok az igazság! Örüljél, ha az én igazságomért üldöznek téged – és megváltozol. Légy rendíthetetlen a hűségben, ragaszkodj az igazsághoz – és megváltozol.

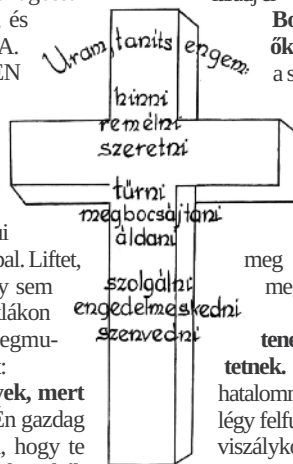
- Miről ismerem meg, Uram, hogy megváltoztam?

- Ha úgy szeretsz engem, ahogy én szeretlek téged, és ha jobban szereted felebarátodat, mint magadat – megváltoztál. Akkor HÉGYEN ÉPÜLT VÁROS leszel, és új nevet adok neked. A város neve pedig ez lesz: OTT VAN AZ ÚR!

- Segíts, Úr Jézus Krisztus, hogy élő igévé legyen ez a szívemben, és megcselekedjem a Te akarodat!

- Nélkülem semmit sem cselekedhetsz. Kelj fel, és ne félj! Én veled vagyok minden napon a világ végezetéig.

P.A.

Ilyenkor október végén, november első napjaiban rengetegen mennek ki a temetőkbe, visznek virágot szeretteik sírjára, sokan gyertyát is gyújtanak, talán nem is tudván azt, hogy ennek a hagyománynak mi az eredete, s valahogy talán minden embert megérint egy pillanatra a halál gondolata. Mi is a halál, és mi történik a halál után? Van tovább, vagy csak ennyi?

Először is honnan szerezhetünk megbízható, hiteles információt a halállal és az azt követő dolgokkal kapcsolatban? Természetesen sokan, sokféleképpen szeretnének tudakozódni az elhunytak felől. Sokan állítják, hogy kapnak üzeneteket a túlvilágról, többen elmondták, hogy beszélgettek elhunytakkal, esetleg kérésekkel fordultak feléjük, s azok teljesültek. A reformátusok a Bibliát tekintik hiteles forrásnak ebben a kérdésben is.

De honnan tudjuk mi az igaz? Sajnos mindenkit meggyőző, és mindenekfelett álló bizonyítékot nem tudunk felmutatni. Ezért nekünk-kinek saját axiómát, végső igazságot kell megfogalmazni az ilyen információkkal kapcsolatban. A keresztyénség, s különösképpen is a református keresztyén őseink ragaszkodtak ahhoz, hogy minden végső igazságot a Bibliából eredeztették. Azaz hitték, hogy a Biblia az Isten szava, az élő Isten üzenete hozzánk bűnös emberekhez, s mint ilyen teljesen megbízható és igaz, s abban semmi tévedés nincs. Ha valami tévedésnek, vagy összeegyeztethetetlennek látszik a Bibliában, az az emberi elme, az emberi gondolkodás hibája, s nem Isten szavának a hibája. Ez természetesen hitkérdés. Lehet kifogásként felhozni, hogy sokan másban hisznek. Sokan meg azt állítják, hogy nem is hisznek semmi-ében. Ezért kell hangsúlyoznunk, hogy mindenkinek magának kell eldönteni, mit, vagy kit fogad el végső igazságnak.

A reformátori teológia vallotta, hogy minden Isten kezében van, s Ő szól hozzánk a Biblián keresztül. Így nekünk is azt kell megnéznünk: Mít tanít a Biblia a halottakról? Ez azért érdekes és fontos, mert a Biblia Isten tévedhetetlen kijelentése, mely olyan dolgokról és igazságokról is tájékoztat bennünket, amelyekhez különben az emberi értelem segítségével soha nem tudunk közel férkőzni. A

A halottakról református szemmel

láthatatlant, a nem anyagi világ dolgait az ember nem képes tárgyilagosan kutatni. S mennyivel kevésbé képes azt megérteni! A láthatatlan világról csak az isteni információ tud bennünket hitelesen tájékoztatni. Ilyen pedig csak egy van, a Biblia.

Tudjuk, hogy az emberek azt gondolják, s talán nem is alaptalanul, hogy a Biblián kívül is van még a láthatatlan világról információs forrás. Az egyik az emberi fantázia: erre nem érdemes szót sem vesztegetni. A másik a démoni forrás, amely tudatos csalás. Ha nem lenne Sátán, ha nem lenne démonvilág, akkor minden túlvilágról érkező információt el lehetne fogadni igaznak, de a Sátán az embert be akarja csapni, mert azt akarja, hogy az ember az örökkévalóságban Istentől teljesen elszakított állapotban, azaz a kárhozatban létezzen. Ezért a református egyház vallja, hogy csak az az információ nyugtathat meg minket, és csak az hiteles, amely magától az élő Istentől, mennynek és földnek Teremtőjétől származik. Ez pedig nem más, mint a Biblia.

Mit ért a Szentírás halálán?

A halálról az emberiség többsége azt gondolja, hogy az nem más, mint egy természeti törvény, mely velejárója a földi életnek, – hogy úgy mondjam, természetes rendje életünknek. Hányan mondják, hogy ez így volt, s így is marad örökre: születünk és meghalunk. Ezen változtatni

nem lehet. Ennek a vélekedésnek ellentmond az az emberi tapasztalat is, hogy a halált, különösképpen a váratlan vagy fiatal korban bekövetkezett meghalást az ember sem értelmileg, sem érzelmileg nem tudja természetesnek elfogadni. Sőt, tiltakozik ellene! Vagyis: minden ember érzi szíve és elméje

mélyén, hogy a halál mégsem természetes velejárója emberi sorsunknak. Mert ha az lenne, megnyugodva vennénk tudomásul, mint a születést.

A Biblia világos tanítást ad a halálról, amikor azt mondja: a halál nem az életnek, hanem a bűnnek a velejárója! Nem az emberléttel tartozik össze, hanem a bűn kísérőjelensége. A bűnt bibliai értelemben az Isten és ember kapcsolatában romlást hozó erőnek fogjuk fel. Az ember elszakadt Istentől, s ez az állapota a bűn állapota. Ezért bűnös az ember, a ma született gyermek is. S ahol a bűn

megjelenik, ott vele együtt megjelenik mindig a halál is.

A Bibliában a halál összetett fogalom. Ha ezt a szót olvassuk, mindig meg kell vizsgálni az összefüggéseket, az egész mondatot. A halál – a Biblia szerint – elsősorban állapotot jelent. Az embernek valamilyen állapotát, melyet legjobban a „szétszakadás” fogalommal lehetne visszaadni. Szeretném ezt nagyon aláhúzni: a Biblia halálfogalma egy állapotot jelent! Ez a szétszakadás nem normális. Tragikus, sőt, végzetes lehet. A Bibliában a halál soha és sehol nem jelent megsemmisülést! Pedig a legtöbb ember a halált ennek gondolja. A Szentírásban háromféle halál-fogalommal találkozunk.

Az első: a lelki halál. Ez annak az embernek az állapota, aki Istentől elszakadt lelki-ileg, mert vétkezett. Ilyenbe került Ádám és Éva is az Éden kertjében, azonnal a bűn elkövetése után. Ezért mondta Isten: „*amely napon esztek a fáról, meghaltok.*” Nem azt mondta, hogy halandókká lesztek, hanem meghaltok, azaz abban a pillanatban, amikor elkövették a tettet. Elszakadtak lélekben Istentől. Ez a lelki halál. Ebben az állapotban az embernek nincs többé élő, személyes kapcsolata Istennel. A Biblia szerint minden ember lelkileg halottnak születik.

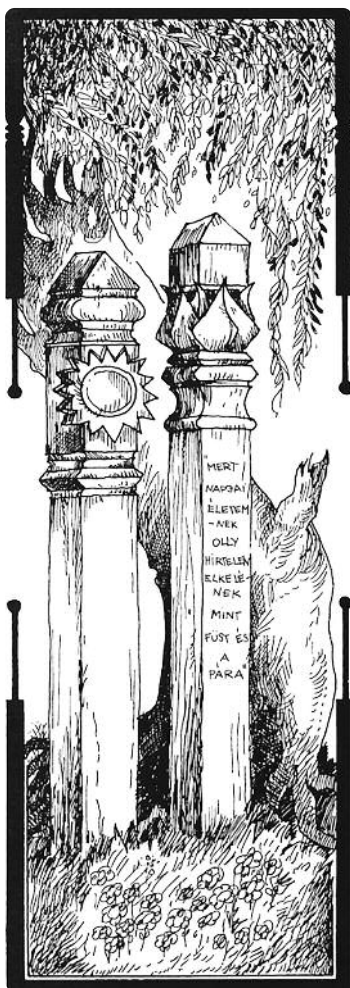
A második: a testi halál. Ez azt az állapotot jelenti, amikor a szétszakadás nem Isten és ember között jön létre, hanem az emberben megy végbe, a test és lélek között. Biológiai halálnak is szoktuk nevezni.

A harmadik: az örök halál, mely az utolsó ítélet után, a feltámadás után következik be azok sorsában, akik földi életük során a lelki halálból nem támadtak fel, vagyis nem tértek meg, s nem állott helyre az élő kapcsolatuk Istennel. Az örök halálban szintén szakadás van. Szétszakad az ember és Isten, az ember és a világmindenség közötti kapcsolat örökre. Ezt a halált azért nevezi a Biblia öröknek, mert ez visszafordíthatatlan, s ennek sem lesz soha vége!

Fontos tudni, hogy Isten szerint egyik halál sem jelent megsemmisülést. Az örök halál sem. S ebben van a legnagyobb ítélete és ijesztő valósága is.

A testi halál

A testi vagy biológiai halálban a test és lélek szétválása, szétszakadása megy végbe, mely egy drámai esemény. Amíg ez a szétszakadás nem következik be, nem beszélhetünk

halálról. Még akkor sem, ha az orvostudomány az életfontosságú szervek minimálisra redukálódott funkciója esetén klinikai halálról beszél. Amíg a lélek valakiben benne van, vagyis testéhez kötött, addig az illető élő és nem halott. Ha viszont a szétszakadás bekövetkezett, vagyis a lélek a testtől elszakadt, beindul a test bomlása, melyet egy darabig fékezni lehet, de megfordítani már nem.

Nagyon fontos megjegyezni, hogy itt van a halál utáni élményekről szóló beszámolók, írások, könyvek nagy buktatója is. A visszajöttek, akik beszámolnak a halál utáni állapotról, élményeiről a bibliai értelemben nem haltak meg. Ha meghaltak volna, nem jöhetnének vissza! Lelkük nem járt a túlvilágon, mert onnan ide vissza nem lehet jönni. Élményük az emberi pszichének és agnának produktuma, amely – mint azt az orvostudomány már régen bizonyította – tudatvesztés esetén is működik.

Ez természetesen nem érinti a Jézus által véghezvitt feltámasztási csodákat, melyeket isteni hatalommal, és különös céllal tett Jézus. Nem az ember földi életének a meghosszabbítása érdekében, hanem isteni hatalma megbizonyítása céljából. Minden halott-feltámasztás a Bibliában ezért történt. Az ember szembesüljön vele, milyen hatalma van az Úr Jézusnak.

A Biblia tanítása és szemlélete szerint akkor beszélhetünk halálról, amikor a lélek elhagyja a testet. „A lélek pedig megtér Istenhez, aki adta volt azt.” (Préd 12,7). Pál apostol ezt mondja: „szeretnék kiköltözni e testből és elköltözni az Úrhoz.” (2Kor 5,8). István, az első keresztyén vértanú így kiált haldoklása közben: „Uram Jézus, vedd magadhoz az én lelkemet.” (Csel 7,59). S hogy magát Jézust idézzük, aki halála előtt így szól: „Atyám, a te kezeidbe teszem le az én lelkemet.” (Lk 23,46). S amikor ez megtörtént, meghalt. Ez a drámai szétszakadás nem természetes, hanem természetellenes. Nem velejárója az ember teremttségének. S ezért nevezi a Biblia a halált el-lenségnek (1Kor 15,26).

Szólni kell még arról, hogy a biológiai halál, azaz a test és lélek szétválása pillanatszerű. Vagyis, a lélek nem fokozatosan szakad el a testtől, hanem egy pillanat alatt. Ez a pillanat döntő, s visszafordíthatatlan biológiai változásokat indít el a testben, és a lélek halál utáni sorsában.

Az emberi test halál utáni sorsa az emberi tudomány eszközeivel nagyrészt nyomon kö-

vethető. Eszerint megindul a sejtek bomlása és átalakulása. A testet alkotó anyag legnagyobb része leépül és átváltozik, de nem semmivé válik meg. Hiszen akkor sérülne az anyagmegmaradás törvénye is. A Biblia szerint a test porrá lesz. Nem semmivé lesz! Porrá lesz! Nem tűnik el, nem múlik el. A sejtek lebomlanak, bizonyos kémiai anyagok átalakulnak, de az atomok megmaradnak. S új molekulákká rendeződhetnek át. Tehát az anyag éppen úgy nem semmivé válik meg, mint a lélek, hanem tovább tart. A halott anyag is anyag. Nem lehet azt mondani, hogy a test megsemmisül. Még kevésbé, hogy a holttest már semmi. A Biblia szemlélete nem veti meg az anyagot, hiszen az is Isten csodálatos alkotása, mely a test feltámasztásával majd újra visszanyeri eredeti rendeltetését és dicsőségét.

A lélek sorsa a halál után

A lélek sorsát a halál után már nem tudjuk tudományos eszközökkel figyelemmel kísérni. Hiszen a lélek nem anyag, ezért nem is látható, nem fogható. A lélek sorsáról csak Isten, illetve Isten kijelentése képes érvényesen és tárgyilagosan nyilatkozni. Az emberi léleknek is Isten a teremtője és alkotója. Az emberi lélek nem öröktől fogva való, hanem ahányszor Isten embert teremt, mindig új lelket is teremt.

Az emberi lélek nem azonos Isten Szentlelkével! Lelke minden embernek van, de nem minden élő emberben lakozik a Szentlélek. Mert a Szentlélek más. A Biblia tanítása szerint az emberi lélek az emberi személyiség centruma, illetve az emberi személyiség hordozója. Itt van az embernek az a része, amit úgy nevezünk: én. Az emberi lélek végzi bennünk az ún. kognitív funkciókat, azaz a lélek emlékezik, tanul, szeret, haragszik. A lélek képessége a láthatatlan, túlvilággal való kapcsolattartás, vagyis a hit. A lelkünkkel hiszünk.

Tehát minden ember lelke más. A lélek különbözőt meg minket egymástól. Ezért érzi minden egyes ember azt, hogy belőlem csak egy van. Ha valaki azt érzi, hogy több énje van, azt már elmebetegségnek nevezi az orvostudomány.

Mivel a lélek az ember személyiségének a hordozója, ezért az ember én-tudata a halállal nem szűnik meg. A Biblia egyértelmű tanítása szerint, a lélek a halál után is tud magáról. Emlékezik, örül, vagy mélységesen szomorú; békessége van, vagy kétségbeesetten szenved. Az egyedülállóan hiteles jézusi beszámoló hangzik erről Lukács evangéliumában: „És a pokolban felemelte az ő szemeit (a gazdag) kínokban lévén, és látta Ábrahámot távol...” (Lk 16,23). Azaz, a halál pillanatában a lélek elszakad a testtől, nem marad benne, nem szunnyad vagy nem alszik a holttestben, – ahogy némely tévtanítók ezt tanítják. Ettől a tévtantól a református hitvallások mindig elhatárolták magukat évszázadok óta. Jézus Atyja kezébe teszi le lelkét a kereszten. A latornak, akit Jézussal megfeszítettek, azt ígéri Jézus: „még ma velem leszel a Paradicsomban” (Lk 23,43).

De mi lesz a lélek sorsa a halál után? Bolyong, visszajár, a holttest felett lebeg, hazalátogat, jelzést ad, üzenetet? Megjelenik a sírnál a holttest körül az évfordulókon vagy halottak napján? Sok embert szorongat, foglalkoztat ez a kérdés. Igen nagy a bizonytalanság ezen a területen. De csak addig, amíg valaki gondosan nem tanulmányozza a Bibliát, és el nem jut oda, hogy csak a Bibliát tartja egyetlen, hiteles információs forrásnak ebben a fontos kérdésben. A Szentírás tanítja, hogy a lélek a halál után azonnal Isten elé vitetik, és sorsa fölött döntés születik. Azt a helyet, ahová a lélek a halál után kerül, Hádésznek vagy Seolnak nevezi a Biblia. Jézus tanítása és az Újszövetségben adott kijelentés alapján tudjuk, hogy ennek a helynek két része van. A Hádész egyik részét Jézus így nevezi: „Ábrahám kebele”. A latornak ezt mondja Jézus: „ma velem leszel a Paradicsomban”. Pál apostol pedig, amikor erről a helyről beszél, azt mondja: „kiváncsom elköltözni és a Krisztussal lenni”. Tehát a Bibliában három megjelölés is találunk ugyanarra az állapotra, ugyanarra a helyre, amelyik a halottak birodalmának egyik része. Ide kerülnek a földön újonnan született, megtért emberek, a Krisztusban hívők lelkei. Az idekerültek boldogok, örülnek, megnyugszanak. Ebben az állapotban a Krisztussal való közösség nagy öröme tölti be őket, és várják a boldog feltámasztást, mely Isten újjáteremtő munkájának a koronája lesz.

A Hádésznek vagy Seolnak másik részét Jézus pokolnak nevezi, ahová azoknak lelke kerül, akik a földi életük során Isten bűnbocsátó kegyelmét elutasították, Krisztushoz, mint Megváltó Királyukhoz nem tértek meg, és benne, mint egyetlen Szabadítóban nem hittek. Nem születtek újonnan.

A halál után, Isten ítélőszéke előtt ez azonnal kiderül, hiszen Isten a szív mélyére lát, és hamis látszattal, hazug beszéddel Őt megtéveszteni senki nem tudja. A pokolba került lélek szenved. Szenvedését többek között az okozza, hogy emlékezik bűneire, gyötri a lelkiismeret égő tüze. Látja, hol rontotta el az életét és örök sorsát, s tisztában van vele, hogy ezen nem tud változtatni. A pokolban levő lelkek látják. Látják a Paradicsomot, amit örökre elveszítettek, s rettegésüket fokozza az a tudat, hogy családtagjaik is, ha meg nem térnek földi életükben, odakerülnek, ahol most ők vannak. A pokolban levő lelkek nem várják a feltámasztást, pedig ők is feltámaszthatók, és feltámasztott testben mennek az örök kárhozatba.

A Biblia határozottan tanítja, hogy a testi halál pillanatában végleg eldőlt és rögzül az ember sorsa. S Jézus félreérthetetlenül tanúsítja, hogy a pokolból nincs sem visszaút, sem pedig átmenet a Paradicsomba. Ezt rögzíti Lukács apostol, amikor Jézus azt mondja, hogy Ábrahámától az az információ érkezik a pokolba, hogy tikóztetek és közöttünk hatalmas szakadék van, s nincs lehetőség ennek áthidalására. Szó sincs tehát a Bibliában arról, hogy az elment lelkek visszajöhetnek, vagy éppen szabadon jámának-kelhetnek a világgűrben, netán újra testet öltve visszatérhetnek hosszabb vagy rövidebb időre. Még Jézus maga is azt mondja az övéinek: én elmegyek, és nem láttok többé. Majd csak ha véglegesen visszajön. A lélek sorsa tehát a halál pillanatában megpecsételtetett.

Viszontlátás?

Sokan szeretnének valamit tenni elhunyt szeretettük túlvilági sorsával kapcsolatban. De a Biblia határozottan állítja, hogy az lehetetlen. Nagy kísértés, hogy az ember fölébe helyezze magát annak, amit Isten mond. Sőt, sok ember egyenesen bírálja Istent. Vagy fölülbírálja, amikor kínos igyekezettel vagy hatalmas anyagi áldozattal próbál változtatni elhunyt hozzátartozója lelkének sorsán.

Mások az elhunyt lelkekkel próbálják felvenni a kapcsolatot, a halottidézés különféle praktikáinak a segítségével. Nem törődve azzal, hogy Isten a halottidézés minden formáját súlyos bűnnek nevezi, és kemény ítélettel sújtja. A Biblia világosan tanítja, hogy a halottak lelke nem jöhet ki a Hádészből, a pokolból sem. Tehát az ún. halott-kérdésben kapott információ soha nem tőlük ered, hanem a démon-világból.

Halottaink lelkének sorsáért azért sem tehetünk semmit innen a földről, mert Isten minden embert személyesen tesz felelőssé bűneiért, hitéért, vagy hitelenségéért. Helyettünk egy családtagunk sem tehet jót, vagy nem veheti magára Isten ítéletét. Halottaink helyett egyetlen valaki tehetett valamit, és ez Jézus Krisztus, Isten Fia. Ő viszont már mindent megtett. Ha Jézus Krisztus áldozata, keresztje egy embernek itt a földön nem kellett, vagyis Krisztus közbenjáró áldozatát elutasította, hogyan képzelheti azt valaki, hogy egy családtag, barát ügyében egy ember bármit is elérhetne utólag Istennél!? Ezt csak az gondolhatja, aki nem ismeri a Biblia Istenét, hanem saját gyártmányú istenkével próbálja megoldani a halottak sorsát.

Tudomásul kell vennünk, hogy helyettük nem tudunk hinni Jézus Krisztusban. S ha valamit itt a földön Isten és az emberek felé elmulasztottunk, nem lehet pótolni. Ezért nem kis felelősség, hogy életünket mily módon éljük, és időnket, ezt a drága kincset, mire fordítjuk.

Sok embert foglalkoztat a kérdés: hogy lesz-e viszontlátás? E kérdés szoros összefüggésben van a feltámadásról szóló tannal.

A viszontlátás fogalma azt a reményt foglalja magába, hogy egyszer majd minden családnak lesz egy boldog találkozója a túlvilágon, ahol újra látni fogjuk szereteteinket. Először is, ilyen nagy, egyetemes, minden emberre kiterjedő, boldog viszontlátásról sehol nem beszél a Biblia. Nyilván azért, mert ilyen nem lesz. Hangsúlyozom, olyan viszontlátás nem lesz,

amelyen mindenki mindenkivel boldogan találkozik. Viszontlátáson természetesen testi viszontlátást értünk. Ilyen értelemben a viszontlátásra csak a feltámadáskor kerül sor. Boldog viszontlátása viszont csak azoknak lesz, akik hitben haltak meg, akik a halál után az üdvösségre mennek. A kárhözottak viszontlátása mindennek mondható lesz, csak boldognak nem. Itt a földön is vannak találkozások, melyekre el sem megyünk, vagy amelyek elől elmenekülnénk.

A hívő keresztyének azonban, akik már itt a földön megkóstolták Jézus személyének áldásait, s a mennyi világ csodálatos légkörét, ha viszontlátásról beszélnek, először a Jézussal való találkozás és látás öröme jut eszükbe. Ehhez a látáshoz, hogy tudniillik meglátjuk Jézust, és ehhez az örömhöz képest a szereteteinkkel való viszontlátás századrangú kérdés lesz. Ezért a hívő keresztyént olykor honvágy tölti be: hazamenni, az Úrnál lenni, az Ő országában lenni, és szeretni Őt örökre.

A méltó végtisztesség

S hogyan gondolkodjunk a temetésről, a végtisztesség megadásáról? A hívő keresztyén ember e fontos kérdésben is bibliai alapokon áll és gondolkodik. Mivel a Biblia szerint az ember teste is Isten csodálatos alkotása, sőt, a megtért ember esetében testünk a Szentlélek temploma, mely egyszer romlott, szétbomlott állapotából fel fog támadni és dicsőségbe öltözik – ezért idegen tőlünk a test megvetése, semmibevétele, s az a szemlélet, hogy a test minden rossz forrása. Távoll áll a keresztyén-ségtől az a pogány tan is, hogy a test a gonosz, a lélek pedig a jó része az embernek. A Biblia ezt nem tanítja. Talán a félreértés okozója az, hogy a magyar nyelvben nehéz érzékeltetni azt,

hogy a Biblia görög szövege a testről kétféle értelemben beszél, s ez a fordításokban nem mindig jut kifejezésre. A testről, mint önmagában gonosz anyagról, a Biblia soha nem beszél. Erről a pogány keleti vallások beszélnek. S ezt juttatták kifejezésre azzal is, hogy halottaikat elégették, hamvaikat szétszórták, vagy a holttestet a keselyűk és hiénák elé dobták és dobják. Rossz, pusztuljon el!

A keresztyének az embert – a Szentírás alapján – Isten képét hordozó teremtménynek látták és látják, még összetört, bűnös állapotában is. Ezért a keresztyének a holttestet mindig tisztességgel eltemették. Ha egy hindu

számára fontos az, hogy halottainak eltemetése és temetési szertartása kifejezze hitét, mennyivel fontosabb, hogy a keresztyén ember temetési szokása és módja kifejezze a feltá-

madás Urába, Jézus Krisztusba és a test feltámadásába vetett szilárd hitét. Bár a temetési szertartás, illetve a temetkezési mód nem üdvösség kérdése, és távol áll tőlünk minden törvényeskedés is, mégis azt kell mondanunk, hogy a feltámadásba vetett hitünket jobban kifejezi egy koporsós temetés, mint a halottak elégetése és hamvainak szétszórása, mely a pogány hinduhiedelem egyik jellegzetes kifejezője. Ezen a tényen az sem változtat, hogy az európai új, pogány tömegeknek természetesen semmi köze sincs a hinduizmushoz. Amikor az emberek halottaikat elége-

tik, legtöbbször anyagi okokból teszik.

A temetés a keresztyén ember számára is megrázó, drámai fájdalom. Nem szegény sírja és szomorkodni. Hiszen Jézus is sírt Lázár sírja mellett, amikor látta a halál pusztító munkáját. De mégse bánkódjunk úgy, mint akiknek nincsen reménységük. Ezért nem adjuk át magunkat a hisztériának és a lelki pániknak, mert tudjuk: akinek az élet Krisztus itt, a földön, annak a meghalás nyereség, hazaérkezés, célba jutás. Krisztus nélkül viszont minden vigasztalan, kilátástalan, értelmetlen dráma. Ezért higgyünk Jézusban!

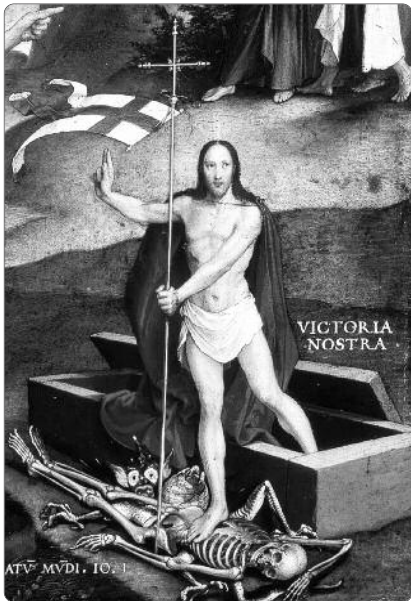
Gyász és vigasztalás

Egyetlen kérdést szeretnék még megemlíteni, hogy hogyan vélekedjünk a temetőbe járásról és gyászolási szokásokról. Két végtel figyelhető meg a keresztyének között. Az egyik, aki a temetés után úgy jár-ke, mintha mi sem történt volna. Többet a temetőnek a tájára sem megy, mondván: szeretteink a mennyben vannak az Úrnál, nem érdekel bennünket a sírjuk. A másik a gyakoribb: a minden szabad idejét a temetőben töltő keresztyén ez, aki ott sírja ki magát hozzátartozója síremléke mellett. Nem kevés keresztyén van, aki hozzátartozója síremlékére vagyonokat költ, hogy megörökítse minél maradandóbban családtagja emlékét. Sok ember számára a síremlék státuszszimbólum, amely az ismerősök, családtagok, temetőlátogatók felé hirdeti, hogy ki volt az illető, s anyagilag hogy állt.

A temetői gyászolási szokások között utolsónak említem azt a szokást, amikor az emberek szeretteik sírját felkeresve, beszélnek az elhunythoz, hozzájuk imádkoznak, nekik panaszkodnak, tőlük kérnek dolgokat. Vagyis: mindent elkövetnek, hogy a megszokadt kapcsolatot tovább is fenntartsák. Gyertyával, virággal jelzik, hogy ott vannak a sírjánál.

Volt róla szó korábban: halottak nincsenek a temetőben. Higgyük el ezt Istennek, és vegyük komolyan! Ha síremléket állítunk halottainknak, legyen az egyszerű, s mindenképpen fejezze ki hitünket a feltámadásban, az örök életben, Krisztus áldozatában. Legyen a síremléken bibliai íge, mely minden sírhoz érkező embert vigasztal, reménységében erősít, vagy éppen megszólít.

Mivel szeretteink nincsenek a temetőben, ne ott keressük a vigasztalást, mert ott nem találunk igazi békességet. A keresztyén ember, ha szabad ideje van, nem a temetőbe megy, hanem szolgál az Úrnak. Valahol segít, bizonyoságot tesz, meglátogatja az élőket. Ha pedig kimegyünk szeretteink sírjához, semmiképpen ne beszéljünk hozzájuk, mert ezt a Biblia tiltja. Azért tiltja, mert az embernek ezt a tévhitét, hogy a halottja ott van és beszélhet vele, a Sátán kihasználja, és ez a nyitottság alkalmat ad a Sátánnak és a démonvilágnak arra, hogy lelkileg, idegileg tönkretégye az embert; a gyászra egészen rácsavarja, sokszor az idegösszeroppanásig. Mivel szeretteink lelke nem jöhet oda a sírhoz, mert odaátról erre senkinek nincs lehetősége, ezért ne

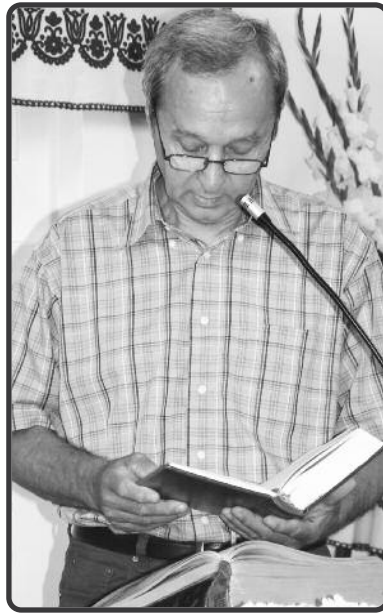

égyünk gyertyát sem, mert ez pogány szokás. Még akkor is, ha sok embernek fogalma sincs a gyertyaégetés szokásáról, vagy azt hiszi, hogy ez is keresztyén szokás. Ha a keresztyén ember elmegy szeretteinek sírjához, a virágot ne a halottnak vigye, hanem díszítse vele a sírt, hogy az ne legyen elhanyagolt. Ha pedig megállunk egy kis időre a sír mellett, imádságban hálát adhatunk az ott eltemetett szerettünk életéért, és dicsőítsük Jézus Krisztust, aki legyőzte a halált, és bennünket is megvigasztalt igéjével. Legyen tehát a temetői szokásunk is hitvallás, és utaljon és mutasson Jézus Krisztusra.

Pál ezt írja: „Nékem az élet Krisztus, és a meghalás nyereség.” (Fil 1,21) Minden ember számára, aki a földön élt vagy él, ez lesz az utolsó és legnagyobb kérdés. Aki itt hisz Jézus Krisztusban, mint személyes Megváltójában, s elfogadja minden bűnére a bocsánatot, annak máris örök élete van, s biztos lehet abban. Aki pedig nem hisz, s nem borul le Krisztus előtt, mint élete egyetlen Királya előtt, az örökre elkárhozik. Bízom benne, hogy nagyon sokan ott leszünk az üdvözültek seregében, akik olvastuk e sorokat.

Papp Tibor gyomai lelkipásztor

(A Gyomaendrődi Városunk c. újságban megjelent cikksorozat egybeszerkesztett változata.) ■

HALOTTAINK

Szeptember 22-én elhunyt **GELU ISTVÁN** testvérünk. Temetése szeptember 28-án volt a pomázi református temetőben.

Szeptember 30-án elhunyt **KULIN GÁBOR** tiszteletbeli presbiter testvérünk, alapítványunk egyik alapító tagja. Temetése október 20-án volt a szentistvántelepi temetőben.

Október 5-én elhunyt **KÓVÁRI ANITA** testvérünk, a csobánkai gyülekezet tagja. Temetéséről később intézkednek szerettei.

ORBÁN MÁRIA MEGJÖTTEK A FECSKÉK, TE ELMENTÉL

Tavasz van, virul a rét,
Megjöttek a fecskék,
De Te már elmentél,
S többé vissza sose térsz.

Nem jöhetsz vissza,
Mert nem ez már lakhelyed.
Krisztus kegyelméből,
Helyet készített Neked.

(2017. július 6.)

Arany város vesz körül,
Az angyal sereg mind örül.
S Isten dicső trónjánál,
Téged örök élet vár.

Lelked békére talál.
Már csak nekünk fáj,
Hogy nem vagy velünk már.
Örökké emlékszünk RÁD.

Az ARS SACRA Művészeti Hét egyik igen érdekesnek ígérkező programjaként a római katolikus közösség pódiumbeszélgetést szervezett, melynek a Zeneiskola hangverseny-terme adott otthont. Az est résztvevői: **Süle Dalma** énekművész (akát a zenei művek előadása során **Tálás Vivien** kísért zongorán), **Kovács Gergely** posztulátor (szertartási szakértő), **Bereznai Péter** szentendrei festőművész, **Dr. Vincze Krisztián** görögkatolikus pap, egyetemi oktató és a református gyülekezetünket képviselő **Osváth Zsolt** levéltáros voltak; házigazdaként **Naszádos József** vezette a beszélgetést.

A szervezők a „szent” fogalmát kívánták tágabb világi és világon túli értelemben körbejárni, melyről a különböző felekezethez tartozó meghívottak fejthetik ki gondolataikat.

Az első kérdésre, hogy mennyire érezzük szükségesnek, hogy a szent fogalmát a hétköznapjainkban megjelenítsük, használjuk, Dr. Vincze Krisztián elmondta, hogy ha nem elméleti síkon közelítjük meg, akkor a szent egy olyan élményt jelent, ami kiszedi az embert a hétköznapi tapasztalatából, és felnyitja szemünket arra, amiről tudjuk, hogy van, érvényes, csak a hétköznapokban valami eltakarja előlünk. Ebben az értelemben a szent az embert megragadó és teljes mértékben átható élmény, amikor „egyszer csak leereszted a földre az ég”. Azért kell a szentről beszélni, mert mindenkinek az életében megjelenik.

A szent fogalmát Istenhez kell kötnünk – folytatta Kovács Gergely –, hiszen tudjuk: egyedül Isten szent és minden csak annyiban szent, amennyiben hozzá kötődik. A szent, Istennel összefüggésben szerinte olyan, mint a szeretteinkkel kapcsolatban egy becenév, ami egy szeretetkapcsolatban sokkal többet mond el a személynévénél. Az Úr Jézus Krisztus Abának (atyácskáknak, apukáknak) hívta az Atyát, mi is így hívjuk. Ez azt a vágyat fejezi ki a 21. század emberében, hogy a hitünk személyessé váljon. A szent ezt a mélységet, spiritualitást fejezi ki, azokat az értékeket, amelyeket Isten kegyelméből próbálunk fejleszteni magunkban, amelyek a boldogságunkat szolgálják. Ilyen értelemben a szent az Istenhez kapcsolódó emberségünk.

Igen, Istenhez kell kötni a szent fogalmát – vallotta Osváth Zsolt is –, mert maga az Úr mondja Mózesnek és ezt olvassuk Péter levelében is, hogy „Szentek legyetek, mert én szent vagyok”. Eleink a Szent Koronára is úgy tekintettek, mint élő személyre, akinek teste van. Hiába volt tehát egy tárgy, Istenhez kötődtek, aki által szent lett. A reformátusok szerint ugyan „szentek” nincsenek, de szentül élni lehet. Egyik reggel Dr. Fekete Károly, tiszántúli református püspök a Miatyánkról beszélt, és azt mondta, hogy az Úri imádság legmagasabb pontja az, hogy „Szenteltesék meg a Te neved”. Isten nevének bennünk kell megszentelődnie. Ez egyszerre félelmetes, hiszen Isten fölöttünk van, és egyszerre bennünk lévő, mert általa lehetünk szentek. Akik pedig iga-

zán szentül élnek, azok a hősök. A mi világunkból talán pont ők hiányoznak, ezért vissza kellene kapnunk a hőseinket, az olyan mindennapi „szenteket”, akik ebben a mai világban valóban megélik a szentséget.

A mai világ képzőművészetében nagyon nehéz az alkotónak Istenhez fordulnia – folytatta Bereznai Péter festőművész. A szentség Istennel kapcsolatos, ünnepélyes és időn kívüli – ez a három fogalom jellemzi leginkább a művészet elképzelését a szakralitásról. Ebből táplálkozhatna a kortárs művész, ha egyáltalán találkozna ezzel a gondolattal, azonban a szakzsargon szinte teljesen figyelmen kívül hagyja a szent fogalmát. A művészársadalom ma nagyon messze áll a szentségtől, pedig mint minden művészet, a képzőművészet is szellemi; az ihlet a transzcendensben fogan, lejön a földre, amit aztán a művész a műalkotáson keresztül emel vissza Istenhez. Az ihlet pillanatában Isten fölkinál egy kaput, amit, ha a művész képes kinyitni, azon keresztül mindent megkap, ami ahhoz szükséges, hogy létrejöjjön a mű.

Osváth Zsolt ezt azzal egészítette ki, hogy a szakrális nem csak templomot jelent. Utalt Ferenczy Károly „Hegy beszéd” című festményére, amelyben a festő a nagybányai tájba helyezte a bibliai történetet, közénk hozva Istent. Nem azt jelenti a szakralitás, hogy egy képet a templomban helyezünk el, hanem hogy Jézus itt van köztünk. Megérezhetjük a jelenlétét egy műalkotásban is.

Kovács Gergely a Reformáció 500. évfordulója alkalmából a Nemzeti Múzeum IGE-IDŐK című tárlatára hívta fel a figyelmet, melynek központi motívuma egy szakrális jelkép: a kapu. Amikor ráfordulunk a kiállítás utolsó termére, amely egy hosszú folyosó, ahogy oda belépünk, meglátjuk *Benczúr*

Emese csodálatos kortárs művészeti alkotását, mely arany-eszüst láncok csillogó egysége, és benne egyetlen szó: RAGYOGJ. Fantasztikus, ahogy kifejezi ez az egész kiállítás lényegét, ünnepélyességét, ahogy beragyogja oda az Istent! Az embert megállítja, megszólítja, megindítja és elindít benne egy imát, vagy valami személyes dolgot.

Az előadóművész is egy kapu a transzcendens felé – csatlakozott az előzőekhez Süle Dalma –, előadóként sem magát képviseli az ember, hanem megnyitja azt a csatornát, amely Istenhez vezet, így válik az énekes is hangszerré Isten kezében.

Melyek azok az ismertetőjegyek, amelyek alapján felismerhető, hogy jelen van a szent az emberben? – hangzott a következő kérdés. Dr. Vincze

Krisztián ezzel kapcsolatban József Attila a „Kirákják a fát” című versét hozta példának, amely két képre utal. Az egyik, ahogy dobáljuk egymást, mint a kiszáradt hasábfát dobálják ki ősszel a vagonból, így bánnak egymással az emberek, a másik kép, ahogy a szegény gyermek vállán a lopott hasábbal eloson. Elgondolkozhatunk azon, hogy nem állít-e a kereszténység túl sokat azzal, hogy az ember Isten képére, hasonlatosságára van teremtve, annyi torz emberi megnyilvánulás, kegyetlenség van a világban. Simone Weil mondta azt, hogy minden ember attól szent, hogy akármennyi rosszat követ el, a születésétől a haláláig elkíséri őt az a tulajdonság, hogy mindenkitől a jót várja el. Szerinte tehát a szent legfeljebb jegye az, hogy mi a jót várjuk el. A kereszténység ilyen Istenhez kötött emberséget akar nekünk mutatni.

Kovács Gergely szerint Isten és a szentség bennünk három szinten fogalmazható meg. Az első egy Isten alakú hiány, vagy Isten alakú vágy bennünk. Isten az, aki a vágyainkat betölti. A másik szint a jónak a lehetősége, hogy le tudjuk győzni az ösztön-késztetéseinket, és például meg tudunk halni valaki másért (erre az Úr Jézus mutatta a legtündöklőbb példát). Az ember akkor is képes jó lenni, ha egyébként minden oka és joga meglebbe arra, hogy rossz legyen. A harmadik pedig a szabadságunk, az önfeledtségünk, a számyalásunk, ami kizár minden megfelelési kényszert. Az a legnagyobb öröm, amikor ezt megtapasztaljuk magunkban és másokban. Persze nem vagyunk állandóan szentek, de ha megtapasztaljuk ennek működését, akkor találkozhatunk Istennel magunkban és másokban.

Sokat gondolkodott Osváth Zsolt azon, hogyan lehet egy identitást meghatározni, míg egy kegyelemről szóló könyv került a kezébe, amelyben ezt olvasta: „Egy ember vagyok, akit Isten szeret.” Ha a Szent szeret minket, akkor el kell higgyük, hogy bennünk van a szentség. Az egy másik kérdés, hogy megtaláljuk-e, és persze nyilván nincs meg bennünk a nap mind a huszonegy órájában. Reményik Sándor gyönyörű versében, a „Lefelé menet”-ben azt írja, hogy „Nekünk lényegünk, hogy szürkék vagyunk.” Amit úgy folytat, hogy „Legyen nekünk elég a kegyelem: / Hogy láttuk egymás fényes arculatját, / Hogy láttuk egymást Vele – a Hegyen.”

Igen, van bennünk Isten alakú hiány, és ha ezt észrevesszük, akkor bár nagyon nehéz, nagyon rögzös az út, de reménykedhetünk abban, hogy amikor elérkezünk Isten színe elé, akkor azt mondja nekünk: sikerült. Mert hiszen csak Ő ítélt felőlünk, hogy Vele betöltekezett életet éltünk-e, nekünk azonban reménységünk van magunk felől. Ennek az alapja pedig az lehet, amit a II. Helvét Hitvallásunk oly gyönyörűen megfogalmaz: „Reménységünk van az emberek felől”. Ez azt jelenti, hogy akkor fedezhetjük fel magunkban a szentet, ha a másik emberben keressük és találjuk meg azt. Nem biztos, hogy pontokba tudjuk szedni, mit látunk meg benne szentnek, de meg lehet érezni a másik emberben azt a kisugárzást, amely fölül emeli annak a profán világnak.

Kovács Gergely a gyermeknevelésből hozott egy jól ismert példát: a gyerekek pont olyanok lesznek, ahogyan velük bánnak. Akit állandóan szapulnak, szidnak és leértékelnek, az olyan ember lesz. Akit viszont megdicsérnek, elismernek, és a jót erősítik benne, az jó ember lesz. Ilyen az Isten pedagógája is. Ő szenteknek tart bennünket, ilyenek teremtettek, ilyenek szeretettek, és ez az isteni szeretet megerősít, a jó irányába terel minket, és segít abban, hogy a még jobbra törekedjünk. Ez Istentől megáldott emberi törekvés. A római katolikus egyház azonban megkülönbözteti a hétköznapi és a kanonizálható, azaz a szentté avatásra való szentséget. A szentté avatás egy lelkipásztori eszköz, amely példaképeket ad nekünk. Teréz anyát a béke Nobel-díj átvétele utáni sajtótájékoztatóján megkérdezte az egyik újságíró, hogy mit szól ahhoz, hogy őt mindenki szentnek tartja. Teréz anya csípőből válaszolt: „Ez mindannyiunk meghívása, kötelessége, az ön éppúgy, mint az enyém.” Ennek alapján állíthatjuk, hogy a jóságban, a

jószívűségben, a jóindulatban, a jó szándékban, a jóra törekvésben fedezzük fel azt a kisugárzást, ami vonz minket. Mert mindenki a jóra vágyik.

De mi van azokkal, akikben nem fedezzük fel a szentet? A kérdésre adott válaszában

Osváth Zolt és Naszádos József

Dr. Vincze Krisztián kitért arra, hogy Európát már a legnagyobb jóindulattal sem tudjuk keresztényként említeni, legfeljebb szerényen úgy fogalmazunk, hogy keresztény gyökerei vannak. Szomorúan gondolunk arra, hogy sokan elestek a szentségtől, akikben nem látjuk a szentet, és ez azzal is összefügghet, hogy a kereszténység sok szempontból teret veszített Európában. Ma már egy családban fel nőhet a gyermek úgy, hogy a szülei soha nem vitték el egy templomba. Az, hogy emberek elesnek az egyháztól, a templomtól, oda vezet, hogy a szentre való érzékenységünk fenyegetetté válik. Volt egy római katolikus német pap, akit úgy neveztek, hogy „a szent védőügyvédje”. Azt akarta felmutatni az eltompult, a kereszténységtől elfordult Európának, hogy igenis van szentség, a szent megragadható, azt keresni kell, az meg tud bennünket szólítani. Ha sok szent embert szeretnénk látni, akkor a szentnek kellene teret adni. Mert ma nem ez a főcsapás, pedig a szent fogalma csak a kereszténységen belül

érthető. Az a nagy kérdés, hogy a mi kultúránk, a keresztény Európa mit tud ebből megtartani.

Ha megnézzük a történelmet, a Római Birodalom bukása utáni Európa ugyanilyen állapotban volt – emlékeztetett Osváth Zolt –, de jött egy Nagy Károly, egy Yorki Alcuin, egy Szent Bernát, akik megújították, megreformálták azt. Európának ma is ilyen példaképekre van szüksége, hogy visszataláljon keresztény gyökereihez, akik Isten szeretetét tudják közvetíteni, hogy az európai ember elhiggye, hogy Isten szereti és szentté tudja tenni, ha az ember is akarja. János apostol sem úgy beszélt magáról, mint evangélium-szerzőről, vagy mint apostolról, hanem mint akit Jézus szeretett. Szerb Antal pedig azt írta a királyokról, hogy olyanok, mint a hegyek. Az a dolguk, hogy legyenek és figyelmeztessenek az örök értékekre. A szenteknek tehát nem az a dolguk, hogy elhagyják a szentségtelen, rossz világot, hanem hogy figyelmeztessenek az örök szentségre. Így tett például Benedek, akit Európa védőszentjeként tisztelünk, aki négyszer vonult el remetének, mert a saját szerzetesközösségében nem látta társait szentül élni, de mind a négyszer visszament.

Ma a mennyiség korát éljük, de Kovács Gergely arra számít, hogy ez a minőség forradalmát fogja eredményezni. Az európai kérdés talán meghaladja a befogadóképességünket, de korunk nagy tanítása, hogy nem szabad intézményektől várni azt, aminek a forrása saját személyünk, családunk, közösségünk kell hogy legyen. Az Istenbe vetett hitünk nem függ semmilyen külső körülménytől, csak belső világunktól. Ez viaszthat abban, hogy bármilyen rémisztő is a mostani történelmi szituáció, reménykeltő a személyes életünkre és az örök életünkre nézve is.

MIKLYA ZSOLT ZSOLTÁRHANG VÍZJELEKBEN a 66. zsoltár dallamára

Élő színekről álmodoztam,
gyerkőc, a papíros felett.
Táncost láttam a szindobozban
beszáradt vízfesték helyett.
Lapomat fény felé emeltem:
áttetsző minta vízjelén
hajó úszott fényes mederben,
nem tudtam, te vagy az, vagy én.

Azóta hány hajóban ültem,
hány új parton várt tévedés?
Hány hálót merítettem úrben,
hány jó szót rejtett feledés?
Porszemnyi léttel szembesültem,
part menti szél szemembe fúj,
hálóba én magam kerültem,
úgy éreztem, nincs már kiút.

Nem voltál több: az ismeretlen,
kitől reszketni, félni kell.

Nem voltál más: kimondhatatlan,
csendet átütő égi jel.
Régi írások rólad írtak,
rólad regéltek ezt meg azt,
én meg a papírt összegyűrtem,
nem lettem írásban vigaszt.

Ám kinn a parton, elfogottan,
vízjeled rajtam átütött:
papírhajó fölé hajoltam
egyszer, s két élhajtás között
láttam egy másik hajót úszni.
Azóta róla álmodom.
Már bennem úszik, nem hagy futni,
élő mederré változom.

(A Reformáció 500. évfordulója alkalmából az Európai Protestáns Egyházak Közössége (GEKE) új énekzsövegek írására hirdetett pályázaton első helyezést nyert vers.)

A beszélgetés vezetője befejezőként arra a felelősségünkre hívta fel a figyelmet, hogy amire teremtve vagyunk, ami keresztény emberként életfeladatunk, az az, hogy folyamatosan építsük magunkban a szentséget. Hogy amiképpen szent az, aki elhívott minket, mi is szentek legyünk teljes életünkben.

P.A.

Anya két felnőtt fiával. Ha valaki először látná őket az istentiszteleten, vagy éppen egymás mellett hazafelé balagolni, bizonyára ez lenne az első gondolata. Igen, Csékö Katira valamint két fiára, Lacira és Andrisra gondolok. Mert ők hárman egyet alkotnak, szoros családi kötelékben élnek. Most is, amikor a Szőlőtelep utcai házukban beszélgetünk, közepén ül Kati a kanapén, jobbán Laci, a másik oldalon pedig Andris.

Csékö Katit írtam, ám valójában már ré-
góta – ismét – Simkó Katalin ő. De haladjunk sorjában, úgy, ahogyan életének folyásával ismerkedtünk.

Kati az Aggtelek környéki Martonyiból származott el Pomázra. S ahogyan az általában lenni szokott, az egész életére meghatározó élményeit szülőfalujából hozta. Onnan, ahol 14 éves koráig élt. Ez a meghatározó élmény pedig a szeretet volt, amelyben éltek nővérel és szülei nagy családjával apai és anyai oldalról egyaránt.

És akit utánuk szinte azonnal említi, az Orosz Imre lelkipásztor, aki több mint negyven évig, 1954 és 1988 között szolgált a martonyi gyülekezetben – és végzett hatalmas munkát ezekben az egyház számára nem könnyű évtizedekben. A vasárnapot szinte végigszolgált, a délelőtti gyermekistentisztelettel kezdődött, amelyet a felnőttek követett, majd délután is folytatódott a gyülekezeti tagok együttléte.

Kati ebbe született bele, négyéves korától járt a gyermekek számára tartott alkalmakra. Hétköznaponként is gyakoriak voltak a gyülekezeti imaórák, bibliaórák, telente a házi istentiszteletek. A lelkipásztor ilyenkor látogatta végig a családokat. Simkóékhoz ilyenkor az édesapja

Katalin szülei

A martonyi iskolában (alulról a 3. sorban balról az első)

testvérei is eljöttek. Nem csoda hát, hogy mire Kati konfirmált, már 150 zsolnárt és ugyanannyi dicséretet tudott, nem beszélve a számtalan bibliai ígéről.

Ebből az idilli világból szakadt ki 14 éves korában, amikor is Miskolcra írták be a szülei gimnáziumba. Bár a két település csupán 50 kilométerre van egymástól, haza havonta csak egyszer utazhatott a kollégiumból, ahol egy légtérben 12 emeletes ágyon 24-en aludtak.

Ha Kati nem mehetett haza, jöttek hát hozzá a szülei. Éppen csak beköszöntek és már indultak is a Kossuth utcai templomba, ahonnan csak dél körül tértek vissza. Ment volna velük Kati is, ám erre a házirend szerint nem volt lehetősége. A hetvenes éveket írtuk ekkor, azt az időszakot, amikor egy állami gimnázium kollégistáinak a templomba járás gyakorlatilag lehetetlen volt: vasárnap délelőttönként szilenciumot tartottak, amikor is a csendességben a tankönyveket kellett bújni.

Miskolcra Pestre vezetett a nővé cseperegett lány útja. 1975-ben érettségizett, s a főiskolán védőnői szakot végzett. Ahogy mondja, hitéletét életének ebben a szakaszában nem gyakorolta rendszeresen.

Védőnői nagygyakorlatra fél éven át Pomázra járt ki. Ma is szeretettel emlékezik Hamar Enikőre, akitől elleshette a gyakorlati védőnői szolgálat minden csínját-bínját. Így került tehát Pomázra – gondolhatnánk –, ám nem teljesen így van. A gyakorlat után a VIII. kerületben helyezkedett el, majd amit megtanult, azt oktatni kezdte: az Orvostovábbképző Intézet Egészségügyi Főiskolai karán (amely ma a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kara) tanított egészen az ezekben a hónapokban esedékes nyugdíjba vonulásáig. Közben még több diplomát szerzett, Szegeden pedagógiát tanult, és okleveles szülésznő is.

1985-ben férjhez ment. A lakodalmat

Martonyiban tartották, négyszázan voltak hivatalosak rá. Az esketési szertartást gyermekkorának lelkipásztora, Orosz Imre tartotta. Cinkotán laktak, férje szüleinél, s amikor hallották Kati egyik kolléganőjétől, hogy Pomázon van egy eladó kis ház, megvették és

Katalin konfirmációs képe

ideköltöztek. Akkoriban Pap László volt a gyülekezet lelkésze, nála jelentkeztek be.

Kati életének próbatétele ekkor kezdődött. Házassága nem sikerült, 1996-ban elváltak, ő pedig magára maradt két kislival, Lacival és Andrisal. Ebben a nehéz hely-

1985 - Esküvő Martonyiban

zetben is helyt állt. Nagyon nehéz éveket élt át a munka mellett gyermekeit egyedül nevelő anyaként, s bizony anyagilag sem voltak túlságosan eleresztve. De a segítség mindig időben megérkezett, például amikor betörték hozzájuk, akkor a gyülekezettől. Máskor egy

váratlan ajándékozás révén autóhoz jutottak. Kati megtapasztalta a biztatás erejét, amelyet 2001-ben Tihanyban a nyári gyülekezeti hét alkalmával kapott: Hagyjad az Úrra minden gondodat!

- Ma már nincs bennem harag, és meg tudok bocsátani, s régóta bizakodva tekintek a jövőbe – néz maga elé.

Ekkor már aktívan bekapcsolódott a gyülekezeti munkába. Gyermekének már természetes volt, ami annak idején neki is: a gyermekistentisztelet, hittanórák látogatása.

Laci, aki átveszi a szót az édesanyjától, 1987-ben született, s másfél éves korától lakik Pomázon. Hittanra a Mátyás Király Általános Iskolában járt. Innen a békásmegyeri Veres Péter Gimnáziumba vezetett az útja, ám a pomázi ifinek egészen az egyetem végéig aktív tagja volt, ekkoriban a gyerekek közti szolgálatban is részt vett. A Műegyetem gépészmérnöki karán diplomázott, a Boschnál helyezkedett el, s mára úgy érzi, „kiöregedett” az ifiből. A gyülekezetben inkább szaktudásával segít, elsősorban az építkezéseknél. A gyermekéveire, a *Malmos Attila* által vezetett ifire szívesen emlékezik. Attila ma már barátja, *Kiss Balázs* harmadik gyermekének pedig a keresztapja.

Andris 1991-ben született Pomázon.

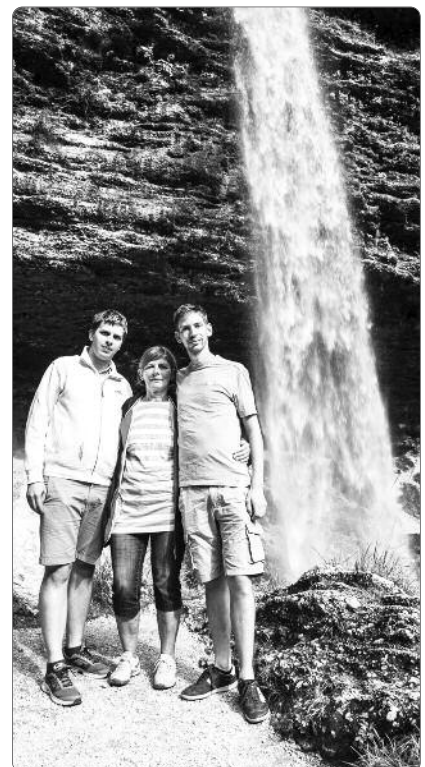
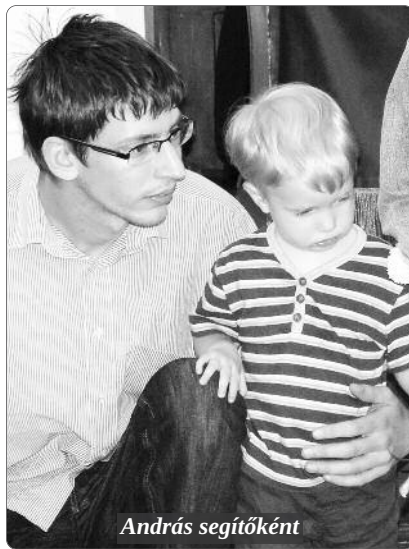
Gyermekistentiszteletre *Sulyán Andi*hoz és *Cseri Brigi*hez járt. A békásmegyeri Mustármag oviból a Mátyás Király Általános Iskola-ba vezetett az útja, onnan pedig a Szentendrei Református Gimnáziumba, ahonnan a Veres Péter Gimnáziumba iratkozott át, remélve, hogy nagyobb eséllyel felvételizik az orvostudományi egyetemre. Megfordult ugyan a fejében a zenei pálya is, mivel ő is, a bátyja is a pomázi zeneiskola tehetséges hallgatója volt. Végül azonban mégiscsak a gyógyítás hivatása győzött benne. Az már csak a sors fintora, hogy elsőre nem vették fel, azóta viszont már elvégezte az egyetemet.

Számára is meghatározó volt a kapcsolat *Malmos Attilával*. A gyermektáborokra is szívesen emlékezik, ezekben később már maga is segítőként vett részt. Az egyetemen pedig volt hittanára, a *Veszéka Tamás* lelkész és korábbi szentendrei gimnáziumi tanár által vezetett Református Egyetemi Gyülekezetnek is tagja volt.

Andris idén ősszel már a rezidensi éveit kezdi, s most úgy gondolja, hogy aneszteziológiai-intenzív terápiai orvos (altatóorvos) lesz.

S lassan mindkettőjük számára elérkezett az önálló család alapításának az ideje. Amikor erre terelem a beszélgetést, csak ennyit mondanak: nem könnyű a választás. Az édesanyjuk példája, helytállása számukra mérce, az pedig magasra tétetett. A többit az Úrra bízzák.

Hardi Péter

Immár hatodik alkalommal látogatott el hozzánk a **Praetorius Kamarakórus**, hogy az **ARS SACRA** Szakrális Művészetek Hetének pomázi rendezvény-sorozata keretében hangversenyt adjon a pomázi református templomban. Az énekkar ifjúsági kamarakórusként alakult mintegy három és fél évtizede **Déri Balázs** vezetésével. Néhány évvel később csatlakozott hozzájuk **Kéring László**, aki a mostani hangversenyen is szólót énekelt (**Rákóczy Anna** fuvola-kíséretével) és vezényelt. A latin (katolikus), magyar és német nyelvű (protestáns) gregorián zene és a XV-XVII. századi polifón egyházzene ápolását tűzték ki célul, későbbi és más zenét csak ritkán énekelnek.

Az alkalmat **Nyilas Zoltán** lelkipásztor rövid áhítata vezette be. A Jelenések könyve 2. részének 10. verséből szól hozzánk Isten igéje:

„Ne félj attól, amit el fogsz szenvedni. Íme, az ördög börtönbe fog vetni közületek némelyeket, hogy próbát álljatok ki, és nyomorúságotok lesz tíz napig. Légy hű mindhalálig, és neked adom az élet koronáját.”

„A hívő ember megrendült szívvel olvassa a Jelenések könyvét, úgy, mint a megdicsőült Úr Jézus Krisztusnak levelét. Itt a szimfoni gyülekezethez írott levelét olvasuk, ahol semmi feddés nincs, és ahol beláthatunk a hívő élet történetébe és rendeltetésébe. Jézus a szenvedések között élő gyülekezetet bátorítja. Ő, aki meghalt és feltámadott, látja a mindennapi szenvedéseiket, látja kitaró hitüket, nem feledkezett el róluk. A Biblia egyik legtöbbet említett gondolata hangzik: „Ne félj!” A szenvedésben lévőnek mondja Jézus: Ne félj attól, amit el kell szenvedned! Még tovább fog tartani a szenvedésed – ne félj ettől! Ekkor rádöbbenhetünk, hogy a hit nem játék, nem szórakozás. Nem szin az életünkben, hanem annál sokkal több. Jézus megmondta követőinek, lesz szenvedés, lesz próbatétel, csak a mai ember nem tudja elviselni ezt, mert ő a hön áhított boldogságot hajszolja, s nem találja meg soha.

„Légy hű mindhalálig” – hangzik Jézus bátorítása. S milyen szép, hogy a hit, a hívség (a hűség) ugyanabból a tőből keletkezik. Nem egy napig, nem egy évig – mondja Jézus –, hanem mindvégig légy hű! Maradj meg annak! Maradj meg hívőnek küzdelmeid közepette, üldözéseid közepette, a hátratételekben, s még a halál közepette is – maradj hűséges! Mert így tett Jézus. Ez az Ő példája. Az élet koronáját, az örök élet ajándékát nem azoknak adja, akik néhány templomba menetellel, karácsonyi ünnepi templomozással, ajándékozással, étkezés előtti imával elintézik mindent, hanem akik legyőzik restségüket, megalkuvásra csábító okosságukat, mert ezt várja el tőlünk a mi Urunk.

De Ő tartja kezét felettünk, és így a „mindhalálig” igazából nem is olyan nagy szó. Mert a korona teljessége csak ezután következik. Így legyen részünk mindkettőben! Ámen!”

Az esperes úr igehirdetése és imádsága után **Déri Balázs**, a kamarakórus vezetője

**A PRAETORIUS KAMARAKÓRUS-
HANGVERSENYE
2017. szeptember 22.**

azzal vezette fel a koncertet, hogy hangversenyük célja a Szentlélek fölmutatása, ezért annak nem kell különlegesnek lennie, mert egyszerűen a „szent zenét” szeretnék megszólaltatni. Annyiban mégis különleges volt, hogy kortárs zene is illeszkedett a régi darabok közé, amelyeket elsősorban Lassushoz, a XVI. századi ún. nagy vokálpolyfónia – Palestrina mellett – legnagyobb alakjához kötöttek.

Három szólódarabbal (ének – fuvola) kezdődött a műsor. Egy XII. századi conductus (korai többszólamú vokális zenei műfaj) hangzott először: *Sol sub nube latuit...* „A nap felhő alatt rejtett, de nem ismert a napfogyatkozást, mikor a testtel elkeveredett, a legfőbb Atya Fia.” Ezt követte **Sáry László Magnificatjának** előadása. „Magasztalja lelkem az Urat” – szól **Mária** éneke, és valóban úgy zihált a lelkünk a szent zene hallatán, mint amikor feltör szívünkéből a hála, és a sírás szagattja, fojtogatja, ahogy megköszönjük az Úrnak, milyen nagy dolgokat tett velünk a Hatalmas, szent az Ő neve! „Dicsőség az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek, miképpen kezdetben, most és mindenkor és mindörökkön örökké. Ámen!” Bizony a hit nem játék. Isten előtt állva, hálát adni is csak minden erőnkkel, egész lelkünkkel és teljes szívünkkel lehet / szabad, mert egyedül Ő a szent. Ezután **Magister Laurentius de Florentina Sanctus** (Szent) című darabja zaklattott szívünket megcsendesítve, lelkünket virágvasárnapi örömbé nyugtatta: „Szent vagy, mindenség Ura, Istene, dicsőséged betölti a mennyet és a földet, hozsanna a magasságban, áldott aki jön az Úr nevében, hozsanna a magasságban.”

Az együttes nem keresett ugyan különösebb alkalmi összefüggést, amikor egy Requiemet, azaz egy gyászmisét választott a hangverseny repertoárjába, Lassus (Orlando di Lasso) *Missa pro Defunctis* című kórusművét, Isten azonban mégis szomorú aktualitást adott számunkra, mert hosszú, türelemmel viselt szenvedés után ennek a napnak a délelőttjén szólította magához **Gelu István** testvérünket, így az Úr rendelésére óérte csendült fel az imádság szent zenéje: *Requiem aeternam*

dona eis, Domine, et lux perpetua luceat eis – „Örök nyugodalmat adj nekik, Uram, és az örök világosság fényeskedjék nekik”.

A koncert hátralevő részében Lassus néhány bibliai szövegű zsoltáros motettáját énekeltek el, változtatva a kórusműveket a szólódarabokkal, ilyen gyönyörű szövegekkel: *Beata, culus brachiis...* „Akinek boldog karjai a világ bére függött, a test mérlege lett, s a pokol zsákmányát elrabolta.” *Illumina oculos meos...* „Világosítsd meg szemem, hogy el ne aludjon a halálban! Hogy ne mondja ellenségem: erősebb voltam nála.” *Quoniam qui talia...* „Mert akik ilyen tesznek, az Isten országát nem nyerik el.” *Tribulationem...* „Nyomorúságba és ínségbe jutottam, és az Úrnak nevét segítségül hívám: »Ó, Uram, szabadítsd meg az én lelkemet!« Az Úr irtalmas és igaz, és a mi Istenünk irtalmaz. Térj meg, én lelkem, a te nyugodalmadba, mert az Úr jót tett teveled. Mert megszabadította lelkemet a haláltól, szememem a könnyhullatástól, és lábamat az eséstől.” Végül szintén Lassus egy motettáját, a **Máté evangéliumából** jól ismert boldogságmondásokat hallhattuk latinul (*Beati pauperes spiritu*).

A bevezetőben hallhattuk, hogy a régi zenében nem jelentkeztek a gyásznak és az örömmel olyanfajta szélsőséges kifejezései, mint amelyek hallhatók a klasszikától kezdve; nagyjából azonos stílusban énekeltek temetésen és nászmisén is. Bármit ünnepeletek, egy bizonyos tárgyilagosság jellemezte a régi emberek hozzáállását a szenthez. A kórus vezetője ilyen tárgyilagossággal javasolta hallgatni a zenét akkor is, ha azok a fülünket bizsergetik. Boldog idők – sóhajthatunk –, mikor még ilyen mennyei muzsika, szent zene dicsőítette Istent, amikor még ilyen „tárgyilagos” hangvétellel fejezték ki a régiek az Úr iránti hálájukat és szeretetüket, és szívük Krisztus iránti ujjongását a visszafogottság látszatába fojtották, hogy ki ne csorduljon! A visszafogottságból nekünk mára csak az üres templom kongása maradt. De tudnunk kell, hogy mindannyian meg fogjuk tapasztalni egyszer: a hit nem játék.

P.A.

NEM BÚCSÚZTUNK, CSAK ELKÖSZÖNTÜNK

A szeptember 3-i istentiszteletünkön köszöntük meg **MÁTHÉ ZOLTÁN** nagytisztelétű úr és felesége, **MELINDA** szolgálatát közösségünkben, abból az alkalomból, hogy beosztott lelkipásztorunkat a Pilismarót-Dömösi Református Társegyházközség parókus lelkészének választotta meg. *Nyilas Zoltán* esperes úr a köszöntőjét azzal kezdte, hogy egy lelkipásztor életében nem a vízen járás a viharban a döntő, mint mikor beosztott lelkészként kell szolgálni valahol, hanem amikor kimegy a nyílt vízre egyedül. A Duna sodrása csak most jön, de igaz, amit az Ige mond: bízz, ne félj, nyújtsd ki a kezedet!

Az az ige, amivel esperes úr bocsátotta el a nyílt vízre induló lelkész testvérét, a János 12,26 verse volt: „Ha valaki nekem szolgál, engem kövessen; és ahol én vagyok, ott lesz az én szolgám is; és ha valaki nekem szolgál, azt megbecsüli az Atya.” A Neki való szolgálat, az Ő követése az, ami mindent meghatároz. Nem azt mondja, hogy hagyj ott mindent, hanem azt, hogy kövess engem. Csak ennek a szó-nak lehet engedni. Aki nekem szolgál – mondja Jézus –, engem kövessen. Ha

más úton járunk, ha más célt találunk, akkor elveszünk. De ha valaki Jézusnak szolgál, azt megbecsüli az Atya. Ezt kívánta életükre, szolgálatukra, családjukra, hogy így áldja meg őket a Szentháromság Isten a maga teljességében.

Máthé Zoltán válaszában elmondta, hogy azt a lelkipásztor, aki utána érkezik majd a gyülekezetbe utódként, boldogan tudja bátorítani arra, hogy jöjjön, mert szolgálata alatt egy pillanatra sem érezte azt, hogy az esperes úr „alatt” szolgál. Mindig „mellette” szolgált. Nagyon hálás azért az Úr Istennek, hogy esperes úrban Isten meghosszabbított kezét láthatta meg és ismerhette meg. A sok-sok

imádságra kulcsolt kézzel is hálát adott. Már ideérkezésük előtt, amikor még lakást kerestek, amikor indult az itteni szolgálatuk, már akkor megnyilvánult feléjük az Úr Isten szeretete, kegyelme gyülekezeti tagokon, presbitereken keresztül. Jó érzés tudni azt, hogy az ember számíthat Istenre, és bízhat az Úrban. Az Úr követéséhez elengedhetetlenül szükséges volt, hogy otthon minden rendben legyen, ezt biztosította Melinda, a felesége, rengeteg türelemmel, lemondással, támogatással, amiért szintén köszönetet mondott.

Megható pillanatai voltak az alkalomnak, amikor a nagytisztelétű úr elénekelt egy éneket, amit az Úr helyezett a szívére, és amivel nem búcsúzott, csak elkészült a gyülekezettel: „Kegyelemből léphetünk be szent jelenlétbe, Nem saját érdemeinkből, csak Jézus vérvéle. Jelenlétbe hívsz most, hívsz, ó, Uram, Kegyelem által vezérelsz, jövünk Hozzád, Uram...”

Isten gazdag áldását kérjük Máthé Zoltán nagytisztelétű úr további lelkipásztori szolgálatára, életére, családjára. Imádságainkban hordozzuk, és reméljük, hogy valóban ad még az Úr találkozási lehetőséget. ■

ÚJ BEOSZTOTT LELKÉSZÜNK ÉS FELESÉGÉNEK BEMUTATKOZÁSA

A szeptember 17-ei istentiszteletünkön mutatkozott be gyülekeztünk előtt új beosztott lelkipásztorunk, **STIFT JÁNOS** és felesége, **STIFT ÁGNES**. A következőkben az ő bemutatkozásukat olvashatják a kedves testvérek:

„Szeretettel köszöntöm a testvéreket. Először is köszönöm a nagytisztelétű úrnak a meghívást, hogy ebben a gyülekezetben szolgálhatunk majd, és köszönöm a gyülekezet megérkezését megelőző sokféle segítségét az előkészületekben. Stift János vagyok.

Ahogy így visszatekintek életem eddigi részére, sokféle közösségben volt már részem. Egy nagyvárosi gyülekezetben nőtem fel Budapesten, Kőbányán. A kőbányai gyülekezetben köteleztem el magamat az Isten szolgálatára, Jézus követésére. 2003-ban végeztem a teológián. A teológia után egy évet Ráckevén voltam, majd utána öt évig Sárbogárdon beosztott lelkész, majd nyolc évet a csabdi gyülekezetben töltöttem. Emellett meghatározó része volt szolgálataimnak, hogy az egyházmegyei ifjúsági programokat is szerveztem egy kis csapattal. Egy napos, fél napos programokat, illetve táborot is. Innentől pedig majd ebben a

gyülekezetben szolgálunk, melyre kérjük Isten áldását, és szeretettel várjuk a közös alkalmakat.”

„Én hadd kezdjem azzal az igével, amelynek segítségével sikerült végigcsinálnom a Pomázra költözésünket. Megdöbbentett, amikor először tanítottam a gyerekeknek a pusztai vándorlást, és elképzeltem azt, ahogyan az Isten vezette őket, felhő és tűzoszlop formájában ott volt velük nappal is, éjszaka is, és akkor is, amikor fel kellett szedniük a sátorfájukat. A mi sátorfánk felszedésénél is az Úr Isten jelenlétét éreztük és tapasztaltuk meg.

Tegnap tanúi voltak a presbiter testvérek a megérkezésünknek, hogy mennyi holmit halmoztuk fel. Nem tudtam elképzelni, hogy ha útra kell kelniünk Csabdiából, hogy fogjuk mindezt elvinni, azt gondoltam, hogy síneket kell lerakni az úti célunkig és tehervonatot kell fogadni. Ebből is látszik, hogy az ember mennyi minden fölösleges dolgot képes felhalmozni magának, és azt gondolja, hogy ettől boldog lesz.

Szeretettel várom én is az alkalmakat. Nagyon szépen köszönöm mindazoknak, akik segítettek abban, hogy megérkezzünk ide Pomázra, és köszönöm, hogy szeretettel fogadnak bennünket, igyekszünk majd meghálálni mindezt.

Stift Ágnes vagyok, Stift János református lelkipásztor felesége immáron tizenkét éve. Egy nyolc éves kislány vagyok az édesanyja. Tizenhárom éve hitoktatok, akkor kerültem Sárbogárdra. Két héttel később érkezett meg János, aki egy év múlva feleségül vett, innentől kezdve ugyanaz a pályánk, ugyanaz a sorsunk. Isten áldja meg önöket, és áldja meg a szolgálataikat, amit önök között végezni fogunk. Köszönöm szépen.”

(Elhangzott 2017. szeptember 17-én a pomázi templomban.) ■

RÉGI HISTÓRIÁK

TÖRTÉNELMI JEGYZŐKÖNYV

Egyházközségünk kézirat-tárában komoly történelmi értéket képviselnek a lelkészeink által készített naplószerű feljegyzések egyházunk mindennapjairól, mely Pomázon 1864-ben SZÁNTHÓ ÖDÖN lelkészi szolgálatával kezdődött, aki a súlyosan beteg Gőből Gáspár helyettesítőjeként érkezett Pomázra Bugyi községből, mint megbízott (m.b.) lelkész.

Gőből Gáspár halála után választották rendes lelkésszé. Feljegyzései fehér foltokat tüntettek el a lelkéslakra, a református iskolára vonatkozóan, mivel elődje ilyen feljegyzéseket nem vezetett, mint azt az üres lapok is bizonyítják. Az itt töltött nem egészen egy évtizedes szolgálata alatt Szánthó Ödön lelképásztor sok figyelmet szentelt egyházunk szerény anyagi helyzetének, sőt annak enyhítése érdekében szőlőtelepítésbe fogott, nem minden nehézség nélkül. Annak eredményességét sem várva meg – vélhetően családi okból – 1871-ben Bugyi községbe távozott.

Feljegyzéseit most folytatásokban, szövegű formában adjuk közre.

Történelmi jegyzőkönyv a pomázi református anyaegyház koronkénti eseményeiről, felvéve az 1865 év február 24-én SZÁNTHÓ ÖDÖN m.b. lelképásztor által

Századok által megszentelt tapasztalatot épült igazság, hogy az összes világnemzetnek van történelme, úgy van történelme a legkisebb egyháznak is, legyen az bár csak parány számra nézve az összes emberiség milliómához viszonyítva.

Koronként fejlődnek események az egyházak életében, úgy a vallásos szellemet, buzgalmat: mint a közigazgatást illetőleg melyeket megírni, ha pedig már elmúltak az emlékezet hű világánál feljegyezni erkölcsi kötelessége minden lelkiismeretes utódnak. Mert a korrajz, s történelmi jegyzetek a múltnak tolmácsa, s mintegy oly üdvös szellemi fákllyái, melyek jótékonyan bevilágítják a múltnak már elhagyott Saharáját. Nagyon jól tudták ezt az én igen tisztelt és szeretett elődeim, innen van, hogy minden nevezetesebb eseményt mozzanatot feljegyeztek ezen kisdied egyházat illetőleg, amely fellelhető a jelenben még bírt jegyzőkönyv 80 éves lapjain. Ezekről olvashatjuk: miként növekedett és erősödött időnként a legnagyobb mesternek, Jézusnak ezen a helyen meglepedett egyháza, mily kegyes úton jutott rendes lelkészt és tanítót tartható anyagi helyzetéhez, és hogy mily erősek valának küzdelmei úgy a beléletét illetőleg önmagában, mint az egyházmegye irányában értvén a Pomáz – Óbuda féle ügyet az anyásodás alkalmával.

Felveszem tehát én is az események

jegyzőtollát, felveszem pedig jóreménységgel a jövő iránt, felveszem a Szentháromság Egy Istennek nevében, felveszem azon komoly elhatározással, miszerint akár az én lelkészegem alatti kisdied gyülekezetnek botlásait – ha ugyan ezek történnének, miután gyarolók vagyunk s életünk az erény és gyarlóság váltakozó színhelye – híven s minden részrehajlás nélkül feljegyzendem. Fiat justitia vel pereat mundus.

1864-ik év

Tárgy: Pomázra jövetelem. Lelkész elődöm rövid életrajza és halála.

Az 1864-ik év június havának első hetén jöttem Pomázra, mint káplán, a főiszteendő egyházkerület határozatából. Azért tette megjelénésem hételejére, hogy vasárnapig a kellő tisztelgéseimet a helybeli t. közbirtokos uraknál, ami komoly szándékom volt, megtehessem, s ezt az első héten – amennyire az én, és vezetőm László Lajos tanító úr körülmenyei engedék, hogy megbárra be is végezém.

Megvallo, hogy midőn ezen falut, mint leendő munkaterem helyét, a Pest – Szentendre gőzös fedélzetéről először megpillantám, miként hajdan a korinthisi gyülekezethez menő Pál apostol keble: úgy az én keblem is nagy erőtelenséggel tölte el, visszafutván emlékezetem számyain ezen kisdied egyház legközelebbi múltjára, melynek bonyolult ügyeit egyházmegyei gyűléseinkből némileg ismerem: de mintha folytonosan hallottam volna fülemben csengeni Mózes bátorító szavait: Légy erős és bátorítsd magadat, ne félj és ne rettegj mert a te urad és istened léssen teveled. (Mózes 31:6:) Jöttem tehát – és azóta itt vagyok mint egyik igénytelen szolgálja a Jézus Krisztus anyaszentegyháza erkölcsi testületének.

Megjelénésemkor lelkészéldőmet Tiszt. Gőből Gáspár urat, mint principálosomat gyöngélkedve, betegen találtam. Már ekkor világos előjelei látszottak arcán azon katasztrófának, mely később sírba fekteté. De bár szenvedett mégis szívélyesen és jóindulattal fogadott, lakhelyül saját házában, tek. Mares Mór úr átelében, egy szobát jelölt ki számomra.

Az első vasárnapon Mózes (N:31:28:) eme szavait vevém fel egyházi beszédem alapjául: „Gyűjtsétek énhozzám a ti nemzetségeiteknek minden részeit és a ti fiaitokat, hogy szóljam az ő fülök hallására az igeket s bizonyosságul hívjam ellenők a mennyet és a földet.” – mely beszédemben mintegy skeletontját – vázlatát – adám azon főbb pontjainak és elveknak, melyeket Pomázon munkálkodásom ideje alatt szemeim előtt tartandok. Bár káp-

lannak beköszöntő beszédet nem szükséges tartani: mindazáltal én ezt – el-

hagyván azonban az egyháztanácsához intézetni szokott alkalmazást – minden erkölcsi megrovás nélkül tehetém miután nemcsak teljesen sáfarkodám az Isten igéjével, de még az egyházi közigazgatási ügyekben, a presbyteriumban is szék és befolyhatás engedtetett, s így mintegy czimzetes adminisztrátor szerepelék e kisdied gyülekezetben. Megjegyzendő, hogy a lelkészéldőm ez alkalommal volt utoljára az Isten házában.

De szóljunk róla többet, körvonalazván életrajzát a főbb pontokban: „Született ő az 1814 ik évben augusztus 8-án Iványiban a felsőbaranyai egyházmegyében ároni családban. Édesatyja volt tiszt. Gőből György úr volta most nevezett református egyház lelkésze, édesanyja pedig Szecsei Eszter asszony a váraljai lelkész úr leánya, ki őt túlélte, s még jelenben is él itt helyben Pomázon. Kisebb tanuló korában a halasi és kecskeméti iskoláknak volt növendéke, a teológiai tanfolyamot pedig Debrecenben kezdte és Pápán végezte. Segédlelkészkedett Dabon, Kisorosziában, és végre a pomázi leányegyházban, hol egyszersmind tanított is 1842-től fogva. Ez azonban 1845-ben egyházkerületi határozat folytán az ó-budai református anyaegyház gyámsága alól kiszabadulván s anyásítva lévén, őt választá el első rendes lelkészéül. Itt hivataloskodott ő aztán 1864 október 4-dikéig hol – miután a földön minden váltakozik – a lelkészi élet virágai mellett olykor annak tövisével is találkozott. – Ami mint hitszónokot illeti: különösen ifjabb, tetterős éveiben kitűnő volt. Az a nemes szónoki magatartás, az a tiszta hibátlan nyelv, az az előadás közben lelkesülő szívvel párosult ügyes hanghordozás, és nyugodt méltóságteljes taglejtés, néki, ha nem is egészen, de kitűnő mértékben sajátja vala. Innen van aztán, hogy róla a helybeli művelt közbirtokosság közül többen, különösen az idősek mint egyházi szónokról dicsézőleg emlékeznek nemcsak ők, hanem boldog emlékezetű veterán írónk Fáy András is, ki őt itten időzése alkalmával néhányszor meghallgatá, róla nagyon elismerőleg nyilatkozott.

És most ott nyugszik ő a több évekig működő egyházi szolga a pomázi kisdied sírkertben egyszerű domb alatt, hová őt a helybeli nagyszámú megtisztelőlkön kívül számos vidékiek, közöttük a tótfalui sziget református lelkészei résztvevőleg kísérték ki. Nőtlen életet élvén szerzett vagyonkájának általános örököse az özvegy édesanya lón, ki házi ügyeit vezeti. A végszertartást végezek fölötté tiszt. Szászi István a pócsmegyeri református lelkész és én, ki e sorokat írom, mint akkori helybeli káplán. – Ti kik e sorokat olvassátok szóljatok így velem: Legyen béke poraival! És legyen sírja lelett szeretetteljes szózatként végsőhajtásokat!!”

A rendes lelkész nélküli megürült egyház viszonyai. Megválasztásom:

Mint az előbbi cikkben említém lelkész-elődöm tisztelt Gőből Gáspár úr okt. 4-én hunyt el majd fél évig tartó betegeskedés után. Az egyház eképpen rendes lelkész nélkül maradván, hogy az egyházi hivatalos ügyiratok, kötelezvények, mindennemű jegyzőkönyvek biztonságban legyenek canonaink értelmében tekintetes Wattay Gyula főgondnok úr és Kállay János algondnok társaságában s felügyeletük alatt – mind lepecsételénk, s az új lelkész megválasztásáig félretevéünk.

A választás azonban tovább maradt, mint reménylettük. De azon abnormis állapot dacára, semminemű pártoskodás – ami pedig ily alkalmakkor ritkán szokott elmaradni – nem történt az egyházban, bár én sem szóval sem tettel nem akarám különösebben a választóképes egyháztagokat magam iránt lekötelezni, mint csupán a szerény magaviselet és a templomi prédikálás fegyverével. Valóban az a méltóság teljes csendesség, melyet a kisdéd gyülekezet tanúsított, mindenkor díszeré válandik.

Végre azonban október 30-dikára espere-sileg, törvényesen kítűzetett a lelkészválasztás határideje, mely a gyülekezettel szószebből tudatva lón, s a n.t. Kontra János alesperes úr felügyelő képviselő elnökle mellett, közfelkiáltás úján, én válsztattám el rendes lelkészül az addig volt rendes fizetésre, és behivatván szállásomról a templomba, a választás színhelyére, be is mutattam a n.t. úr által mint rendes lelkész, és azóta itt szolgálom az én jó Istenemet jó reménnyel a jövő iránt, ki kápláni élethajómat ezen révparrta vezette 2 és fél évi segédlelkészkedés után!!

Bár a lelkési év egyik Szt. György naptól a másikig tart, s bár én még október 30-án elválasztatám, s így – miután egyenes ági árva és özvegy nem maradt lelkészjelöltöm után – engemet illetett volna a 2-ik félévi papi jövedelemnek egész egyeteme: de minthogy a f. utódok úgy adák elő az ügyet, hogy lelkészjelöltöm is félévig, a földhaszon kizárásával csakis a stólaért és párbéért szolgált, én minden túlságos filléreskedést kerülni akarván, belenyugvám azon reményben, hogy utódom is ugyanilyen körülmények között hasonlóan fog velem cselekedni!

Mint egyházi ingó vagyont a következő tárgyakat vehem át: egy aranyozott úrvacsorai kehely és pakfong tányér: két kőkorsó és egy keresztelő edény: két selyem és két szövött úrvacsorai abrosz: három fehér és egy tarka keszkenő: egy théka, ágy, egy karosszék, egy rozzant asztal és egy másik szék.

(Folytatjuk)

Könczöl Dánielné

Isten előtti hálával járultak az Úr asztalához szeptember 3-án **NYIREGYHÁZI JÁNOS** és felesége, **NYIREGYHÁZI JÁNOSNÉ ÉVIKE**, hogy Isten áldását kérjék házasságkötésük (napra pontosan) 50. jubileuma alkalmából további életükre, házasságukra, és hogy bizonyosságot tegyenek Istennek az ő életükben is megmutatott gondviseléséről és egymás iránti hűségükről, szeretetükről.

HÁZASSÁGI JUBILEUM

Isten előtti hálával járultak az Úr asztalához szeptember 10-én **G. SZABÓ ISTVÁN** és felesége, **G. SZABÓNÉ SÁRAI ÉVA GYÖRGYI**, hogy Isten áldását kérjék házasságkötésük 25. jubileuma alkalmából további életükre, házasságukra, és hogy bizonyosságot tegyenek Istennek az ő életükben is megmutatott gondviseléséről és egymás iránti hűségükről, szeretetükről.

GYERMEKEK SZOLGÁLATA

Szeptember 24-i istentiszteletünkön a gyermekeink is szolgáltak.

Szeptember 24-i istentiszteletünkön a Szentendrei Református Gimnázium 7/A. osztálya szolgált gyülekezetünkben.

SZUPPLIKÁCIÓ

04-138
04-173
04-404
04-462

GYERMEKEKNEK

Jézus mondja: „*Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz énbenem, ha meghal is él!*” (Jn 11,21)

Mi jut eszünkbe a hatalom szóról? Olyan mondások, hogy a tudás hatalom? Talán egy fontos uralkodó? Király a trónon?

Vagy a hatalommal való visszaélés megannyi formája, amivel lépten-nyomon találkozunk az életünkben? Pénz? Erőszak? Bizony a hatalom szóval olyan sokan visszaéltek. Pedig van olyan hatalom, ami szent és igazságos. Erről szól ígénk.

A hatalomról szól Lázár története. Jézus földi útja során talán egyetlen történet sem szemlélteti jobban hatalmát. Pedig milyen érdekes, egyetlen egyszer sem szerepel e szövegrészben ez a szó, melyet a görög nyelv a „dünamisz” szóval fejez ki. Ha azonban Isten Szent Lelkének segítségével olvassuk a sorokat, akkor megtanulunk a sorok között is olvasni. Nem véletlenül került pontosan a János evangéliumának közepére, a 11. fejezetbe. Jézus földi útja olyan út, melyre egyre több fény árad. Mert ha János evangéliumát figyelmes szívvel olvastuk, akkor azt tapasztalhattuk, hogy az evangélium egyre többet enged megsejtetni Isten hatalmából.

Jézus nemcsak bemutatkozik, nemcsak csodát tesz Kánában és a legfinomabb borral segíti ki a násznapot, nemcsak jóllakítja az Őt hallgató több mint 5000 fős sokaságot, de azt is elmondja számukra, hogy az igazi táplálék, az élet kenyere Ő maga. Nemcsak betegeket gyógyít, többek között egy születésétől fogva vak embert, nemcsak hogy bölcs irgalmáról tesz bizonyosságot, amikor egy házasságtörő asszonyon könyörül, nemcsak elmondja magáról, hogy Ő a világ világossága, hogy Ő a Jó Pásztor, akiben szeretetével jön felénk az Isten. Az út mindinkább fényesebb, Isten világossága ragyog az emberiségre, mert Jézus ezután legnagyobb csodaként feltámaszt egy embert, aki négy napig volt már a sírban, akiről az Írás azt mondja „már szaga van”. (Itt csak zárójelben hadd tegyem hozzá, hogy a zsidó hitvilágban az elhunytak lelke még három napig a holttest közelében marad, ezért kellett itt Jézusnak nyomatékosan a negyedik napig várnia).

Voltak és vannak, akiknek veszélyt jelent az Úr hatalma. Nem csoda, ha a következő fejezetben arról olvashatunk, hogy a főpapok ezt már nem bírják elviselni, fogukat csikor-

ÉLŐ HIT
Jn 11, 1-21

gatva, a félelemtől feldúltan eldöntük: halálba küldik ezt a titokzatos tanítót, ezt az érthetetlenül mindenkitől különböző embert: a názáreti Jézust (Jn 11,42-57). Igen, ez is törvényszerű: ahol a fény egyre növekszik, ott az árnyék is mind alattomosabban lopakodik szét. Érezzük ennek az alattomoságnak jelenlétét is – ott forrong a történet háttérében, mint a kitörni készülő vulkánban a láva.

Mégis valami földöntúli és számunkra szinte érthetetlen nyugalom árad a bethániai történeten át. Egészen konkrétan Jézus személyéből árad e nyugalom. Isten nyugalma ez. Ennek első jele és bizonyossága, hogy Jézus nem siet Lázárhoz.

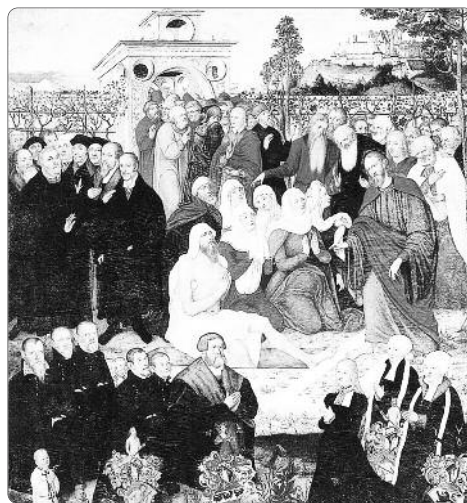
Jézus amúgy soha nem sietett, pontosabban soha nem kapkodott – szokták mondani –, és engem egy kicsit mindig bosszantott ez a mondat, mert mindig azt a gondolatot hozta elő a szívem mélyéről, hogy hát persze, hogy nem siettel Uram, hiszen Isten Fia vagy, és van hatalmad és bölcsességed arra, hogy még az időt, ezt a néha olyan nehezen kezelhető, vagy ellenséges fogalmat is megszelídítsd, és jól kezelj. Én egyszerű földi halandó mindig úgy érzem, hogy sietnem kell, és mindig szűkében vagyok ennek a titokzatos dimenzióknak, az időnek.

Jézus nem sietett. Éspedig azért nem, mert Ő igazán tudta és meg akarta értetni mindenkivel: mindennek rendelt ideje van – csak nekünk kell erre a rendelt időre rátalálnunk. Akkor helyes medrébe kerülnének napi rutinjaink, napi feladataink, sokszor véget nem érőnek látszó listáink, amire felírjuk mi mindent kell még aznap elintéznünk. Így, ezzel a nyugalommal cselekszik, mert Ő mindig tudja, hogy

minek mikor jön el az ideje.

Amikor Lázár betegségének hírére elviszik Hozzá, így szól: „*ez a betegség nem halálos, hanem az Isten dicsőségét kell, hogy szolgálja!*” (Jn 11,4) – s mondja ezt azzal a nyugalommal és hatalommal, mely dacol minden körülménnyel, hiszen Lázár nemsokára valóban meghal.

Isten hatalmas Úr. Mindannyiunknak szól ez az üzenet. Fel kellene írni az íróasztalunkra, vagy a falra, hogy minden nap láthassuk: Isten hatalmas. Ahogyan énekeljük is. Hatalmas Isten a mi Istenünk. Bátorítson ez mindannyiunkat. Hatalmas Isten figyel ránk, visel gondot, látja és ismeri tetteinket. Ő bármit megtehet. Ura életnek és

halálnak. Erejével, nagyságával jelen akar lenni az életünkben.

Mégis szeretetével jön felénk és soha senkire nem kényszeríti rá akaratát. És ahol a Nélküle való életet választják, ott az ember okozza a trónfosztást: felhígul az erkölcs, meggyengül az élet, meghidegül a szeretet. Pont azért bizonytalan és értékét veszített a mai világ, mert nem akar tudni Róla. Nyu-

SEBESTÉNY-JÁGER ORSOLYA
A VÁLASZ

Ha az ég még bíbor szőtesét szaggattad szét,
ki vanja össze majd?

Te Uram.

Ha ott, hol csak mint csontok, a mocsokban tolongtok,
ki emel onnan fel?

Te, Uram.

Ha feltépi sebed, mint szigony a jeget, a nélküled-rémület –
Ki kötöz be majd?

Te: Uram.

Ha a közöny, mint vízőzön zubog át kő kövön, úgy mos el.
Ki szeret még?

TE, URAM.

gat-Európában egyre inkább azt tapasztaljuk, hogy haldoklik a keresztyén értékrend. Mindinkább eluralkodik a káosz. Hihetetlen, hogy mi mindenre mondják már, hogy szabad és jó, amit akár száz évvel ezelőtt is világosan láttak a hitben élő őseink, hogy bűn. Gondolatok arra, hogy sok országban már nem kérdés, hogy homoszexuális emberek összeházasodjanak. Vagy gondolatok arra, hogy pl. ha valahol lencsevégre kapnak egy gyilkosságot, akkor kitakarják – az emberi jogok védelme miatt – az elkövető arcát, azonban a holttestet szabadon láthatja mindenki (neki már nincsenek emberi jogai).

Pedig a Szentírás mérték és mérőszinór. A nyugati országokban azonban legtöbbször nem is ismerik. Nem tudják felsorolni talán már a Tízparancsolatot sem. Sorra népteleneknek el a templomok, jó párat lakóházzá alakítanak át. Mintha nekik szólna a Jelenések könyvéből a laodiceai gyülekezetnek írott levél: „Tudok cselekedeteidről, hogy nem vagy sem hideg, sem forró. Bárcsak hideg volnál, vagy forró. Így mivel langyos vagy és sem forró, sem pedig hideg. Kiköplek a számból. Mivel azt monddod: Gazdag vagyok, meggazdagodtam, és nincs szükségem semmire, de nem tudod, hogy te vagy a nyomorult, a szánalmas és a szegény, a vak és mezítelen, tanácsolom neked, hogy végy tőlem tűzben izított aranyat, hogy meggazdagodj és fehér ruhát, hogy felöltözz.” (Jel 3)

Mi tudhatjuk: a mi Istenünk hatalmas Isten. Mindenkinél hatalmasabb. Azonban hatalmát nem arra használja, hogy bennünket bábfigurákká tegyen, hanem lehajol hozzánk, egészen közel jön a szívünkig, hogy megossza velünk szeretetét, vállalja vegye terheinket. Hatalmát most is arra használja, arra fordítja, hogy megismertesse igazán önmagát az élőkkel. Pont ezért olyan szemmel kell olvasnunk Lázár feltámasztásának történetét: nem a halotról szól, nem Lázár áll a középpontban, hanem az élők, akiknek arra van szükségük, hogy felismerjék végre Jézus személyében e hatalmas, mindenkinél hatalmasabb Urat, aki lehajol a szenvedőkhöz, a szomorúakhoz.

Nézzük ezért tovább: mi történt ott Bethánia felé félúton:

Mária és Márta Lázár testvérei. Mária otthon marad. Márta indul Jézus elé. Jól ismerjük e két asszony nevét: mindketten szerepelnek több ízben is az evangéliumokban. Máriát onnan ismerjük talán, hogy ő volt az, aki Jézus lábánál ülve itta szavait, és ezáltal a jobbik részt választotta, Márta pedig onnan ismerős, hogy ő az, aki a konyhában sűrög-forog, és így lemarad a fontosabbról: Jézus jelenlétének nagy pillanatáról. Később Mária neve meg előbukkan: Lázár feltámasztása után hajával keni meg a vagyont érő drága nárdus kenettel Jézus lábait, mintegy ezzel is bizonyítva: mindent odaad az Úrnak.

Most Márta személye áll a középpontban. Ő megy először Jézus elé, hogy elsiroja bánatát, hogy csöndes szemrehányást tegyen: Ha itt letél volna, nem halt volna meg a testvérem. Érdekes megfigyelni hogyan reagál Jézus a szemrehányásokra. S mintha ez is jel lenne arra, hogy mindenképp dacára átsüt a történeten Jézus végtelen nyugalma. Ő nem háborodik

fel, nem vág vissza. Meg kell értenünk, hogy értünk teszi ezt is. Mert ezt is meg kell tanulnunk Tőle. Elviselni olykor a másik ember kifakadásait, panaszait, vagy ránk zúduló haragját. Elviselni, elhordozni szeretetben. Nem visszavágni. Csöndben maradni. Másrészt meg kell értenünk: Neki a cél sokkal fontosabb. Olyan kincset kell átadnia, amit csak nyitott tenyérrel, nyitott szívvel lehet elfogadni. A szemrehányásokban mindig van egy szemernyi részizgazság, és Jézus tudja ezt, azonban Ő képes arra, hogy a teljességet lássa, és ne bántódjon meg. Mártáról nem mond le Isten. Márta olyan csoda megelőzője lesz, mely élő hitet ad majd neki.

Nekem ez a történetben nagy biztatás. Még „Márta-hitem”-mel együtt is fontos vagyok Istennek. Ő nem mond le rólam. Isten, Aki elkezdte bennünk a jó munkát, nem mond le rólam. Fontosak vagyunk az Úrnak akkor is, ha csak félig-meddig, ímmel-ámmal hiszünk Őbenne. Ha csak a körülményeinket látjuk, és szemrehányásokat teszünk, ha a dolgok másként alakulnak, mint ahogyan eltervezzük. Bizony újra és újra meg kell küzdőnünk e földies szemléletmóddal, mely olyan gyorsan el tud uralkodni rajtunk és nem mer hinni a kritikus pillanatokban. Újra és újra ott van velünk, értünk az Úr, hogy küzdjön értünk.

Amikor azon gondolkodtam, hogy ezt milyen képpel szemléltethetném, kislíam személyében este váratlanul segítség érkezett. Elalvás előtt azt mondta nekem, hogy kicsit fél az ágyikójában egyedül, amíg kimegyek, addig kapcsoljam fel a lámpát. Lelkés anyuka mit mond ilyenkor csemetéjének? Ne félj drágám, tudod, hogy Isten vigyáz ránk. – Tudom – mondja erre kislíam –, de a biztonság kedvéért azért amíg vissza nem jössz, fejre húzom a paplant.

Jézusban Isten hatalmasan cselekszik és olyan kérdés elé állít bennünket, amire válaszolnunk kell: „*Én vagyok a feltámasztás és az élet, és aki hisz énbenem, ha meghal is él. Hiszed-e ezt?*” Ez a nagy kérdés. Életünk legkomolyabb kérdése. Hiszed-e azt a csodát, hogy akiről a Szentírás több mint ezer oldala ír, az nem egy elavult régi történet-gyűjtemény, hanem élő üzenet, amit Isten Lelke által ma is úgy küld közénk, mint élő és valóságos üzenetet, amivel túlmutat a földi életen, és arra a kérdésre ad választ, amit legszívesebben besöpömnék a fiókba, mert nem szeretünk vele

foglalkozni, hogy ti. van élet. IGAZI élet – nemcsak hitben megélve itt, hanem akkor is, ha majd meghalunk.

Istennek fontos vagy. Fontos számára, hogy ne vessz el. Fontos számára, hogy rá merj igazán csodálkozni. Hogy végiggondold az életedet, mindazt, amit tettél idáig, amiért éltél idáig, amit fontosnak tartottál idáig. Istennek fontos, hogy egyszer igazán és hittel feltedd a kérdést: KI VAGY TE és mit akarsz tőlem Uram? Hogy ismerhetlek meg igazán? Hogy kaphatok választ arra a sok kérdésre, ami az étellel-halállal kapcsolatban ott tolong bennem? Hogy tudom a bennem feszülő indulatokat, néha kétségbeejtő vágyakat, gyötrelmeket megérteni, feldolgozni? Hogy tudnám magamat igazán megismerni? Hogy tudnék világosan látni arról, hogy hol a helyem, a feladatom az életben? Hogy tudnék jobbá lenni?

És ha eljutsz erre a pontra, akkor az Úr lehajol és felemel, és azt mondja: Én vagyok. Én élek. Én élő ÚR vagyok. Jöjj, és kövess engem! Mert Ő teljes hitet szeretne adni nekünk.

Lázár történetéből János evangéliumának közepén Isten hatalmát láthatjuk meg, érthetjük meg. A szemünk előtt támad fel Lázár. Azonban ennél mélyebb titkokat tár fel az Írás, mert valójában Mártának és Máriának kell feltámadnia. Élő hitre kell feltámadnia. Ahogyan élő hitre kell feltámadnunk nekünk is.

Spinoza, a hitetlen filozófus egyszer ezt mondta Jézus Krisztussal és a feltámadással kapcsolatban: „Odaadnám az egész bölcséleti rendszeremet, ha hihetném.” De nem adta oda, pedig erről van szó. Ha oda tudjuk adni az egész bölcséleti rendszerünket, okoskodásunkat és bölcselkedésünket, amit kiépítettünk magunknak, akkor megtaláljuk Krisztust, aki a feltámadás és az élet.

Egy verssel szeretném zární:

MÁRTA HITE

Mert a véges peremére érve megtorpan bennünk az értelem. Nem látunk át a túlsó partra, csak a végérvényes hiány van jelen. Betölti, és szétveti ezer szilánkra a logikusnak látszó érvelést, s mert nem teremthetünk újat, feladjuk e szánalmas, szürke hullámverést.

Tér és idő dimenziója billen, míg sarkából fordul ki a világ, dörömbölünk sebzett ököllel, semmi sem szűrődik falainkon át. A reménytelenség bezár egy szobába, melynek, úgy véljük: nincsen ajtaja.

Majd csönd lesz és végül felnézünk az égre: s akkor lehajol hozzánk a Mindenség Ura.

Áldott legyen az Isten, hogy élő hitet tud ajándékozni az Őt keresőknek, és meg tudja mutatni ebben a világban rajtunk keresztül is az Ő hatalmát és méltóságát, mellyel élhetünk, melyet szeretetben és alázatban egymásnak továbbadhatunk. Ámen!

Sebestényné Jáger Orsolya lelképásztor ■

KÖNYVAJÁNLÓ

A reformáció október 31-i ünnepéhez közeledve, amikor is a reformáció 500 éves jubileumára készülünk, könyvajánló rovatunkban is egy ehhez kapcsolódó könyvet, **M. Craig Barnes: „Életre szóló – A Heidelbergi Káté újrafelfedezése”** című munkáját szeretném a testvérek figyelmébe ajánlani.

Mielőtt azonban erről a könyvről írnék, szükséges néhány szót szólni magáról a Heidelbergi Kátéről. A Heidelbergi Káté a magyar református egyház szimbolikus könyve, mely hittételek összességét jelenti, a Szentírás üzenetét kifejezi, Jézus Krisztus tanítását összefoglalja. Káté (katekizmus) alatt általában olyan könyvet értünk, amelyet kérdés-felelet formában írtak meg azért, hogy a benne foglaltakat minél egyszerűbben, minél könnyebben és a legrövidebben adhassák elő.

A Káté az 1500-as évek közepén a Rajnamenti Pfalz nevű fejedelemség fővárosában, Heidelbergben készült el. *III. Frigyes* pfalzi választófejedelem a reformáció lelkes híve volt. Láta, hogy a lutheránus és a református tanok követői között heves vallástételi vitatkozások vannak, különösen az egyetem professzorai között. Ezért két fiatal tudósprofesszor, *Ursinus Zakariásra* és *Olevianus Gáspárra* bízta a hitvallás egységes megszövegezését. Rajtuk kívül a többi professzorok és prédikátorok közül számosan részt vettek a munka elkészítésében. Csodálatos módon a munka mégis egységes, kerek egész lett. 1562 végére készült el.

Magyar reformátorok és lelkészek is készítették kátét, ezek közül *Siderius János* Kátéja említésre méltó, mely 1597-től kezdve két évszázadig mintegy húsz kiadást ért meg, de jóformán csak az iskolai vallástanítás céljára használták tankönyvként. Az 1646. évi Tokaji Zsinaton elrendelték a Heidelbergi Káté használatát is a *Siderius-káté* mellett. Ettől kezdve a Heidelbergi Káté a magyar református egyház hivatalosan is elfogadott hitvallási könyve lett.

A Káté hitéletünk minden mozzanatával foglalkozik. A Káté szerint például az tud igazán imádkozni, aki a legnagyobb ajándékot már megkapta: Isten kegyelmének Jézus Krisztus által való elnyerését. Ez az, amiből azt a hálás bizodalmat meríthetjük, hogy bátran elébe tárhatjuk minden testi-lelki szükségünket. Ezt a hálás bizodalmat és a benne rejlő vigasztalást munkálja a Káté nemzedékről nemzedékre olvasói ezreinek a lelkében, és erről szól *M. Craig Barnes* amerikai lelkész és teológiai professzor könyve is.

A Heidelbergi Káté első és legmélyebb kérdése így szól: „Mi életedben és halálodban egyetlenegy vigasztalásod?” Személyes kérdés ez, amely nekünk szól, és valameny-

nyüinktől választ vár. Környezetünk azt próbálja belénk sulykolni: az életetek a ti kezetekben van, ti magatok vagytok a sorsotok urai; dolgozzatok keményen és bármi lehet belőletek. Ha az egyik döntés nem hozott sikert, továbbléjük. A legnagyobb veszély nem az, hogy rosszul döntünk, hanem az, hogy úgy gondoljuk, hogy ezek a döntések határozzák meg az életünket. Ez a szemlélet szorongáshoz, kétségekhez, bizonytalansághoz vezet. A Heidelbergi Káté felelete erre a következő: „Az, hogy testestől, lelkestől mind életemben,

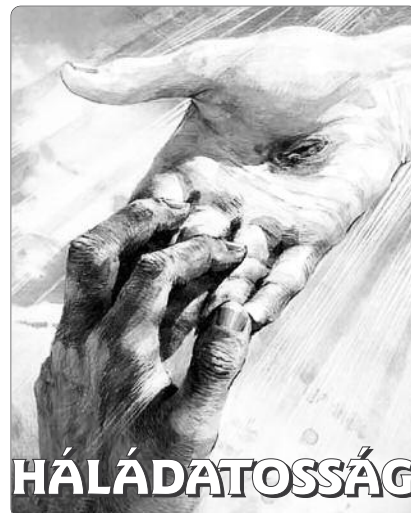
mind halálomban nem a magamé, hanem az én hűséges Megváltómnak, Jézus Krisztusnak tulajdona vagyok...” Az evangélium vigasztalása tehát annak az újrafelfedezése, hogy az életünk nem a miénk, és hogy az önmagát feláldozó Szeretet állítja helyre a köteléket közöttünk és a Teremtő között, akihez tartozunk. Jézus Krisztusban maga a Teremtő jött el közénk, és állította helyre méltóságunkat – Isten gyermekei vagyunk. A Káté arra tanít minket, hogy Jézus

Krisztus mennyei Atyánk ölelésébe emel be minket. Ezáltal tudunk talpra állni, és azzal a magabiztossággal indulni tovább, hogy tudjuk, kik vagyunk és kihez tartozunk.

A szerző végigveszi a Heidelbergi Káté 129 kérdés-feleletét, és hat nagy szakaszra osztja. Illusztrálásként mai emberek történeteit említi, és nagyszerű látni, hogy mindenki problémájára talál megnyugtató válaszokat a Kátében. Mindezzel azt juttatja kifejezésre, hogy egy nagy hit részesei vagyunk, amely formálja az életünket. Részletesen elemzi és magyarázza az Úri imádság szavait. Befejezésül a következőt írja: „a Káté arra ösztökél, hogy imádkozzunk bölcsességért és bátorságért, hogy élhessünk olyan emberekként, akik tudják, „...hogy testestől-lelkestől – akár élék, akár halok – nem az önmagamé, hanem az én hűséges Uramnak és Megváltómnak, Jézus Krisztusnak a tulajdona vagyok.”

M. Craig Barnes: Életre szóló – A Heidelbergi Káté újrafelfedezése – Kálvin Kiadó, Budapest, 2017

Hamar Jánosné Enikő

A Kátéból megtanulhatjuk azt is, hogy nem azért törekszünk a jóra, hogy lefaragjuk magunkról a bűnt és felfedjük rejtett istenképességünket. Jézus Krisztus már elvégezte ezt értünk, és „...Szentlelkével meg is újít, hogy hozzá hasonlókka legyünk...” (86. kérdés-felelet). Ahogy *Kálvin János* magyarázta az *Institutióban*, megváltásunk minden részlete tökéletesen megvalósult Krisztusban, értünk vállalt engedelmességének érdeméért, ezért a Lélek arra hív minket, hogy Krisztusban éljünk.

Nem azért törekszünk a jó cselekedetekre, hogy ezáltal szabaduljunk meg a bűn szolgátságából, hiszen már szabadok vagyunk tőle. Azért törekszünk a jóra, mert képesek vagyunk megmutatni, hogyan élnek az Isten képeire teremtett emberek. A motivációnk nem más, mint a háládatosság az elnyert szabadulásért. Ezért is szerepel a Káté jó cselekedetekről szóló részének címében a „háládatosság”.

Lehetetlen, hogy egyidejűleg legyünk hálásak, dühösek, cinikusak, irigyek és önzőek. A hála kiűzi a negatív érzéseket, és lehetünk szeretetteljesek, odaadók, adakozók, megbocsátók és az igazság ügye iránt elkötelezettek. Éppen ezért valójában a hála lehet a lelkületünk legjobb mércéje. Megmutatja, hogy a Jézus Krisztusban elnyert kegyelemre figyelve élünk, Jézus pedig helyreállítja az istenképességünket. Nem arra teremtettünk, hogy gonoszak legyünk. Krisztusban a nagy szobrász eltávolította a hamis képet az életünkben.

Még a szabadításért, a megváltásért érzett hálánkat is a Szentlélek táplálja. Az a hála, ami magától alakul ki a szívünkben, alighanem erőtlene ahhoz, hogy jóvá tegyen minket. Akik gyakran járnak templomba, sokat hallanak Jézusról és arról, hogy meghalt a kereszten bűneinkért. Jézus keresztre feszítésének szörnyűségeit felidézve a lelkészek néha megjegyzik: „Látjátok, milyen drága árat fizetett a Szabadító a ti váltságotokért! Ő megtette a magáét. Most rajtatok a sor, legyetek hálásak, és éljetekek keresztyénekhez méltón.” Az ige hirdető ezzel azt feltételezi, hogy csak a múltban elkövetett bűneink bocsánatára van szükségünk, és a jelenben a saját hálánk ereje elégséges ahhoz, hogy szent életet éljünk.

Ezzel valójában a megváltást egy második eséllyé degradálja, és figyelmeztet, nehogy ismét elhibázzuk a dolgot. Jézust a kereszten hagyja, és jelenvaló szentségünk összes terhét a mi vállunkra helyezi.

Van ezzel a megközelítéssel egy nyilvánvaló probléma: sokkal többre van ugyanis szükségünk, mint arra, hogy tiszta lappal indulhassunk Istennél. Ugyanúgy elrontjuk majd, mint először. Egy feltámadt és mennybe ment Szabadítóra van szükségünk, aki töretlenül fáradozik azon, hogy az életünket megmentse, megváltásunkat beteljesítse, és olyan férfiakká és nőkké formáljon minket, akik szabadok, és igyekeznek szentül élni.

Azaz nem csupán azért vagyunk hálások, amit Jézus már elvégzett értünk, hanem azért is, amit ma elvégez az életünkben a Szentlélek által. Kegyelem által váltattunk meg, és keresztyén életünkben is a Szabadító kegyelme által növekszünk, aki nem szűnik meg munkálkodni. Jézus továbbra is tesz azért, hogy mi szabadok legyünk, és jól cselekedjünk. A Lélek pedig ma is eltölti hálával a szívünket, hogy akarjuk a jót. Ezek nem egyszer és nem egyszerre történnek. A Káté úgy írja le a megtérést, mint egy folyamatot, amely két részből áll, „... az ember megöklökléséből és az új ember megelevenítéséből” (88. kérdés-felelet).

A háládatosság „... az Isten akaratára szerinti jó cselekedetekben gyönyörködő szeretet” (90. kérdés-felelet). Minél inkább hálás a szívünk, annál inkább gyönyörködött minket Isten akaratára. Minél inkább betöltjük Isten akaratát, annál nagyobb hála költözik a szívünkbe a gyönyörűségért, amit Isten akaratának betöltése nyújt. Ezzel egy időben „bűneinket szívvelől fájlaljuk”, és „kerüljük azokat”, mert elvonnak minket a háládatosságtól, amiben gyönyörködünk (89. kérdés-felelet). Így növekszünk az Istennek tetsző életben. Meghalunk a régi énünknek, amelytől magányosak és keserűek lettünk, és új életre születünk, amely egy szent és gyönyörűséggel teli ajándék, olyannyira, hogy egész hátralevő életünket háládatosságban éljük. Ezt nevezi a Káté „igazi bűnbánatnak, vagyis az ember megtérésének” (88. kérdés-felelet).

(Részlet M. Craig Barnes: *Életre szóló – A Heidelbergi Káté újrafelfedezése* című könyvéből)

„Továbbá pedig kérünk titeket, atyámfiai, és intünk az Úr Jézusban, hogy a szerint, amint tőlünk tanultátok, mimódon kell forgolódnokot és Istennek tetszenetek: mindinkább gyarapodjatok. Mert tudjátok, milyen parancsolatokat adtunk néktek az Úr Jézus által. Mert ez az Isten akaratja, a ti szentté lételetek, hogy magatokat a paráznaságtól megtartóztassátok” (I. Thessz. 4:1-3).

Tudjátok, hogy ezen a mai napon iktatjuk be az újonnan megválasztott főgondnokot, két gondnokot, az új presbitereket és pópresbitereket gyülekezetünk tisztségszerű előljáróit. Örülök, hogy éppen erre az alkalomra a Thesszalóniki levélnek az a része következett, amint az imént felolvastam. Arról van benne szó, hogy mi, az Isten gyermekei, akik ismerjük és elfogadtuk a megváltás örömhírét, miként forgolódjunk, hogy Istennek tessünk, komolyan vegyük Istennek azt az akaratát, hogy szentté legyünk. Mindnyájunknak szól ez az intelm, az egész gyülekezetnek. Éppen ezért szól kiváltképpen azoknak, akik Krisztus gyülekezete szolgálatára esküvel is elkötelezik magukat.

A presbiter – és ebben a megjelölésben benne értődik a főgondnok, a pópresbiter és a lelkipásztor is – a gyülekezetben minősített keresztyén ember, akit az Isten azért adott, hogy az Ő dicsőségét megbízatászerűen is szolgálja. Nem csak a jó rend érdekében történik, hogy az egyetemes papság tisztségét viselő gyülekezeti tagok közül némelyeket különleges tisztségre hívnak el, hanem van ebben még egy jelképes mozzanat is. Amiként az Újtestamentum szerint a napok közt nincs semmiféle megkülönböztetés olyanformán, hogy az egyik magában véve szent, a másik meg profán lenne, és mégis van egy nap a többi között, amelyik látható formában is kiabrázolja az egész földi élet megszentelését: a vasárnap, – továbbá amiként a keresztyén ember nem Jeruzsálemben, sem Garizimben keresi az istenimádás helyét, hiszen a legkisebb zug, a legbensőbb kamrácska is templom a számára, mégis különít magának egy helyet, dómot, katedrális, vagy fehér falú templomot épít, hogy e jelképes építményben mintegy megtestesülve is láthassa vallásos érzéseit és gondolatait. Amiként továbbá a keresztyén ember tudja: az egész élete Isten tisztelése és szolgálata, mégis ennek sűrített formáját külön erre a célra tartott összejövetelen külön is gyakorolja – valahogy

ilyenformán van a gyülekezet minden tagjának egyetemes papi tisztsége, és külön a presbiteri tisztség viszonyában is.

Tehát amiként vannak külön istentiszteleti idők, helyek és cselekmények, ugyanúgy vannak Isten szolgálatára különlegesen odaszentelt egyének is, presbiterek, akikben a gyülekezet mintegy kiabrázolja szemléli mindazt, amit minden tagja is Istentől való életként magában hordoz, tehát a presbiterek a többi gyülekezeti tagok között ugyanazt képviselik, mint a vasárnap a többi napok között, mint a templomépület a rendes lakóházak között. A presbiter/főgondnok, gondnokok, pópresbiterek és lelkipásztor az Isten szolgálói, az Istennek szentelt keresztyén élet élő szimbólumai a gyülekezetben, az öntudatos református egyháztag élő személyben megtestesült jelképe.

A presbiterségnek ilyen meghatározása nemcsak a nagy megtiszteltetést jelenti annak viselőjére, hanem rosasztó felelősséget is. Azért mondtam előbb, hogy amiről itt Isten igéje beszél most, az mindnyájunknak szól, az egész gyülekezetnek, és éppen ezért kiváltképpen az egyházi tisztséget viselőknél. Nem arról a sok mindenféle szolgálatról beszél, ami az Isten gyermekeinek és kiváltképpen az egyházi tisztséget viselőknél feladata és köte-

lessége végezni az Isten dicsőségére, hanem mindenféle Istennek való szolgálat alapról, gyökeréről: a szentté lételetről. Isten nem fogadja el, és nem áldja meg annak az embernek a szolgálatát, jó szándékú igyekezetét, munkáját, aki nem adta oda neki előbb a szívét. Nem úgy lehet tehát Isten dicsőségére szolgálatot végezni, hogy kigondolunk valami szépet, és azt mondjuk egymásnak: Nosza gyertek, végezzünk valami jót, valami nagyot, alkossunk, építsünk, virágoztassuk fel ezt a gyülekezetet, hadd lássa meg a világ és a szomszédos gyülekezetek, mit tud a pasaréti egyházközség, hanem mindennek a

helyes és jó felbuzdulásnak van egy jó előzménye, előfeltétele, ami nélkül nem megy semmi: Istennek az az akarata, hogy szentté legyünk. Ennek a szentté lételnek az áldott eredményeként nőhetnek csak ki a különböző szolgálatok, tevékenységek. A megszentelt élet fáján gyümölcsként teremnek azok a szolgálatok, amik Istent dicsőítik és a gyülekezetet építik.

Tehát az Isten akarata, hogy mi szentek legyünk. Milyenek azok a szentek!? Nem azok, akik sok szép erényükkel mások fölött állanak, nem az erkölcsi hősök a szentek, nem a vallásos lángelmék, sem nem azok, akik a lelki erők legmagasabb fokát elérték, nem az eszményi emberek, azaz az olyanok, akikben egy eszme megtestesült. Hanem azok a szentek, akik megismerték, megszerették, és magukba fogadták a Szentet, az önmagát Jézus Krisztusban közlő Istent. Akik egy egész életre lekötelezetteivé váltak Istennek azért, hogy bűnös életüknek megkegyelmezett, akiket a Krisztusban kapott bűnbocsánat ereje megragadott és Istennel való életközösségbe vont. Tehát azok a szent emberek, akiknek a személyében a Szent jelenléte, Jézus Lelke érezhető és tapasztalható. Szentek azok, akiknek az életében megcsillan valami az egyetlen Szent jóságából, tisztaságából, derűjéből, békeségéből, akik hordozó edényei, képviselői annak az akaratnak, amelyik egészen más jellegű, mint az e világban uralkodó akarat. Azok az emberek szentek, akik kapcsolatban vannak a felsővilágosság országával.

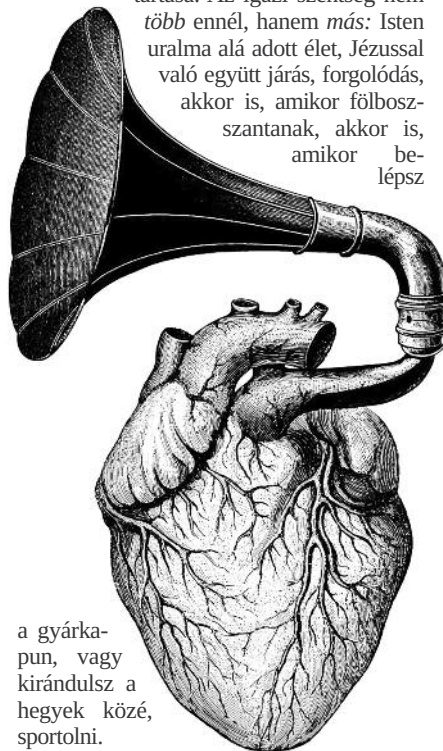
Vajon az ilyen szentek teljesen bűntelenek-e? Nem! Ha Bach egy öreg falusi orgonán játszaná is el valamelyik művét, a hangszer minden hiányossága mellett is rögtön megérződnék, hogy egy hasonlíthatatlanul nagy művész van itt. És ha Krisztus egy emberéletem hangszerévé avat, ha még annyira hallható is, hogy itt valami hamis, ott egy húr szakadt: a tökéletlen hangszer mégsem homályosítja el a tökéletes játékost. Sőt, éppen ez érzeteti igazán a hangszer és a művész közötti különbséget, akinek nem jut eszébe, hogy a játék szépségét a hangszer jóságának a számlájára írja. A szentek életében nagyon is látszik a köztük és Krisztus közötti távolság. Azért nem szenvednek ezek az emberek az emberdicsőítés szennyfoltjai miatt, mert cselekedeteikért a mennyei Atyát dicsőítik az emberek. A szentekkel nem lehet személyi kultuszt űzni, mert ami bennük van, sokkalta nagyobb, hogy azt a javukra lehetne írni. A szentek olyan emberek, akiknél kizárt dolog, hogy bennük higgyenek, akik viszont megkönyönytük másoknak azt, hogy Istenben higgyenek, azon egyszerű oknál fogva, mivel Isten jelen van az életükben.

Nyilvánvaló, hogy ez a szentség nem egy bizonyos tulajdonság az embernél, amit bizonyos helyeken és körülmények között gyakorol az ember, hanem az egész életünknek a minősége, ami a magatartásunkat minden helyen és minden időben meghatározza. Egy példával hadd világítsam meg ezt. Egy

lelkipásztor egyszer egy hívő egyháztagját – aki kereskedő volt – akarta meglátogatni valamilyen ügyben. Közben találkozott egy barátjával, aki mikor meghallotta, hogy hová igyekszik, azt mondta a lelkipásztornak: Gon-

dolj arra, hogy ennek az embernek az istentisztelete akkor kezdődik, amikor üzlete rolóját lehúzza. Nos: a szentség nem olyan ünnepi öltözet, amit egy-egy alkalomra, istentiszteletre, presbiteri gyűlésre, valamilyen szolgálat végzése idejére, magunkra veszünk, s azután visszaöltözünk a sokkal kényelmesebb hétköznapi ruhánkba, amelyik a lelkiismeretünket nem szorítja annyira. Ez a farizeusi szentség, ez az álszent emberek magartása. Az igazi szentség nem több ennél, hanem más: Isten uralma alá adott élet, Jézussal való együtt járás, forgolódás, akkor is, amikor fölboszszantanak, akkor is, amikor belépsz

a gyárkapun, vagy kirándulsz a hegyek között, sportolni.

Hogyan érhetjük el ezt a szentté lételt? Fontos itt, amit az Ige mond: „az Isten akarhatja, a ti szentté lételetek.” (I. Thessz. 4:3.) Tehát nem a saját görcsös erőfeszítésünk és küzdelmünk ered-

ménye az. Nem azt mondja Pál, hogy az Isten parancsolja, vagy követeli a szentté lételt. Nincs itt szó semmi olyanról, amit nekünk magunknak kellene megcselekednünk. Hanem azt mondja: „a ti szentté lételetek” Isten akarata a ti számotokra. A szentség éppen úgy, mint a bűnbocsánat, olyan valami, amit Isten javunkra akar tenni. A szentség nem olyasmi, amiért erőlködnünk kellene, amit minden erőnk latba vetésével kellene kiharcolnunk, hanem ez az a nagy ajándék, a nagy eredmény, amit Isten készen tart az övéi számára. A szentség: magának Jézusnak a munkája az övéiben.

Tehát Isten akarata az én szentté lételem. De vajon nekem is az-e az akaratom, hogy Ő megszenteljen engem? Kész vagyok-e hagyni, engedni Istent, hogy véghezvigye bennem mindazt, ami Krisztus halála és feltámadása által lehetővé vált a számomra? Tehát a megszentelődésben nem vagyunk olyan teljesen passzívak, mint egy hangszer az előbbi hasonlat szerint, nemcsak eltűnjük a szentséget, hanem magunknak is akarnunk kell elfogadni és megélni azt. A szentség nem abban áll, hogy teljes erőmből igyekszem minél több jócselekedetre és minél változatosabb szolgálatokra, hanem abban, hogy igyekszem minél teljesebb engedelmességre. Az előbbi hasonlat szerint: hogy mikor az Úr lenyom egy billentyűt életem orgonáján, az ennek megfelelő hang valóban szóljon is. Ne makacsodjék, hanem engedelmeskedjék a művészeknek.

Érzték-e, mennyire alapja, gyökere ez minden szolgálatunknak, amit, mint Isten gyermekei a világban, vagy mint presbiterek az egyházban Isten dicsőségére végezhetünk? Az Istennek odaszentelt élet. Ennek az életformának a valóságát kell néktek, mint élő szimbólumoknak odaélnetek velem együtt a gyülekezet elé, és ennek az életnek a gyümölcssei lehetnek azok a szolgálatok, amiket Isten és a gyülekezet vár tőlünk. Kérünk tehát titeket, atyámfiai, presbiterek, „és intünk az Úr Jézusban, hogy a szerint, amint tőlünk tanultátok, mi módon kell forgolódnotok és Istennek tetszenetek: mindinkább gyarapodjatok. Mert tudjátok, milyen parancsolatokat adtunk néktek az Úr Jézus által. Mert ez az Isten akarhatja, a ti szentté lételetek!” (I. Thessz. 4:1-3.)

Mielőtt letennétek az esküt, könyörögjetez együtt az egész gyülekezettel:

Isten élő Lelke, jöjj, hadd lehessen szent,
S Jézussal légyek egy már e földön lent!
Oldj fel, küldj el, tölts el tüsszel!
Isten élő Lelke, jöjj, hadd lehessen szent!
(463. ének 3. vers)

Ámen!

(Az igehirdetés elhangzott 1954. január 17-én a pasaréti református templomban.) ■

NAPLÓ

ALKALMAINK VOLTAK:

2017. augusztus 25-27. ■ Ifjúsági csendeshétvége a Tahi Sion Hegye Református Konferencia-telepen.
 2017. augusztus 27. ■ VI. Papkerti koncert (a KobzArt Folkműhely koncertje). Presbiteri gyűlés.
 2017. szeptember 2. ■ Reformáció 500: egyházmegyei ünnepi istentisztelet és egyházmegyei családi nap Pócsmegyeren.
 2017. szeptember 10. ■ Tanévnnyitó istentisztelet.
 2017. szeptember 17. ■ Reformáció Gála a zeneiskola hangversenytermében (Ars Sacra hét).
 2017. szeptember 20. ■ Pódiumbeszélgetés a SZENT-ről a zeneiskola hangversenytermében (Ars Sacra hét).
 2017. szeptember 22. ■ A Praetorius kórus koncertje pomázi templomunkban (Ars Sacra hét).
 2017. szeptember 24. ■ A Szentendrei Református Gimnázium 7/A. osztályának szupplikációja a pomázi templomban.
 2017. szeptember 27. ■ Dr. Balogh Balázs előadása az amerikai magyar református közösségek múltjáról és jelenéről gyülekezeti házunkban.
 2017. október 8. ■ A presbiter- és gondnokjelöltek bemutatkozása istentiszteleteinken.

2017. október 15. ■ Társegyházközségi közgyűléseinken presbiter- és gondnokválasztás. Kreatív gyermekdelután és fiatal szülők alkalmá Pomázon.
 2017. október 22. ■ Reformáció 500: kopjafa állítás és ünnepi istentisztelet evangélikus testvéreinkkel a pomázi templomban. Közöttünk szolgált: Horváth-Hegyi Olivér evangélikus lelkipásztor és gyülekezetünk Psalms kórusa.

TERVEZETT ALKALMAINK:

2017. október 25. ■ Dr. Balogh Balázs előadása a kalotaszegi református gyülekezetek múltjáról és jelenéről gyülekezeti házunkban.
 2017. október 29. ■ Konfirmáló fiataljaink szolgálata a pomázi úrvacsorás istentiszteletünkön.
 2017. október 31. 18.00 ■ Reformáció 500: ünnepi istentisztelet a pomázi templomban. Közöttünk szolgált gyülekezetünk Psalms kórusa.
 2017. november 12. ■ 15.30 Kreatív gyermekdelután és fiatal szülők alkalmá Pomázon. 18.00 presbiteri gyűlés.
 2017. november 18. ■ 16.00 Jótékonyasági hangverseny pomázi templomunkban.
 2017. november 27. – december 1. ■ 18.00 Evangelizáció Csobánkán. Közöttünk szolgált: Gottfried Richárd diósjenői lelkipásztor.

KERESZTELTŐ:

2017. szeptember 24. ■ **Gazsi Csongor.**

HÁZASSÁGKÖTÉS:

2017. szeptember 3. ■ **Nyíregyházi János és Nyíregyházi Jánosné** házasságkötésének 50. jubileuma.
 2017. szeptember 10. ■ **G. Szabó Isván és G. Szabóné Sárjai Éva Györgyi** házasságkötésének 25. jubileuma.
 2017. szeptember 23. ■ **Ludányi Zoltán és Sotkowszky Lili Eszter** házasságkötésének megáldása.

HALÁLOZÁS, TEMETÉSEK:

2017. február 11-én elhunyt **Boga Sándor** (†64) testvérünk temetése 2017. augusztus 29-én volt a pomázi ravatalozóból.
 2017. szeptember 5-én elhunyt **Szarvas Róza** (†88) testvérünk, temetése 2017. szeptember 21-én volt a pomázi református temetőkerben.
 2017. szeptember 20-án elhunyt **Szűcs Józsefné** (†77) testvérünk, temetése 2017. szeptember 27-én volt a pomázi ravatalozóból.
 2017. szeptember 22-én visszaadta lelkét a Teremtőnek **GELU ISTVÁN** (†66) testvérünk. Temetése 2017. szeptember 28-án volt a pomázi ravatalozóból.
 2017. szeptember 30-án visszaadta lelkét a Teremtőnek **KULIN GÁBOR** (†72) tiszteletbeli presbiter testvérünk. Temetése 2017. október 20-án volt a szentistvántelepi temetőben.
 2017. október 5-én visszaadta lelkét a Teremtőnek **KÓVÁRI ANITA** testvérünk. Temetéséről később intézkednek az elhunyt szerettei.

Gyülekezeti újságunk következő száma várhatóan 2017. december 24-én jelenik meg.

Dr. Balogh Balázs az amerikai magyar református közösségek múltjáról és jelenéről tartott diavetítéssel illusztrált előadást gyülekezeti házunkban 2017. szeptember 27-én.

A Kiránduló kör tagjai a Kevély csúcsára túráztak augusztus 19-én

GYÜLEKEZETÜNK RENDSZERES ALKALMAI

- Hétfő:** 9.30 baba-mama kör Pomázon (hónap első és harmadik hétfőjén)
17.00 imaóra (páratlan heteken) Pomázon
- Kedd:** 18.00 kékkereszt alkalom Pomázon
18.00 bibliaóra Csobánkán
- Szerda:** 18.00 bibliaóra Pomázon
- Csütörtök:** 18.00 imaóra (páratlan heteken) Csobánkán
- Péntek:** 19.00 ifjúsági bibliaóra Pomázon
- Vasárnap:** 9.00 istentisztelet és gyermekistentisztelet Csobánkán az imaházban
10.30 istentisztelet és gyermekistentisztelet Pomázon a templomban, illetve a gyülekezeti házban

ÁLDÁS, BÉKESSÉG!

A Pomáz-Csobánkai Református Társegyházközség lapja
 Cím: 2013 Pomáz, Hősök tere 1.; – Telefon: 06-26-325-297
 Csobánkai Gyülekezeti Ház: 2014 Csobánka, Béke u. 19.
 E-mail cím: pomaz-csobanka@reformatus.hu
 Honlapcím: <http://www.pomaz.reformatus.hu>
Gyülekezetünk számlaszámjai:
 Pomáz: 11784009-2222253-00000000
 Csobánka: 11784009-2222260-00000000
Felelős kiadó: Nyilas Zoltán lelkipásztor (e-mail: znyilas@freemail.hu)
Szerkesztőbizottság: Nyilas Zoltán, Hardi Péter, Mazaray Sándor, Görbe Ferenc, Dr. Puskás Attila.
Szerkesztő: Dr. Puskás Attila
 (e-mail: dr.puskas.attila@t-online.hu; Tel.: +36-20-9355-362)
Terjesztési felelős: Erdélyi Sándor
 (e-mail: erkuchenbauer@gmail.com; Tel.: +36-20-9325-110)
 Megjelenik kéthavonta 400 példányban, gyülekezeti használatra, ingyenes terjesztésben.
 Adományokat köszönettel elfogadunk.

PRESBITERVÁLASZTÁS 2017

A Választási Bizottság által a presbiter- és gondnokjelöltekre vonatkozóan előterjesztett javaslatot figyelembe véve a presbitérium a 2017. szeptember 15-én tartott gyűlésén összeállította a jelöltek listáját. Tekintettel arra, hogy nem sikerült betölteni jelöltekkel az összes rendelkezésre álló helyet, a presbitérium úgy döntött, hogy a Magyarországi Református Egyház választójogi törvénye, az 1996. évi I. törvény 8. § (4) bekezdése alapján a presbiterekre nézve csak együttesen lehet szavazni, és így terjesztette a jelöltek listáját az egyházközségi közgyűlésnek elé. A gondnokjelöltek esetében értelemszerűen személyenkénti megjelöléssel lehetett szavazni.

A presbiter- és gondnokjelöltek az október 8-ai istentiszteleteinken mutatkoztak be, és október 15-én került sor a választások lebonyolítására.

A választás eredményeként Pomázon presbiterré választottuk:

Benkó Tamás, Bíró István, Blaskó Mihály, Cseri István, Erdélyi Sándor, Érfalvy Zsolt, Gombos Lajos, Hardi Péter, Malmos Attila, Mazaray Sándor, Nagy Attila, Dr. Nagy István Péter, Sántha János, Szabó István és Takács László testvéreinket. Főgondnok: Sántha János.

Csobánkán presbiterekké választották: Czender Mihály, Görbe Ferenc, Halász Árpád, Kerekes Balázs, Szász Ferenc testvéreinket. Gondnok: Halász Árpád.

Az új összetételű presbitériumok 2018. január 1-jétől kezdik meg szolgálatukat, melyre Isten áldását, támogatását kérjük, hogy ami Isten szándéka szerint való, azt véghez tudják vinni gyülekezeteinkben, lelki épülésünk, erősödésünk érdekében. Adjon az Úr ehhez szükséges bölcsességet, békességre igyekvő jóindulatot, de legfőképpen Jézus Krisztuson és az Isten szaván alapuló rendíthetetlen hitet a most megválasztott presbiter és gondnok testvéreinknek. ■

A pomázi jelöltek bemutatkozása

Gondnokaink:

Sántha János

Halász Árpád